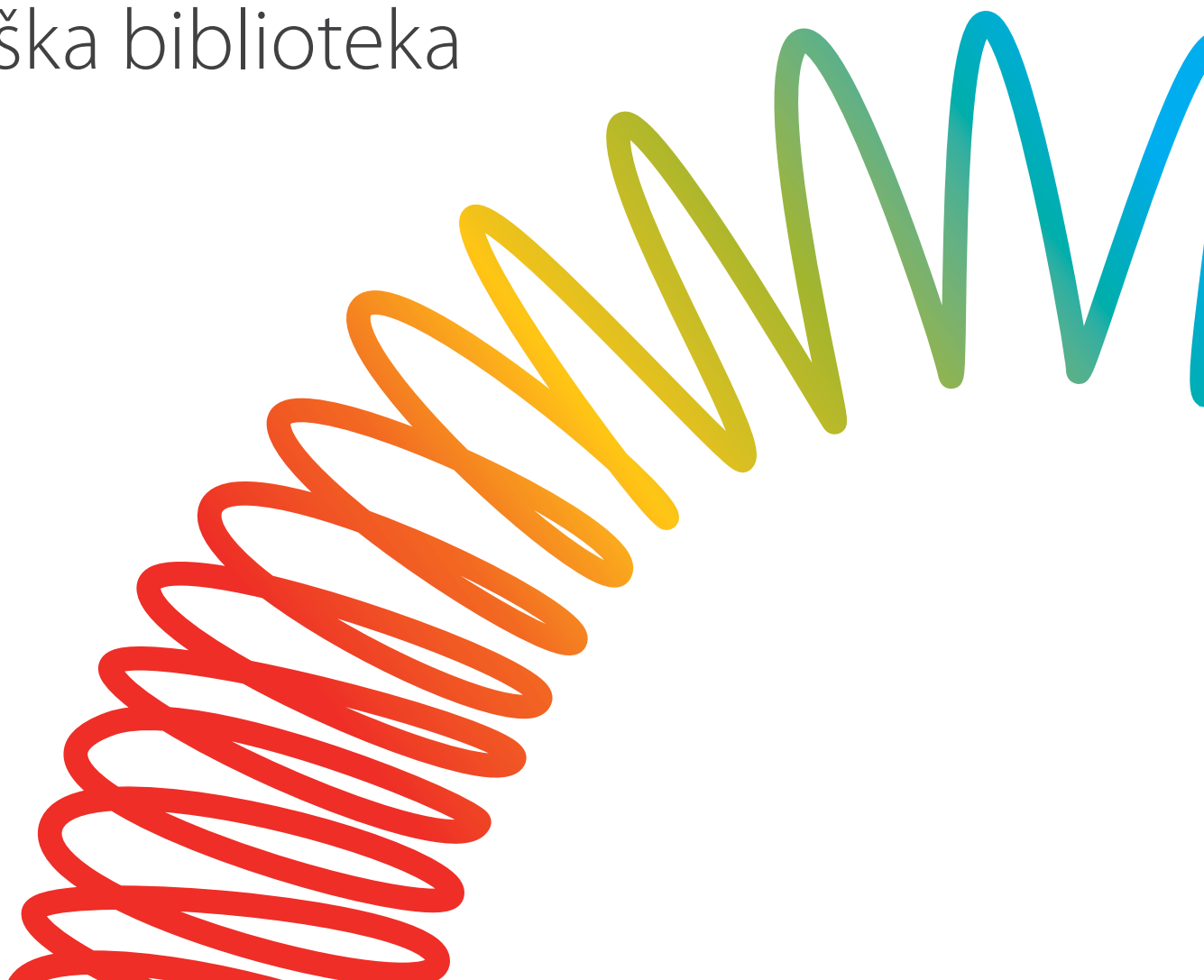

Bibliotekos pažangai

Moderniai visuomenei - naujoviška biblioteka

Moderniai visuomenei - naujoviška biblioteka

Projekto „Bibliotekos pažangai“ (2008-2012)
įtaka Lietuvos viešųjų bibliotekų raidai

Leidinį parengė ir išleido: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Dizainas: Idea prima

Spauda: Panevėžio spaustuvė

Tiražas: 500 egz.

ISBN 978-609-405-058-9

Parengta ir išleista įgyvendinant projektą „Bibliotekos pažangai“

Projektą įgyvendina:

Lietuvos nacionalinė
Martyno Mažvydo biblioteka

Lietuvos Respublikos
kultūros ministerija

Turinys

Bibliotekų pokyčius diktuoja ne technologijos, o žmonių poreikiai

06

Lietuvos bibliotekų kaitos kelias: sustoti negalima

08

Permainos viešosiose bibliotekose projekto „Bibliotekos pažangai“ metu (2008 - 2012)

Viešoji interneto prieiga ir kompiuteriai	18
Mokymai	34
Komunikacija ir viešinimas	50
Partnerystė ir atstovavimas	70

Žvilgsnis iš šalies: pokyčių vertė ir ateities iššūkiai

Ar tikrai padovanota meškerė gali išmokyti žvejoti?	90
Naujovišką biblioteka kuria ne daiktai, o darbuotojų ir lankytojų mąstymas	96
Gavusios plėtros impulsą, bibliotekos turi nesustoti pusiaukelėje	100
Bibliotekos įsiliejo į informacinę infrastruktūrą. Kaip joje išlikti?	105

Viešosios bibliotekos: ateitį pasitinkame šiandien

108

Bibliotekų pokyčius diktuoja ne technologijos, o žmonių poreikiai

Kęstutis Juškevičius,

Projekto „Bibliotekos pažangai“ vadovas

Projektas „Bibliotekos pažangai“ baigia savo ketverius su puse metų trukusią misiją. Palyginti su penkis šimtmečius skaičiuojančia Lietuvos bibliotekų istorija, tai – itin trumpas laiko mirksnis, negalintis nulemti kardinalių pokyčių kultūros ir švietimo įstaigų raidoje. Juolab kad revoliucinių pokyčių šio projekto iniciatoriai – LR kultūros ministerija, Lietuvos nacionalinė M. Mažvydo biblioteka, B. ir M. Geitsų fondas – ir nežadėjo.

Ir visgi drįsčiau teigti, kad 2008-2012 m. vykęs projektas „Bibliotekos pažangai“ suteikė papildomą plėtros pagreitį mūsų šalies viešųjų bibliotekų sistemai ir tuo pačiu prisidėjo prie skaitmeninės atskirties mažinimo Lietuvoje.

Turbūt vienas lengviausiai pastebimų projekto rezultatų – technologinis bibliotekų „apsiginklavimas“. Per kelerius metus didelė viešųjų bibliotekų dalis įsigijo šiuolaikinės kompiuterinės ir skaitmeninės įrangos, bibliotekose, ypač kaimo filialuose, gerokai padaugėjo interneto prieigos taškų.

Tačiau net ir moderniausios technologijos negali atstoti žmonių indėlio. Tik iniciatyvių bi-

bliotekininkų dėka nuo 2008 m. pavyko kompiuterinio raštingumo žinių suteikti daugiau nei 60 tūkst. šalies gyventojų, iki tol buvusių skaitmeninio pasaulio užribyje. Tyrimų bendrovių duomenys patvirtina, kad šie bibliotekų organizuojami mokymai turi ženklios įtakos interneto skvarbos augimui Lietuvoje, ypač tarp senjorų ir kaimo gyventojų.

Todėl baigiantis projektui „Bibliotekos pažangai“, pirmiausia iš visos širdies noriu pasveikinti daugiau nei 2000 bibliotekininkų, kurie savo

Nesislėpti už saugių tradicinių bibliotekos darbo metodų ir vartotojo stereotipo, nulipus nuo visažinio profesionalo pjedestalo patiems žengti pirmąjį žingsnį kiekvieno lankytojo ir visos bendruomenės link – **tokie būtų bibliotekų artimiausi uždaviniai.**

aktyvumo ir kruopštaus darbo dėka per trumpą laiką sugebėjo pasiekti nuostabių rezultatų.

Šie rezultatai – ne tik dešimtys tūkstančių skaitmeninio raštingumo kursuose dalyvavusių gyventojų. Tai – ir nuolat besikeičiantis, modernėjantis bibliotekos veidas, gebėjimas sutelkti vietos gyventojų bendruomenes, jų informacinių bei savišvietos poreikių tenkinimas. Tai – ir gausybė pritrauktų partnerių: visuomeninių ir verslo organizacijų, valdžios institucijų, kultūros bei švietimo įstaigų.

Visiems partneriams – viešojo sektoriaus atstovams, bibliotekų iniciatyvas parėmusiems verslo įmonėms, kitoms organizacijoms – taip pat nuoširdžiai dėkoju už bendradarbiavimą, už geranorišką, nesavanaudį požiūrį. Tuo pačiu partnerius nuoširdžiai kviečiu pratęsti užsimezgusias bendradarbiavimo iniciatyvas su Lietuvos viešosiomis bibliotekomis.

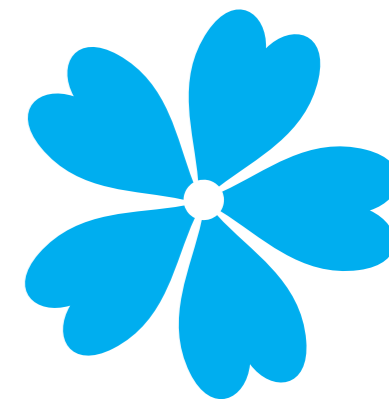
Nuo mūsų visų – bibliotekininkų, valdžios institucijų, verslo partnerių, gyventojų bendruomenių, savanorių – bendro indėlio priklauso, kaip bibliotekos toliau prisitaikys prie besikeičiančių modernios visuomenės poreikių ir sugebės juos patenkinti. Trumpalaikė projekto „Bibliotekos pažangai“ injekcija į technologinę bazę ir bibliotekininkų įgūdžių tobulinimą gali atnešti apčiuopiamų ilgalaikių rezultatų tik tuo

atveju, jeigu nuosekliai dirbdami sugebėsime pasinaudoti jau įvykusiais pokyčiais bei atremsim naujus iššūkius.

Šie iššūkiai yra labiausiai susiję su šiuolaikiniais žinių visuomenės poreikiais bei spartėjančiu gyvenimo tempu, kurį diktuoja mokslo ir inovacijų pažanga. Per pastaruosius 30-40 metų įvykę technologiniai pokyčiai žmonijos raidą pakeitė labiau nei XVIII a. prasidėjęs pramonės perversmas ir po to du šimtmečius sekusi industrializacija.

Tačiau technologijų priekyje visų pirma eina žmogus ir jo poreikiai. Nesislėpti už saugių tradicinių bibliotekos darbo metodų ir vartotojo stereotipo, nulipus nuo visažinio profesionalo pjedestalo patiems žengti pirmąjį žingsnį kiekvieno lankytojo ir visos bendruomenės link – tokie būtų bibliotekų artimiausi uždaviniai. Eidamos tokia kryptimi, bibliotekos gali ir turi keistis, tapti moderniais bendruomenės traukos bei informaciniais centrais, kurie skirti žmonių tobulėjimui, savišvietai ir laisvalaikiui.

Tad pokyčiai bibliotekose neišvengiamai tęsiasi – jie vyks nuolat. Ir projekto „Bibliotekos pažangai“ pabaiga jų tikrai nesustabdys. Be to, pasak amerikiečių rašytojo ir žurnalisto Mitch Albom, visos pabaigos taip pat yra pradžia, tiesiog tuo metu mes dar to nesuprantame.

Noriu pasveikinti daugiau nei 2000 bibliotekininkų, kurie savo aktyvumo ir kruopštaus darbo dėka per trumpą laiką sugebėjo pasiekti nuostabių rezultatų.

Lietuvos bibliotekų kaitos kelias: sustoti negalima

Ramunė Petuchovaitė,

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Informacinės visuomenės plėtros skyriaus vyriausioji specialistė

Viešosios bibliotekos: kur esame šiandien

Lietuvos bibliotekų sistemą galima vadinti tradicine. Šalyje veikia apie 3000 valstybės, savivaldybių ir kitų žinybų įsteigtų bibliotekų. Didesnė dalis bibliotekų Lietuvoje yra priskiriamos prie viešųjų paslaugų sektoriaus. Šios paslaugos teikiamos asmeniui neatlygintinai ir turi visuomeninės gėrybės poveikį – duoda naudą visuomenės narių gyvenimo kokybei, socialinei, kultūrinei ir ekonominei raidai.

Bibliotekų sistemos veiklai teisinį pagrindą suteikia Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas. Jame numatyti tokie šios sistemos segmentai – Nacionalinė biblioteka, viešosios bibliotekos, mokslo ir studijų institucijų bibliotekos, mokyklų bibliotekos, specialiosios bibliotekos ir kitos bibliotekos.

Viešosios bibliotekos pasižymi plačiausia pasiekiamumu, prieinamumu bei visuomenine nauda. Iš viso šalyje yra apie 1300 viešųjų bibliotekų, jos veikia miestuose, miesteliuose ir kaimuose. Vidutiniškai kaimo viešoji biblioteka dirba 36 valandas per savaitę, miesto – 40 ir daugiau valandų per savaitę.

Lietuvoje veikia 60 savivaldybių viešųjų bibliotekų sistemų, kurias paprastai sudaro savivaldybės centre įsikūrusi pagrindinė biblioteka ir filialai miestuose, miesteliuose bei kaimuose. 2010 m. savivaldybėse buvo 1302 viešosios bibliotekos, iš jų – 60 pagrindinių, 143 miestų filialai, 14 specializuotų filialų vaikams ir 1085 kaimo gyvenamųjų vietovių filialai.

Be jų, taip pat yra 5 apskričių viešosios bibliotekos, finansuojamos ne iš savivaldybių, o iš valstybės biudžeto.

Daug ryškesni socialiniai pokyčiai įvyko bibliotekų vidinėje aplinkoje.

Bibliotekos	Metai	Bibliotekų skaičius	Fondas	Vartotojai	Išduota dokumentų	Lankytojai	Profesionalūs darbuotojai	Kompiuterių vartotojams skaičius		Valandų vartotojų mokymui, naudotis paslaugomis, techninėmis priemonėmis, skaičius
								Iš viso	Iš jų prijungtų prie interneto	
Savivaldybių viešosios bibliotekos	2005	1.371	16.916.881	659.855	20.130.824	9.286.742	2.666	1.851	1.724	*
	2007	1.370	16.088.944	620.040	18.797.188	9.077.060	2.671	2.200	1.993	24.759
	2010	1.302	14.522.305	613.652	17.694.680	10.035.804	2.545	5.545	5.327	68.684
	2011	1.301	14.182.473	600.898	17.426.886	10.166.360	2.545	5.778	5.589	134.949
Apskričių viešosios bibliotekos	2005	5	4.905.505	86.825	3.700.536	1.002.867	427	102	94	*
	2007	5	4.847.694	100.529	3.158.137	1.123.155	445	190	168	4.316
	2010	5	4.660.657	103.724	3.132.336	1.048.588	412	331	324	7.134
	2011	5	4.597.824	94.819	2.916.754	1.021.671	408	407	*	8.434

* - nėra duomenų

Šaltinis: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Šiandieninių viešųjų bibliotekų paslaugas galima suskirstyti į tris grupes:

1. Tradicinės. Jų tikslai – išsaugoti rašytinį ir spaudos paveldą, skatinti skaitymą, sudaryti sąlygas gyventojų savišvietai ir savikūrai, ugdyti kūrybingumą bei vaizduotę.

2. Elektroninės. Tikslai – analogiškai tradicinėms, tik dar prisideda darbas su skaitmeniniu turiniu. Taip pat svarbu užtikrinti e. įtrauktį, ugdyti gyventojų kompleksinį raštingumą – gebėjimus naudotis informacinėmis technologijomis, e. paslaugomis ir įvairaus formato viešosios informacijos priemonėmis;

3. Bendruomeninės. Bibliotekos patalpos tarnauna bendruomenei kaip viešoji erdvė, kurioje bendraujama, keičiamasi nuomonėmis, ugdoma tolerancija, randami bendri interesai ir tapatybė, auga intelektualinė energija.

Biblioteka iš vienos pusės ir „reikalaujančios prisitaikyti“ turėtų palaipsniui tapti **įvairiapuse, draugiška, svetinga, bendraujančia, nuolatos veikiančia** arba veikiančia tuomet, kai gyventojai turi daugiausia laiko.

„Bibliotekos pažangai“: nuo planavimo iki finišo – 7 metai

Projektas „Bibliotekos pažangai“, pradėtas įgyvendinti 2008 metais, aprėpties požiūriu yra didžiausia viešųjų bibliotekų plėtros programa per antrąjį nepriklausomybės dešimtmetį.

Pokalbiai apie tokio projekto galimybes prasidėjo 2005 metais, kai Lietuvos Respublikos Vyriausybė gavo Bilo ir Melindos Geitso fondo pasiūlymą bendradarbiauti, gerinant gyventojams sąlygas naudotis bibliotekose viešos prieigos internetu ir kompiuteriais.

Toks pasiūlymas atitiko patvirtintoje ilgalaikėje bibliotekų modernizavimo programoje numatytą siekį „panaikinti miesto ir provincijos ryšių informacinės infrastruktūros netolygumus ir suteikti visiems gyventojams vienodas galimybes naudotis informacinėmis technologijomis socialinėms ir visuomeninėms reikmėms“.

Projekto planavimo ir kiti parengiamieji darbai užtruko dvejus metus. 2007 metų pabaigoje buvo pasirašytas tarptautinis susitarimas

tarp Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir Bilo ir Melindos Geitsų fondo dėl projekto „Bibliotekos pažangai“ įgyvendinimo. Projektas prasidėjo 2008 metų sausį.

Konkrečius rezultatus ir svarbiausius pasiekimus geriausiai mato viešosios bibliotekos bei pagrindiniai naudos gavėjai – visi teritorinių bendruomenių nariai. Kita vertus, tik ilgesnėje laiko perspektyvoje atsiskleis projekto rezultatų tvarumas ir reikšmė. Tačiau be žvilgsnio į platesnį kontekstą, bendrąją viešųjų bibliotekų sistemos kaitą, konkrečių pasiekimų apžvalga nebus baigta.

Projektas sušvelnino ekonominės krizės pasekmes

Taigi, pirmiausia, apie aplinkos pokyčius, kurie turėjo įtakos projekto įgyvendinimui ir keitė viešąsias bibliotekas.

Pirmoje vietoje, neabejotinai, radikali šalies ekonominės būklės dinamika – nuo pakilimo iki krizės. Didžioji dalis viešųjų bibliotekų paja-

mų ateina iš valstybės ir savivaldybių biudžetų, todėl krizės padiktuota išlaidų mažinimo politika turėjo įtakos bibliotekų pajamoms, atitinkamai apribojo ir jų veiklą.

Projekto planavimas ir pradžia sutapo su pakilimo laikotarpiu. 2005-2008 metais buvo užbaigti daugiau kaip 10 valstybės investicijų projektų. Jie leido iš pagrindų atnaujinti viešųjų bibliotekų pastatus ir patalpas, tarp jų ir Klaipėdos, Panevėžio apskričių viešųjų bibliotekų. Taip pat ir Birštono, Alytaus miesto, Šilutės, Utenos, kitų rajonų savivaldybių pagrindinių bibliotekų pastatai buvo pritaikyti bibliotekų veiklai, todėl leido joms plėsti paslaugas, tapo patrauklesni gyventojams, anksčiau nesilankiusiems bibliotekose.

Iki 2008 metų augo ir biudžetinis finansavimas viešųjų bibliotekų veiklai – dokumentams ir spaudos prenumeratai, duomenų bazėms, darbuotojų darbo užmokesčiui. Visa tai stabilizavo viešųjų bibliotekų tinklą, gerokai sumažėjo per metus uždaromų bibliotekų skaičius.

Tačiau nuo 2009 metų bibliotekų skaičius vėl pradėjo mažėti (žr. lentelėje p. 9), pirmiausia – dėl ekonominių suvaržymų. Perpus sumažėjo biudžeto finansavimas bibliotekų fondams atnaujinti, vidutiniškai 5-9% – darbo užmokesčiui, sulėtėjo investicijos į pastatų infrastruktūros atnaujinimą.

Projekto veikla, skirta viešųjų bibliotekų pajėgumams stiprinti, sušvelnino galimas ekonominės krizės pasekmes bibliotekų veiklos

Projektas „Bibliotekos pažangai“, pradėtas įgyvendinti 2008 metais, aprėpties požiūriu yra didžiausia viešųjų bibliotekų plėtros programa per antrąjį nepriklausomybės dešimtmetį.

kokybei ir patrauklumui. Lentelėje pateikti duomenys atskleidžia, kad mažėjant bibliotekų ir jų darbuotojų skaičiui, fondo apimtims, tuo pačiu daugėja lankytojų, viešos prieigos kompiuterių, vartotojų mokymui skirtų valandų, o išduodamų dokumentų apyvarta liko beveik stabili.

Savivaldybių viešųjų bibliotekų sistemos atskirų segmentų veiklos rodikliai – dar optimistiškesni. Lankytojų skaičius augo visur – pagrindinėse bibliotekose, mieste, vaikų ir kaimo filialuose, nepaisant uždarytų 62 kaimo ir 6 miesto filialų. Savivaldybių pagrindinėse bibliotekose ir vaikų filialuose, augant apsilankymams, vartotojams išduota daugiau knygų (dokumentų), išaugo ir registruotų skaitytojų skaičius. Nors uždarytų filialų veiklos likusieji aptarnavimo punktai visiškai nekompensavo, tačiau iš dalies jie tikrai pagerino savo veiklos rezultatus.

TARPTAUTINIO SUSITARIMO DĖL PROJEKTO „BIBLIOTEKOS PAŽANGAI“ PASIRAŠYMAS (2007 M.).

Apskričių bibliotekos – kaitos kryžkelėje

Įprastas politinis ciklas valstybės ir savivaldybių aplinkoje sukėlė tam tikrų pokyčių, tačiau valstybinio valdymo lygiu tai beveik neturėjo įtakos viešųjų bibliotekų sistemai, taip pat ir projekto planavimui bei vykdymui. Ryškiau pokyčiai greičiausiai reikėsi vietoje, tačiau nė viena savivaldybė dėl ekonominių suvaržymų neatšaukė projekto pradžioje pareikšto noro ir įsipareigojimų stiprinti viešąsias bibliotekas.

Bene ryškiausia slinktis dėl politinės ir teisinės aplinkos poveikio įvyko apskričių viešųjų bibliotekų valdyme. 2007 metais Kultūros ministerija, vykdydama įstatymą, perdavė Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių ir Vilniaus apskričių viršininkams apskričių viešųjų bibliotekų savininko teises ir funkcijas. Po 2009 metų Vyriausybės įvykdytos apskričių reformos, šių bibliotekų savininko teisės ir pareigos nuo 2010 m. liepos 1 d. vėl grįžo Kultūros ministerijai. Kultūros ministro įsakymu kiekvienai apskričių viešajai bibliotekai nustačius veiklos teritorijas, buvo išspręstas teisinis klausimas dėl apskričių viešųjų bibliotekų veiklos kitose – Alytaus, Marijampolės, Tauragės, Telšių ir Utenos – apskrityse.

Švytuoklės principu pasireiškę struktūriniai pokyčiai paskatino atnaujinti svarstymus apie apskričių viešųjų bibliotekų vaidmenį, sąveiką su didžiųjų miestų savivaldybių viešųjų bibliotekų tinklais, funkcijas ir uždavinius. Todėl 2011-uosius galima laikyti apskričių viešųjų bibliotekų veiklos peržiūrėjimo ir perspektyvų pasirinki-

Valstybinio valdymo lygmeniu artimiausiu laiku reikia konstruktyvių ir racionalių sprendimų bibliotekų specialistų rengimo ir tęstinio mokymo srityje.

mo metais. Jų įgyvendinimas prasideda 2012 metais, baigiantis projektui.

Visgi apskričių viešųjų bibliotekų dalyvavimas vienuolikos bibliotekose įrengtų mokymo centrų tinkle, išbandyti veiklos koordinavimo įrankiai, patirtis ir žinios tikrai padės, o ne trukdys įgyvendinti šių bibliotekų vizijas. Nuo to priklausys ir nemažos dalies „minkštųjų“ projekto rezultatų bei pasiekimų tvarumas – pvz., mokymo programų ir metodikos rengimas viešosioms bibliotekoms, gyventojų pritraukimas ir skatinimas naudotis bibliotekų paslaugomis, bibliotekų poveikio tyrimai.

Svarbiausi pokyčiai – bibliotekų vidaus aplinkoje

Emigracija ir kiti demografiniai veiksniai (gimtumas, mirtingumas, migracija viduje) yra pagrindinės socialinės priežastys, skatinančios

LIETUVOS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS – NUOLATINIŲ PERMAINŲ KELIJE (NUOTR. – BIRŽŲ, VARĖNOS, ŠILUTĖS VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS).

viešųjų bibliotekų sistemos pokyčius. Tačiau jų poveikis bibliotekoms yra nuolatinis, todėl tiesiogiai nesietinas su projekto „Bibliotekos pažangai“ laikotarpiu.

Daug ryškesni socialiniai pokyčiai įvyko bibliotekų vidinėje aplinkoje. Plačiu mastu vykdyti sistemingi bibliotekininkų mokymai iš esmės pakeitė socialinį bibliotekininko portretą, panaikino kompetencijų skirtumus tarp miesto ir kaimo bibliotekų darbuotojų.

Didžiulis kompetencijų ir intelektualinės energijos šuolis atsispindi bibliotekų veikloje vietinėse bendruomenėse: edukacinė veikla tapo aktyvesnė ir įvairesnė, išsiplėtė teikiamų paslaugų kompleksas, atitinkamai augo ir lankytojų skaičius.

Prie socialinių inovacijų reikėtų priskirti ir sistemingo bei kompleksinio poveikio vertinimo

Didžiulis kompetencijų ir intelektualinės energijos šuolis atsispindi bibliotekų veikloje vietinėse bendruomenėse: edukacinė veikla tapo aktyvesnė ir įvairesnė, išsiplėtė teikiamų paslaugų kompleksas, atitinkamai augo ir lankytojų skaičius.

kultūrą, kurią į bibliotekų gyvenimą įnešė projektas. Apklausoje daugelis bibliotekų vadovų pažymėjo besinaudojantys poveikio vertinimo duomenimis. Todėl dabar laikas kelti klausimą, ar toliau bibliotekos skirs laiko, energijos ir kitų išteklių patirčiai bei praktikai, peržengiančiai vienos bibliotekos interesų lauko ribas.

Be technologinių veiksmų poveikio aplinkos apžvalga nebūtų išbaigta. Iki projekto „Bibliotekos pažangai“ viešos prieigos kompiuterių ir interneto infrastruktūra bibliotekose buvo plėtojama iš dalies atskirų bibliotekų iniciatyva, rengiant paraišką ir prisitaikant prie įvairių programų siekių – pvz., Atviros Lietuvos fondo,

asociacijos „Langas į ateitį“, ES finansuojamų Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo plėtros kaimo vietovėse projektų. Sistemingumo šiam procesui suteikė valstybės investicijos, skiriamos nuo 2002 metų investicijų projektui „Bibliotekų kompiuterizavimas“.

Vis dėlto 2007 metais situaciją geriausiai apibūdina žodžiai „didelė e. atskirtis“, nes viešą interneto prieigą gyventojams teikė 76 % miestuose veikiančių savivaldybių viešųjų bibliotekų ir 28 % kaimo filialų.

2012 metų pradžioje tokios nelygybės nebėra – viešos prieigos kompiuterių ir interneto paslaugas teikia beveik visos Lietuvos viešosios bibliotekos. Ilgalaike bibliotekų modernizavimo programoje numatytas uždavinys „*panaikinti miesto ir provincijos ryšių informacinės infrastruktūros netolygumus ir suteikti visiems*

gyventojams vienodas galimybes naudotis informacinėmis technologijomis socialinėms ir visuomeninėms reikmėms“ yra įgyvendintas. Labai svarbu toliau palaikyti šią infrastruktūrą ir išnaudoti viešųjų bibliotekų tinklo pajėgumus socialinei ir ekonominei plėtrai.

Viešųjų bibliotekų sistema: iššūkiai ateičiai

Galima teigti, kad šiandien Lietuvoje turime bazinį pamatą veiklos kaitai – visą šalies teritoriją apimančią bibliotekų infrastruktūrą, automatizuotą sistemą, sujungusią bibliotekas į tinklą, naują viešos interneto prieigos infrastruktūrą, kvalifikuotų ir aktyvių darbuotojų. IT infrastruktūra ir bibliotekų darbuotojų mokymas išlygino pagrindinių bibliotekų ir filialų pajėgumus bei galias veikti savo bendruomenėse. Prieiga prie IT, interaktyvių paslaugų atsiradimas iš dalies sumažino riboto dokumentų fondo įtaką

paslaugos kokybei. Tiek pasiekus, sustoti negalima, iš čia reikia brėžti perspektyvas ateičiai.

Bendruomenių lygmeniu viešosios bibliotekos turės stiprinti „trečiosios vietos“ (po namų ir darbovietės ar mokslo įstaigos) vaidmenį. Kartu ir ugdyti šį vaidmenį palaikančias savybes – naudą ir veiklą, pasiekiamumą, patogumą bei patrauklumą plačiajai visuomenei, pajėgumus pasiūlyti socializacijos ir socialumo galimybes. Biblioteka iš vienos pusės ir „reikalaujančios prisitaikyti“ turėtų palaipsniui tapti įvairiapuse, draugiška, svetinga, bendraujančia, nuolatos veikiančia arba veikiančia tuomet, kai gyventojai turi daugiausia laiko.

Savivaldybių lygmeniu išlieka aktualus viešųjų bibliotekų pastatų atnaujinimo ir tinklo klausimas, kuris itin imlus investicijoms. Išlaidų mažinimo politikos kontekste jį vertėtų spręsti

UTENOS A. IR M. MIŠKINIŲ BIBLIOTEKA.

Galima teigti, kad šiandien Lietuvoje turime bazinį pamatą viešųjų bibliotekų veiklos kaitai – visą šalies teritoriją apimančią bibliotekų struktūrą, automatizuotą sistemą, sujungusią bibliotekas į tinklą, naują viešos interneto prieigos infrastruktūrą, kvalifikuotų ir aktyvių darbuotojų.

Bendruomenių lygmeniu viešosios bibliotekos turės stiprinti „trečiosios vietos“ (po namų ir darbovietės ar mokslo įstaigos) vaidmenį.

protingai ir atsakingai – kompleksškai įvertinti visą savivaldybių kultūros įstaigų tinklą, valdomą plotą ir jo panaudojimo intensyvumą, naudą bendruomenei, ilgalaikę plėtrą. Pastatų atnaujinimo planuose deramą vietą turi užimti bibliotekos veiklos koncepcija ir kokybiniai rodikliai, ne tik statybų techniniai standartai – atnaujinto pastato traukos poveikis yra ribotas, o senų sienų perdažymas nesuteiks energijos 10-20 metų. Nuo savivaldybių finansinių ir valdymo priemonių priklausys ir viešųjų bibliotekų kasdienės veiklos kryptys bei pasiekimų tvarumas, bibliotekos potencialo „įdarbinimas“ bendruomenės socialinei ir ekonominei plėtrai.

Apskričių viešųjų bibliotekų ir Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, projekto „Bibliotekos pažangai“ vykdytojos, prioritetinis darbas – išlaikyti rezultatų ir pasiekimų tvarumą nacionaliniu bei regioniniu lygiu, plėtoti pagalbos sistemą savivaldybių viešosioms bibliotekoms, ypač tose srityse, kuriose koordinavimas labiausiai naudingas, pavyzdžiui, elektroninių paslaugų infrastruktūros, darbuotojų tęstinio mokymo, tyrimų bei plėtros, atstovavimo. Tam taip pat reikia ilgalaikio įsipareigojimo, peržiūrėti tikslus ir prioritetus, veiklos metodus ir stilių, perskirstyti struktūras ir išteklius. Šioje srityje tikslingas bibliotekų asociacijų dalyvavimas.

Valstybinio valdymo lygmeniu artimiausiu laiku reikia konstruktyvių ir racionalių sprendimų bibliotekų specialistų rengimo ir tęstinio mokymo srityje. Sektoriaus gyvybingumui jau dabar didelę įtaką daro darbuotojų atnaujinimo galimybės (ypač ribotos regionuose), dirban-

čiųjų kūrybiškumo ir aktyvumo, motyvacijos augti veiksniai. Vidutinės trukmės iššūkis – bibliotekos specialistų darbo užmokesčio teisinio reguliavimo reforma, kuri, net ir nedidinant viešojo sektoriaus išlaidų, galėtų užtikrinti konkurencingą darbo užmokestį aukštos kvalifikacijos specialistams. Ilgalaikeje perspektyvoje reikia strateginių sprendimų dėl bibliotekų plėtros ir juos įgyvendinančių tęstinių programų, kurios nepaisant ekonominių suvaržymų didintų šio sektoriaus visuomeninę naudą.

Permainos viešosiose
bibliotekose projekto
„Bibliotekos pažangai“
metu (2008 - 2012)

Viešoji interneto prieiga ir
kompiuteriai 18

Mokymai 34

Komunikacija ir viešinimas 50

Partnerystė ir atstovavimas 70

VIEŠOJI INTERNETO PRIEIGA IR KOMPIUTERIAI

2008-aisiais, projekto „Bibliotekos pažangai“ pradžioje, iškeltas ambicingas tikslas – visose perspektyvose viešosiose bibliotekose įrengti viešą interneto prieigą, o ją turinčiose – išplėsti bei modernizuoti.

Infrastruktūros plėtra turėjo apimti ne tik viešos interneto prieigos kūrimą bibliotekų lankytojams. Ne mažiau svarbu buvo sustiprinti ir pačių bibliotekų informacinių technologijų (IT) bazę – aprūpinti bibliotekininkus modernia įranga, kurios pagalba jie galėtų geriau aptarnauti savo lankytojus bei lavinti savo įgūdžius IT srityje.

Statistiniai rodikliai, gyventojų bei bibliotekų darbuotojų nuomonių tyrimai rodo, kad šių tikslų pavyko pasiekti. Per 3 metus iki 2011-ųjų pabaigos viešos interneto prieigos paslaugas teikiančių bibliotekų skaičius išaugo 98 proc., o kompiuterizuotų darbo vietų skaičius bibliotekose – daugiau nei 2 kartus.

Pagal interneto prieigos prieinamumą bibliotekų kaimo filialai praktiškai pasivijo miestų bibliotekas, o nemokamo interneto populiarumas kaimo bibliotekose gerokai išaugo.

Bibliotekų darbuotojų tobulinimuisi įrengta 11 mokymo centrų, apimančių 222 mokymosi vietas. Daugiau nei 1400 darbuotojų aprūpinti nešiojamaisiais kompiuteriais, bibliotekoms suteikta įvairios skaitmeninės įrangos, darbui palengvinti įdiegtos centralizuotos IT paslaugos.

Tai tik keli sausi statistiniai rodikliai, už kurių slepiasi paprastas, bet svarbus faktas – per trejus metus Lietuvos viešosiose bibliotekose IT infrastruktūra pasikeitė tokiais tempais, kokių nebuvo nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo 1990 metais. Iš esmės sustiprėjusios technologiškai, bibliotekos įgijo įrankių, suteikiančių galimybę plėsti paslaugas gyventojams ir prisitaikyti prie nuolat kintančių modernios visuomenės poreikių.

Bibliotekos „apsiginklavo“ modernia įranga

Projekto „Bibliotekos pažangai“ veiklose dalyvauja 1276 viešosios bibliotekos, tarp jų pagrindinės viešosios bibliotekos, kaimo ir miesto filialai bei padaliniai. Iš jų 891 biblioteka projekto metu buvo aprūpinta technine įranga, reikalinga viešos interneto prieigos ir kitų elektroninių paslaugų teikimui.

Bibliotekoms neatlygintinai suteikti ir įdiegti 3342 lankytojams ir mokymo kursų dalyviams skirti kompiuteriai, 872 daugiaviečiai spausdinimo, kopijavimo ir skenavimo įrenginiai. 891 bibliotekoje įdiegtas arba pagerintas plačiajuostis interneto ryšys, dar 104 bibliotekas plačiajuostis internetas pasieks 2012 metais. Kiekvienas viešosios prieigos vartotojas turi galimybę pasinaudoti asmens tapatybės kortelių skaitytuvu. Visose bibliotekose, teikiančiose viešosios interneto prieigos paslaugas, yra galimybė prisijungti prie interneto bevieliu ryšiu (Wi-Fi).

Kai kuriose projekte dalyvaujančiose bibliotekose viešoji interneto prieiga jau egzistavo – čia įrengtos papildomos darbo vietos, aprūpintos naujais kompiuteriais, programine įranga.

Nuo pat 2008 m. interneto prieigų ir kompiuterizuotų darbo vietų skaičius vartotojams viešosiose bibliotekose ėmė augti itin sparčiais tempais. Jei 2008 m. interneto prieigos paslaugas teikė mažiau nei 50 proc. viešųjų bibliotekų (645), tai 2012 m. jų skaičius jau viršys 95 proc. (1276 bibliotekos). Kompiuterizuotų darbo

IT Infrastruktūros diegimas viešosiose bibliotekose projekto „Bibliotekos pažangai“ metu

Svarbiausi infrastruktūros veiklų rezultatai	Kiekis, vnt.
PAGRINDINIAI RODIKLIAI	
Bibliotekos, kuriose įrengta arba iš esmės atnaujinta viešoji interneto prieiga	891
Bibliotekos, kuriose sustiprinta viešoji interneto prieiga	385
Bibliotekos, kuriose įrengtas arba iš esmės pagerintas interneto ryšys	891*
Mokymo centrai (įrengtų centrų skaičius)	11
VIEŠOSIOS INTERNETO PRIEIGOS ĮRANGA	
Kompiuteriai su programine įranga	3120
Programinė įranga akliems ir silpnaregiams (kompiuterių, kuriuose įdiegta, skaičius)	72
Daugiafunkciniai įrenginiai	861
Vietiniai kompiuterių tinklai	748
Bevielio ryšio prieigos (Wi-Fi) įrenginiai	1276
MOKYMO CENTRŲ ĮRANGA	
Kompiuteriai su programine įranga	244
Daugiafunkciniai įrenginiai	11
Interaktyvios elektroninės lentos	11
Vaizdo projektoriai	12
Vietiniai kompiuterių tinklai	5
Bevielio ryšio prieigos (Wi-Fi) įrenginiai	22
BENDROJI IT INFRASTRUKTŪRA IR KITA ĮRANGA	
Tarnybinės stotys	70
Kompiuteriai bibliotekų darbuotojams	1411
Vartotojų registravimo ir statistikos sistema (užregistruotų kompiuterių skaičius)	5300
Interneto svetainės, pritaikytos neįgaliųjų poreikiams ir mobiliems įrenginiams (sukurtų ar atnaujintų svetainių skaičius)	57
Fotografavimo ir filmavimo įranga (įrangos komplektų, kuriuos sudaro skaitmeninis fotoaparatas, skaitmeninė vaizdo kamera ir jų priedai, skaičius)	45

*Planuojama, kad 2012 metais interneto ryšys pasieks dar 104 bibliotekas.

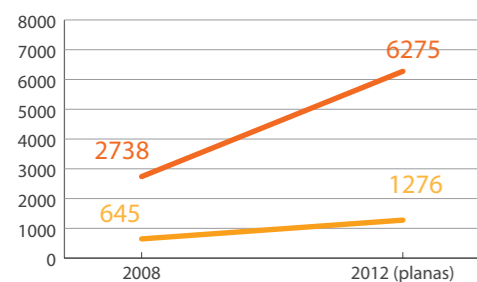
Šaltinis: projektas „Bibliotekos pažangai“

Reikia būti užsimerkusiam, jog nepastebėtum, kaip pasikeitė bibliotekos. Iš erdvės, skirtos skaitymui, jos pavirto į ištisą informacijos keitimosi kanalą, bendravimo arealą. Tai įvyko ne vien dėl technologinės pažangos, kompiuterių ir interneto. Bibliotekos funkcijas išplėtė ir patys darbuotojai, organizuojantys daugiau renginių. Nedideliuose miesteliuose ir atokesnėse vietovėse, kur mažai yra ką veikti, žmonės eina į bibliotekas pabendrauti ar bent pasišildyti.

Marcelijus Martinaitis, poetas,
Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas

vietų skaičius viešosiose bibliotekose tuo pačiu periodu išaugs daugiau nei 2 kartus – nuo 2738 iki 6275.

— Kompiuterizuotų darbo vietų skaičius viešosiose bibliotekose
— Viešųjų bibliotekų, teikiančių viešą interneto prieigą, skaičius

Šaltinis: projektas „Bibliotekos pažangai“

Projekto metu įdiegusios naują įrangą arba modernizavusios jau turėtą technologijų bazę, bibliotekos ir toliau planuoja plėsti IT infrastruktūrą. Besibaigiant projektui „Bibliotekos pažangai“, daugiau nei 50 proc. viešųjų bibliotekų vadovų teigia ketinantys per artimiausius 2 metus plėsti darbo vietų skaičių viešosiose interneto prieigose, nes esamų bendruomenei nepakanka.

Kaimas ir miestas: bibliotekų atskirtis įveikta

Diegiant viešąsias interneto prieigas ir kompiuterizuotas darbo vietas, ypatingas dėmesys skirtas kaimuose įsikūrusiems bibliotekų filialams. Kaimo bibliotekų technologinė bazė 2008 m. buvo gerokai skurdesnė nei pagrindinių bibliotekų ir jų padalinių miestuose. Tai buvo ir viena svarbių visuomenės skaitmeninės atskirties priežasčių – kaimo gyventojai turėjo kur kas mažiau galimybių nemokamai

naudotis kompiuteriais ir internetu nei miestiečiai.

Siekiant panaikinti infrastruktūros netolygumus miesto ir kaimo bibliotekose bei suteikti gyventojams vienodas IT naudojimosi galimybes, didelė dalis kompiuterių ir kitos techninės įrangos projekto metu skirta būtent kaimo bibliotekoms. Ši kryptinga veikla davė vaisių – 2011 m. pabaigoje techninės atskirties tarp miesto ir kaimo bibliotekų praktiškai nebeliko.

Jei 2008 m. tik 52 proc. projekto „Bibliotekos pažangai“ veiklose dalyvaujančių kaimo bibliotekų teikė viešas interneto paslaugas, tai 2011 m. jų skaičius jau pasiekė 97 proc. Analogiškas miesto bibliotekų, kurių didžioji dalis ir iki projekto buvo „apginkluotos“ viešąja interneto prieiga, rodiklis kito mažiau, tačiau šuolis irgi pakankamai įspūdingas – nuo 88 iki 99 proc.

Diegiant modernią įrangą dalis bibliotekų pakeitė savo „veidą“.

„Bibliotekos Svėdasų filiale gyventojai įgijo galimybę su kitur gyvenančiais artimaisiais bendrauti elektroninėmis priemonėmis – el. paštu, programa „Skype“; gyventojai turi galimybę susimokėti mokesčius, deklaruoti pajamas, užsiregistruoti pas gydytoją ir pan., neišvykdami į rajono centrą“.

Vida Kontrimavičienė, Anykščių rajono savivaldybės Liudvikos ir Stanislovo Didžiulių viešosios bibliotekos metodinio darbo organizatorė

„Įrengti bevielio interneto taškai, spartesnis internetas, šiurkštiška kompiuterinė įranga, asmens tapatybės kortelių skaitytuvai. Vartotojai pradėjo naujai žiūrėti į biblioteką ir jos teikiamas paslaugas“.

Aleksandr Surkov, Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos bibliotekinių procesų automatizavimo inžinierius, projekto „Bibliotekos pažangai“ koordinatorius

Kai kuriose itin atokiose vietovėse, kuriose neišvystytas IT infrastruktūros tinklas, kaimo bibliotekos tapo kone vienintelėmis vietomis, kur vietos gyventojai gali pasinaudoti internetu. Iki 2011 m. spalio mėnesio tokios „baltosios dėmės“ IT atžvilgiu buvo ir Siponių kaimas (Birštono raj.) bei Vilniaus rajono Senasalio kaimas. Šių kaimų bibliotekose įrengus interneto prieigą, vietos gyventojai modernizuotose bibliotekose gavo jungtį su pasauliu.

Akliesiems ir silpnaregiams – speciali programinė įranga

Mažinti skaitmeninę atskirtį padėjo ne vien kaimo bibliotekų modernizavimas. Siekiant suvienodinti gyventojų galimybes naudotis informacinėmis technologijomis, projekto metu bibliotekose įdiegta speciali programinė įranga atskiroms socialinėms grupėms.

2009 metais 72 Lietuvos apskričių ir pagrindinės savivaldybių viešosios bibliotekos buvo aprūpintos kompiuteriais su programine įranga, balsu įgarsinančia kiekvieną atliekamą veiksmą. Tai – programa JAWS, leidžianti kompiuteriu dirbti neregiam. Šių bibliotekų kompiuteriuose įdiegta ir programa MAGic, kuri skirta silpnaregiams ir leidžia padidinti bet kurios ekrano vietos vaizdą.

Visuose kituose projekto metu įrengtuose viešųjų interneto prieigų kompiuteriuose yra standartinė „Windows“ programa „Magnifier“ (didintuvas), skirta silpnai matantiems žmonėms.

APSKRITYSE ĮKURTI MOKYMO CENTRAI PADĖJO BIBLIOTEKININKAMS TAPTI INTERNETO „MISIONIERIAIS“ (NUOTR. – MOKYMO CENTRAS PANEVĖŽYJE).

Sprendžiant neįgalųjų skaitmeninės atskirties problemas, 2010-2011 m. pradėta vykdyti dar viena svarbi veikla – viešųjų bibliotekų interneto svetainių pritaikymas neįgaliesiems, taip pat naršymui mobiliisiais įrenginiais. Tai plataus masto „Bibliotekos pažangai“ iniciatyva, apimanti svetainių perprogramavimą, dizaino ir kitų technologinių sprendimų patobulinimą, svetainių struktūros atnaujinimą, mokymus bei konsultacijas bibliotekininkams.

Ilgą laiką gyvenau ir dirbau Maskvoje ir daug prisidėjau prie Baltistikos bibliotekos kūrimo, mūsų rašytojų leidinių populiarinimo. **Manau, kad knyga yra draugas. Ir kuo daugiau draugų, tuo smagiau žmogui. O jei be knygų, dar yra ir jauki ir šilta patalpa, pažangios technologijos ir malonūs darbuotojai – ko daugiau bereikia. Biblioteka turi būti traukos ir kultūros centras.** Neseniai įsigijau seną džipą ir šią vasarą planuoju juo apvažinėti Lietuvos kampelius, vienas iš tikslų – aplankyti mažų miestelių ir kaimų bibliotekas. Labai smalsu, pasižiūrėti, kaip jos tvarkosi ir kaip žmonės jose leidžia laiką.

Juozas Budraitis,
aktorius, diplomatas

Daugiau nei 50 Lietuvos viešųjų bibliotekų svetainių perprogramuojamos taip, kad jose galėtų naršyti neįgalieji bei besinaudojantys mobiliisiais įrenginiais. Bibliotekininkai savo ruožtu yra mokomi, kaip dirbti su atnaujintomis svetainėmis. 2010 m. jau įdiegtos pirmosios trys bandomosios tokio tipo svetainės, o 2011-2012 m. atnaujinamos dar 54 bibliotekų svetainės.

Tokiu būdu Lietuvos viešosios bibliotekos tampa vienomis pirmųjų viešojo sektoriaus įstaigų, ėmusių spręsti neįgalųjų skaitmeninės atskirties problemą bibliotekų paslaugų srityje. ES statistiniais duomenimis, 2008 m. neįgaliesiems buvo prieinami tik 2,6 proc. svarbiausių viešojo ir privataus sektorių tinklalapių bei vos 5,3 proc. ES narių vyriausybės svetainių.

Lankytojus pasitinka atnaujintose patalpose

Tiek bibliotekų darbuotojams, tiek lankytojams svarbi ne tik technologinė įranga, kuri buvo suteikta ir įdiegta įgyvendinant projektą

„Bibliotekos pažangai“. Ne mažiau svarbu ir tai, kad diegiant šią įrangą dalis pačių bibliotekų pakeitė savo „veidą“ – jos buvo rekonstruotos ir modernizuotos.

Remiantis bendradarbiavimo įgyvendinant projektą „Bibliotekos pažangai“ sutartimis, Lietuvos savivaldybės įsipareigojo tinkamai pa-

rengti viešųjų bibliotekų patalpas pagal ploto, apsaugos ir kitus reikalavimus. Savivaldybių lėšomis kai kurių viešųjų bibliotekų, jų filialų bei padalinių patalpos buvo atnaujintos iš pagrindų, kitose atliktas bent dalinis remontas.

Renovuotų bibliotekų pavyzdžių nemažai visuose Lietuvos regionuose. Pvz., prieš diegiant viešąją interneto prieigą Juodpėnų bibliotekoje, šis Kupiškio rajono viešosios bibliotekos padalinys buvo perkeltas į naujas, daug erdvesnes patalpas buvusios mokyklos pastate. Iki tol biblioteka buvo įsikūrusi jos veiklai menkai tereikintose patalpose. Prieš persikeliant į naujas patalpas, jose buvo atliktas vidaus remontas.

„Tai vienintelė 2008-2011 metų laikotarpiu į naujas patalpas perkelta mūsų rajono biblioteka“, – pažymi Kupiškio rajono savivaldybės viešosios bibliotekos direktorės pavaduotoja Lina Matiukaitė.

Linkuvos biblioteka (Pakruojo raj.) renovacijai panaudojo tikslinį Bibliotekų renovacijos ir

Daugiau nei 50 Lietuvos viešųjų bibliotekų svetainių perprogramuojamos taip, kad jose galėtų naršyti neįgalieji bei besinaudojantys mobiliisiais įrenginiais.

Projekto „Bibliotekos pažangai“ metu bibliotekų darbuotojai buvo aprūpinti modernia įranga, kuri padeda geriau aptarnauti lankytojus, taip pat lavinti savo įgūdžius IT srityje.

modernizavimo 2003-2013 metų programos finansavimą. Pasak Pakruojo raj. Juozo Paukštelio viešosios bibliotekos direktorės Romualdos Kulšytės, suremontavus patalpas buvo nupirkti nauji baldai, o iš projekto „Bibliotekos pažangai“ gavus naują kompiuterinę įrangą, pagerinus internetinio ryšio kokybę, vartotojams ir darbuotojams darbo sąlygos pasikeitė iš esmės.

Puikias sąlygas Antalieptės bibliotekos lankytojams ir darbuotojams pabrėžia ir Zarasų rajono savivaldybės viešosios bibliotekos vyresnioji metodinė Stanislava Bikulčiūtė. 2011 m. Antalieptės biblioteka perkelta į naujas, erdvas patalpas, joje įdiegtos paslaugos mažiesiems, įrengta vasaros skaitykla terasoje.

Bibliotekose apskričių centruose – mokymų centrai

Nauja kompiuterinė įranga, daugiau viešųjų interneto prieigų, erdvesnės ir šviesesnės

bibliotekų patalpos – šie pokyčiai bibliotekų lankytojams pastebimi iš pirmo žvilgsnio. Tai liudija ir vis gerėjantis bibliotekų įvaizdis visuomenėje – vis daugiau gyventojų viešąsias bibliotekas vertina kaip šiuolaikiškas, modernias ir madingas įstaigas.

Tačiau nemaža dalis atliktų infrastruktūros darbų nepatenka į bibliotekų lankytojų „matymo zoną“. Bet dėl to jie nėra mažiau svarbūs. Projekto „Bibliotekos pažangai“ metu bibliotekų darbuotojai buvo aprūpinti modernia įranga, kuri padeda geriau aptarnauti lankytojus, taip pat lavinti savo įgūdžius IT srityje.

Bibliotekininkų tobulinimuisi 2009 metais buvo sukurtas mokymo centrų tinklas. 11-oje centrų iš viso įrengtos 222 mokymosi vietos, pusė iš jų – mobilios. Mokymo centrų kompiuteriuose įdiegta sulietuvinata „Windows Vista“ operacinė sistema, „Office 2007“ programų paketas bei kelios kitos taikomios programos, o 2012 metais ši programinė įranga bus atnau-

KAI KURIOSE BIBLIOTEKOSE LANKYTOJUS PASITIKO VISIŠKAI NAUJOS PATALPOS (NUOTR. – DRUSKININKŲ BIBLIOTEKA).

jinta į „Windows 7“ operacinę sistemą ir „Office 2010“. Be įprastų kasdienio naudojimo programų, leidžiančių rašyti ir redaguoti tekstus ar naršyti internete, besimokantieji taip pat gali kurti duomenų bazes, dirbti su nuotraukomis bei kita vaizdo medžiaga.

Apskirtyse įkurti mokymo centrai padėjo bibliotekininkams tapti interneto „misionieriais“. Šiuose centruose išklause skaitmeninio raštinumo kursų, bibliotekų darbuotojai ėmė aktyviai organizuoti kompiuterinių įgūdžių lavinimo mokymus savo lankytojams.

Bibliotekininkų darbui – papildomi įrankiai

Visoms pagrindinėms ir apskričių viešosioms bibliotekoms bei Nacionalinei bibliotekai taip pat buvo nupirkti ir įdiegti 70 serverių, skirtų visai projekto metu sukurtai IT infrastruktūrai funkcionuoti. 1276 bibliotekininkams, dirbantiems su vieša interneto prieiga, suteikti nešiojamieji kompiuteriai.

65 nešiojamieji kompiuteriai, skirti išsiplėtusių bibliotekų kompiuterių tinklų priežiūrai, pasiekė ir viešosiose bibliotekose dirbančius IT specialistus, dar 70 tokių kompiuterių pasitarnavo bibliotekose dirbantiems projekto „Bibliotekos pažangai“ konsultantams bei mokymo centrų koordinatoriams.

Įgyvendinant bibliotekų ir vietos bendruomenių stiprinimo akciją „Skaitmeniniai bendruo-

Kaip rodo apklausų rezultatai, per pastaruosius kelerius metus bibliotekų lankytojų naudojimas viešosios interneto prieigos paslauga kasmet stabiliai auga.

menų pasakojimai“, 2010-2011 m. 45 viešosios bibliotekos buvo aprūpintos filmavimo ir fotografavimo įrangos komplektais. Pasinaudodamos šiais įrenginiais, bibliotekų ir gyventojų bendruomenių komandos savo jėgomis sukūrė 45 skaitmeninius pasakojimus, kurie papildė laisvai internete prieinamą kultūrinį turinį lietuvių kalba.

Koordinavimą palengvina centralizuotos paslaugos

Siekiant palengvinti bibliotekininkų ir bibliotekose dirbančių IT specialistų darbą, projekto metu buvo įdiegtos ir centralizuotos IT paslaugos.

Viena tokių paslaugų – VRSS (vartotojų registracijos ir statistikos sistema). Tai – instrumentas, padedantis išvengti rankų darbo renkant statistinius duomenis apie interneto naudojimą bibliotekų viešose interneto prieigose. Ši sistema leidžia registruoti vartotojus, suteikiant jiems prisijungimo duomenis, skaičiuoti, kiek vartotojų naudojasi vieša interneto prieiga bibliotekose, kiek praleidžia laiko internete. Sistema yra anoniminė, joje nefiksuojami asmens duomenys – šis įrankis skirtas tik statistikos rinkimui ir neišsaugo, ką konkretus lankytojas veikė internete.

VRSS serveris veikia Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, o viešosiose bibliotekose įdiegti VRSS moduliai, siunčiantys informaciją į serverį. Šią paslaugą Nacionalinė biblioteka teiks viešosioms bibliotekoms ir pasibaigus projektui „Bibliotekos pažangai“.

„Mūsų rajono Senasalio biblioteka – vienieta, kur gyventojai gali naudotis internetu. Senasalio gyventojai patys negalėjo įsivesti interneto“.

Violeta Dudutienė, Vilniaus raj. centrinės bibliotekos bibliotekų vadybos ir metodikos skyriaus vedėja

„Bibliotekoje įrengta 10 vietų mokymo klasė ir 10 vietų viešoji interneto prieiga. Kompiuterinės įrangos diegimas ir interneto plėtra pritraukė daugiau lankytojų į biblioteką. Laisva interneto prieiga lėmė vaikų skaičiaus bibliotekoje augimą. Prieigos įkūrimas – labai svarbus įvykis, mažinantis informacinės izoliacijos pavojų, pakeitęs požiūrį į bibliotekas, pakeitęs vartotojų ir darbuotojų galimybes“.

Jūratė Šalaševičienė, Alytaus raj. savivaldybės viešosios bibliotekos vyr. bibliografe informacijai

NAUJA ĮRANGA Į BIBLIOTEKAS VILIOJA ĮVAIRIAUS AMŽIAUS LANKYTOJUS (NUOTR. – KAULAKIŲ BIBLIOTEKA RASEINIŲ RAJ.).

Dar dvi bibliotekininkams skirtos centralizuotos IT paslaugos – „Communicator“ ir svetainė PURSLA. „Communicator“ – tai bendravimo programa, instaliuota kiekvieno bibliotekininko, dirbančio su viešąja prieiga, kompiuteryje. Ši programa – bibliotekininkų tarpusavio bendravimo tinklo dalis, leidžianti bendrauti tekstu ir balsu. 2012 m. ši sistema bus pakeista modernesne versija LYNC.

PURSLA – taip pat bibliotekininkų bendravimo tinklo dalis. Tai bibliotekų darbuotojams skirta svetainė, kurioje publikuojami skelbimai, ak-

tualūs dokumentai, yra diskusijų grupės. Aktyviausiai šia sistema naudojasi bibliotekų IT specialistai.

„Communicator“ programa ir svetainė PURSLA leidžia bibliotekoms dalintis informacija ir naujomis idėjomis, spręsti problemas, pasitelkus kitur dirbančių kolegų patirtimi. Techninės priemonės taip pat padeda palaikyti mokyimuose užsimezgiusius socialinius ryšius tarp skirtingų bibliotekų darbuotojų.

Pokyčius pastebi ir lankytojai

Žinoma, lankytojai pirmiausia pastebi ne bibliotekininkams, o būtent jiems skirtą technologinę įrangą ir kitus „plika akimi“ matomus pokyčius bibliotekose. Visuomenės nuomonės tyrimų duomenimis, gyventojai jau įvertino didesnes IT galimybes bibliotekose.

Kaip rodo apklausų rezultatai, per pastaruosius kelerius metus bibliotekų lankytojų naudojimas viešosios interneto prieigos paslauga kasmet stabiliai auga. Tai ypač pastebima kai-

mo bibliotekose – 2009 m. viešųjų bibliotekų kaimo filialuose nemokamu internetu naudojosi 20 proc. lankytojų, 2010 m. – 24 proc., 2011 m. – 28 proc.

Žinoma, populiariausia bibliotekų teikiama paslauga išlieka knygų išdavimas. Ja yra pasinaudoję beveik visi bibliotekoje apsilankę gyventojai (93 proc.). Du penktadaliai bibliotekos lankytojų skaito periodinę spaudą (39 proc.), o kas ketvirtas naudojasi vieša interneto prieiga (27%).

Nemokamas internetas yra vienodai populiarus tiek mieste, tiek kaime – tarp populiariausių bibliotekos paslaugų jį paminėjo po 92 proc. kaimo ir miesto bibliotekų vadovų. Kaimo bibliotekose išsiskiria dar viena gana populiari paslauga – kompiuterinių žaidimų žaidimas (25 proc.), kurios pagrindiniai vartotojai yra vaikai.

Viešųjų bibliotekų vadovai, planuodami tolesnes investicijas, vėlgi pirmiausia išskiria interneto išteklių naudojimo kryptis – planuojama

Gyventojai jau įvertino didesnes IT galimybes bibliotekose. Lankytojų naudojimas viešosios interneto prieigos paslauga **kasmet stabiliai auga.**

investuoti į kompiuterinio raštingumo kursų organizavimą, duomenų bazių internete stiprinimą, nemokamo interneto plėtrą.

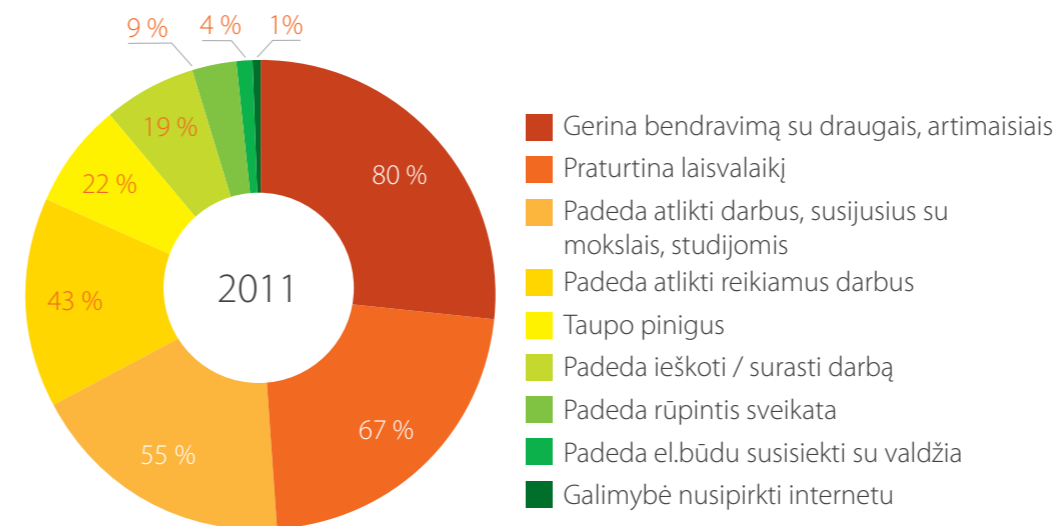
Kita vertus, nepaisant to, jog daugelis bibliotekų planuoja stiprinti teikiamas elektronines paslaugas, bibliotekų vadovai nemano, jog tai nulems didesnę bibliotekų paslaugų populiarumą. Taip yra dėl netiesioginės vienu paslaugų skatinimo įtakos kitų paslaugų populiarumui – rengiant kompiuterinio raštingumo mokymus, kartu populiarinamas bendras naudojimas kompiuteriu ar interneto galimybėmis, o vis daugiau gyventojų įgyja galimybę kompiute-

riais naudotis namuose ir šią galimybę sėkmingai realizuoja ne bibliotekoje.

Internetas teikia socialinę naudą bendruomenei

Bibliotekų darbuotojų nuomone, viešoji interneto prieiga jos vartotojams suteikia tiek socialinės, tiek ekonominės naudos. Tačiau socialinės naudos (bendravimo galimybių išplėtimas, laisvalaikio praturtinimas, pagalba rūpinantis sveikata ar mokantis, kt.), bibliotekininkų nuomone, bendruomenė gauna dvigubai daugiau nei ekonominės (finansinių reikalų tvarkymas, darbo paieška, kt.).

Viešųjų interneto prieigų teikiama nauda vietos bendruomenei

Šaltinis: SIC vykdyta viešųjų bibliotekų darbuotojų apklausa (2011 m.)

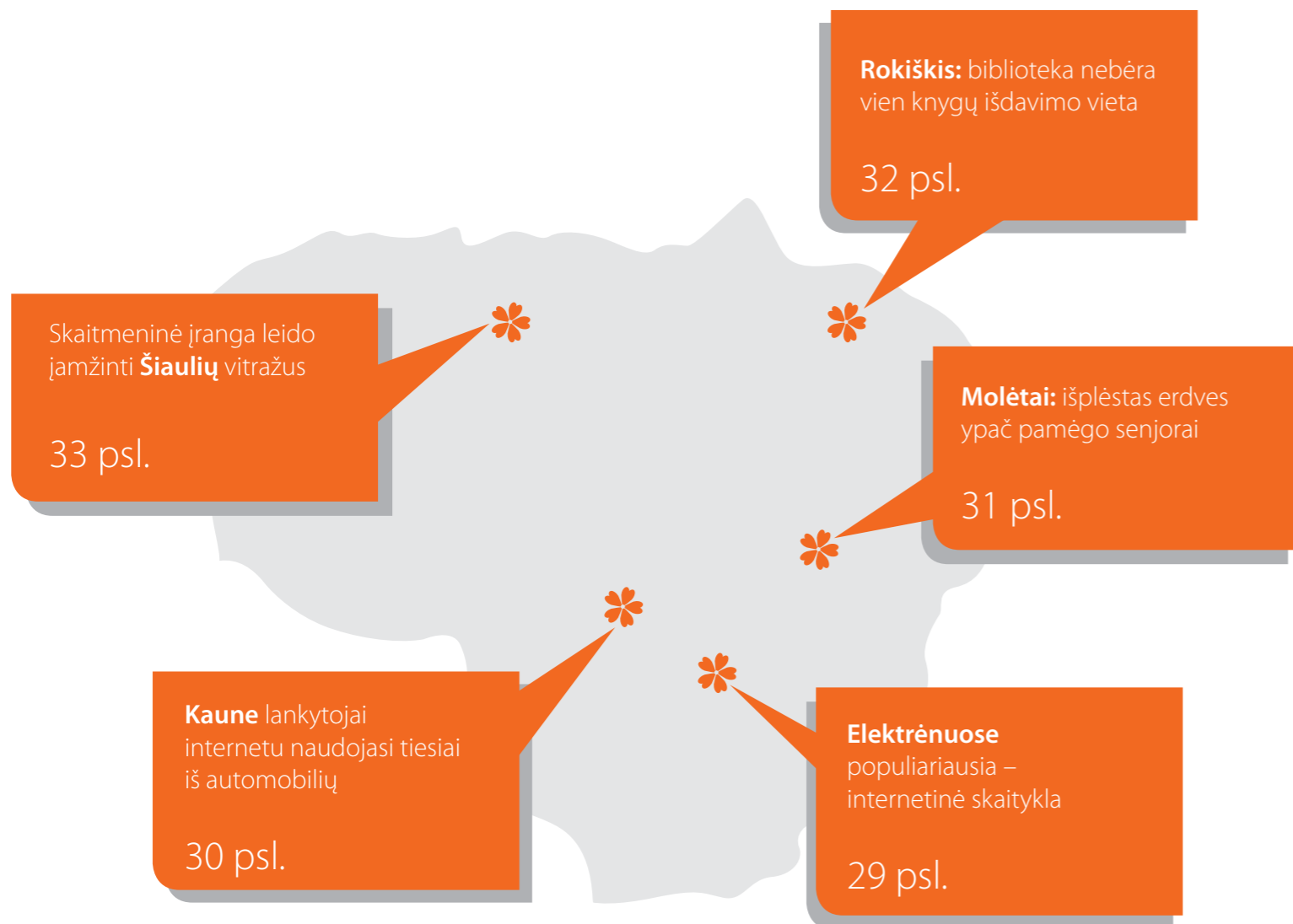
Mūsų rajono bibliotekos Sadūnų filiale internetas atvėrė langą į pasaulį. Šioje bibliotekoje iki 2009 metų kompiuterių, interneto, kopijavimo aparato nebuvo. Dabar bibliotekoje yra du kompiuteriai vartotojams, modernus kompiuteris bibliotekininkei, bevielis interneto ryšys, daugiafunkcinis kopijavimo aparatas“.

Stanislova Bikulčiūtė, Zarasų raj. savivaldybės viešosios bibliotekos vyresnioji metodininkė

„Šalčininkų viešojoje bibliotekoje pagerėjo kompiuterinės technikos bazė, padaugėjo kompiuterizuotų darbo vietų, įdiegta naujausia programinė įranga, spartusis internetas. Šios naujovės pritraukė daug jaunimo. Biblioteka atrodė modernesnė ir patrauklesnė ne tik jauniems, bet ir vyresnio amžiaus lankytojams. Bibliotekoje atsirado darbo vieta lankytojams su regos negalia“.

Olga Kijakovskaja, Šalčininkų rajono savivaldybės viešosios bibliotekos bibliotekininkė, projekto „Bibliotekos pažangai“ konsultantė

SĖKMĖS PAVYZDŽIAI

Elektrėnuose populiariausia – internetinė skaitykla

Elektrėnų savivaldybės viešoji biblioteka iš projekto „Bibliotekos pažangai“ gavo 10 kompiuterių vartotojams. Nauji kompiuteriai bei programinė įranga neliko nepastebėti – internetinė skaitykla tapo labiausiai lankoma bibliotekoje.

Lankytojai džiaugiasi galėdami naudotis naujausia technika bei sparčiu internetu. Žymiai padidėjo vartotojų skaičius, biblioteka tapo patraukli, šiuolaikiška. Naudojantis gauta įranga, vyksta vyresnių žmonių mokymai, teikiamos konsultacijos, kaip naudotis interneto ištekliais: bendravimo, paieškos internete, el.

valdžios, darbo paieškos ir kitais klausimais. 2010 metais iš viso suteiktos 5428 konsultacijos, konsultuotas 4851 žmogus.

Bibliotekos lankytojai aktyviai dalyvavo projekto „Bibliotekos pažangai“ akcijose, tiesioginėse vaizdo transliacijose. Silpnaregiai naudojami 2009 m. projekto dėka viename iš kompiuterių įdiegta specialia įranga silpnaregiams ir akliems. Programinė įranga suteikia galimybę pasirinkti kalbą, garso lygį ir skaitymo greitį.

Vartotojai naudojami 16 prenumeruojamų elektroninių duomenų bazių. 2010 metais elektroninėmis priemonėmis atsakyta į 88 informacines užklaudas per LIBIS modulį.

Moksleiviams organizuojamos pamokėlės informacinių įgūdžių gerinimui – „Atverto ekrano galimybės“, „Bibliotekos svetainė, elektroninis katalogas, savitarna“, „Naujos technologijos bibliotekoje“, „Apsaugokime vaikus ir save internete“ ir kt. Vyksta virtualios mokomosios informacinės parodos – pamokėlės: „M.K.Čiurlionis kompozitorius ir dailininkas“, „Naujausi geografiniai atradimai“, „Aktyvus skaitymas anglų kalba“, „Šiaurės šalys“, „Šiaurės šalių rašytojai“ ir kt.

Lankytojai džiaugiasi
galėdami naudotis
naujausia technika bei
sparčiu internetu.

Kaune lankytojai internetu naudojasi tiesiai iš automobilių

Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje įdiegus 4 viešosios prieigos darbo vietas, išaugo bibliotekos lankytojų, besinaudojančių interneto paslaugomis, skaičius. Be to, skaitytojai dažnai atsineša asmeninius kompiuterius, kitus mobilius įrenginius ir naudojami nemokamu bevielio interneto ryšiu 2 ir 3 bibliotekos aukštuose.

Įdiegus 6 viešosios prieigos darbo vietas Muzikos leidinių skaityklos fonotekoje, gerokai padaugėjo lankytojų, ateinančių į senuosius rūmus. Čia taip pat yra nemokamo bevielio ryšio stotelė, kurią lankytojai naudoja ir ne darbo valandomis, t.y. iš nuosavo automobilio šalia bibliotekos.

Čia taip pat yra **nemokamo bevielio ryšio stotelė**, kurią lankytojai naudoja ir ne darbo valandomis.

Kompiuterių tinklo infrastruktūrai ypač naudingas dovanotas serveris „HP DL 385“ su padidinto patikimumo diskinais talpikliais ir atsarginių kopijų juostų įrenginiu, kuris aktyviai naudojamas bibliotekos tikslams. Gavus naują serverį, jame sukurta nemažai virtualių serverių, kurie atlieka tiek interneto svetainės, interneto projektų, DNS serverio darbą, tiek ir tinklo stebėsenos funkcijas.

Molėtai: išplėstas erdves ypač pamėgo senjorai

Molėtų viešosios bibliotekos Informacijos skyriuje ir iki projekto „Bibliotekos pažangai“ buvo vieša interneto prieiga su 5 kompiuteriais, o projekto metu biblioteka gavo dar 10 naujų modernių kompiuterių. Todėl reikėjo plėsti erdves, ieškoti galimybių atskirti periodikos skaityklą nuo viešosios interneto prieigos darbo vietų. Rajono valdžia suprato pertvarkų svarbą ir skyrė lėšų remontui, erdvių pertvarkymui bei baldų įsigijimui.

2009 m. rudenį įvyko iškilmingas naujų skaityklų atidarymas. Dabar bibliotekoje yra trys erdvės – periodikos skaitykla, kur organizuojami net ir kameriniai renginiai, vieša interneto prieiga su 9 kompiuteriais, kurioje vyksta mokymai, taip pat skirta nedidelė erdvė kraštotyros reikmėms. Vienas naujas ir keturi senesni kompiuteriai pastatyti Vaikų skyriuje – tokiu būdu sukurta papildoma vieša interneto prieiga vaikams.

Pokyčių naudą biblioteka pajuto išsyk – pradėti gyventojų mokymai, atsirado galimybė stebėti vaizdo transliacijas, žiūrėti kino filmus. Per dvejus metus bibliotekos lankytojų skaičius padidėjo maždaug 13 tūkst., tarp jų – didelė pagyvenusių žmonių dalis. Bibliotekoje susikūrė senjorų klubas, pagyvenę žmonės

aktyviai įsijungė į įvairias veiklas, atsirado daugiau savanorių, padedančių bibliotekos veikloje. Sulaukta didesnio žiniasklaidos ir rėmėjų dėmesio.

Gerai bibliotekos veiklos rezultatai leidžia tęsti konstruktyvų dialogą su rajono valdžia, o bendradarbiavimo galimybių su biblioteka ieško vis nauji partneriai – Turizmo ir verslo informacijos centras, Neįgaliųjų draugija, Molėtų ligoninė, siuvimo įmonė „Gitolita“ ir kiti.

Projekto dėka taip pat atsirado galimybė sukurti modernesnę bibliotekos svetainę www.moletai.rvb.lt, pritaikytą mobiliems įrenginiams ir neįgaliesiems.

Per dvejus metus **bibliotekos lankytojų skaičius padidėjo maždaug 13 tūkst.**, tarp jų – didelė pagyvenusių žmonių dalis.

Rokiškis: biblioteka nebėra vien knygų išdavimo vieta

Rokiškio rajono savivaldybės J. Keliuočio biblioteka pastaraisiais metais tapo patrauklesnė, vis labiau pastebima miesto gyventojams ir svečiams.

Pasak bibliotekos vadovų, pakito pats bibliotekos įvaizdis: biblioteka tapo ne tik knygų išdavimo vieta – čia nuolat būriuojasi vaikai, jaunimas ir solidaus amžiaus žmonės. Bibliotekose įvyko dideli pokyčiai – žmonės aktyviai pradėjo naudotis internetine bankininkyste, tvarkyti finansus, apmokėti sąskaitas už elektrą, telefoną, deklaruoti pajamas, lankytojai nuolat dalyvauja kompiuterinio raštingumo kursuose.

Atnaujinta kompiuterinė bei programinė įranga patobulino bibliotekos teikiamas paslaugas, sudarė sąlygas gyventojų mokymams.

Atnaujinta kompiuterinė bei programinė įranga patobulino bibliotekos teikiamas paslaugas, sudarė sąlygas gyventojų mokymams. Knygų grąžinimo įrenginys, elektroninis vartotojų aptarnavimas, duomenų bazės ir kitos naujovės pakėlė bibliotekos prestižą ir leido pritraukti daugiau lankytojų.

Bibliotekos vadovų teigimu, atnaujinta įstaiga tapo viena informacinių technologijų lyderių Rokiškyje.

Skaitmeninė įranga leido jamžinti Šiaulių vitražus

Šiaulių miesto savivaldybės viešosios bibliotekos Lieporių filialas dalyvavo projekto „Bibliotekos pažangai“ konkurse „Skaitmeniniai bendruomenių pasakojimai“. Konkurso metu iš 149 bendruomenių ir bibliotekų komandų buvo atrinkta 40, kurioms patikėta sukurti skaitmeninius pasakojimus. Tarp jų pateko ir Šiaulių bibliotekos bei miesto bendruomenės narių komanda, vadovaujama Lieporių filialo vyr. bibliotekininkės Reginos Vertelienės.

Bibliotekos filialas sulaukė įrangos paketo, reikalingo skaitmeniniam pasakojimui sukurti – skaitmeninį fotoaparata, skaitmeninę kamerą ir jų priedus.

Šiauliečių idėjos tikslas – bendradarbiaujant su miesto visuomene, sukurti skaitmeninį pasakojimą apie miesto vitražus, pristatyti plačiai visuomenei šią unikalią dailės sritį, atradusią vietą įvairiose miesto erdvėse, jos savitumą, grožį, vertę.

Vitražų tema pasirinkta neatsitiktinai. Šiaulių miesto savivaldybės viešosios bibliotekos lankytojai pirmąją miesto vitražų nuotraukų parodą galėjo pamatyti prieš penkerius metus. Šios iniciatyvos – surinkti Šiaulių vitražų nuotraukas – ėmėsi bibliotekos darbuotojas, Lieporių fili-

alo vyresnysis bibliotekininkas Sergėjus Peršinas. Tuo metu ir gimė projekto idėja – profesionaliai nufotografuoti bei surinkti informaciją apie Šiaulių miesto vitražus.

Komanda, išklausiusi projekto „Bibliotekos pažangai“ skaitmeninio pasakojimo kūrimo mokymų kursą, naudodama skaitmenines technologijas sukūrė pasakojimą apie Šiaulių vitražus. Šis skaitmeninis kūrinys patalpintas elektroninės krašto enciklopedijos „Graži tu mano“ interaktyviame žemėlapyje www.grazitumano.lt/map.

Šiauliečių idėjos tikslas – bendradarbiaujant su miesto visuomene, sukurti skaitmeninį pasakojimą apie miesto vitražus.

MOKYMAI

Ne tik vaikai, darbingo amžiaus gyventojai, bet ir senjorai žengia IT pradžiamokslio žingsnius arba lavina jau turimus skaitmeninio raštingumo įgūdžius – toks vaizdas pastaraisiais metais tapo įprastas šalies miestų ir kaimų bibliotekose. Viešą interneto prieigą aptarnaujančių bibliotekininkų ir visuomenės mokymai IT temomis – viena svarbiausių projekto „Bibliotekos pažangai“ dalių.

2007 metais, planuojant projektą, užsibrėžta, kad bibliotekininkai, įgiję žinių bei įgūdžių jiems skirtuose kursuose, vėliau projekto metu patys konsultuos ir mokys 50 tūkstančių Lietuvos gyventojų. Šį tikslą pavyko įgyvendinti dar 2011 metais. „Bibliotekos pažangai“ inicijuotuose skaitmeninio raštingumo mokymuose jau dalyvavo per 61 tūkst. šalies gyventojų, ir jų skaičius vis auga.

Tokių rezultatų nebūtų pasiekta be viešųjų bibliotekų darbuotojams suteiktos galimybės sustiprinti savo kompetenciją IT, elektroninės informacijos, komunikacinių bei užsienio kalbos įgūdžių, darbo su specialiu poreikiu turinčiais bibliotekų lankytojais ir kitose srityse.

Šių žinių dėka bibliotekininkai tampa vis aktyvesniais informacinių technologijų raštingumo ugdytojais, o jų vykdomos IT raštingumo skatinimo programos padeda mažinti skaitmeninę atskirtį Lietuvoje. Tai patvirtina ir nuomonių tyrimų rezultatai, rodantys akivaizdžią šalies pažangą šioje srityje – internautais tampa vis daugiau tų visuomenės grupių, kurios anksčiau buvo skaitmeninio pasaulio užribyje.

Biblioteka – tai antras kultūros centras, po bažnyčios. Smagu matyti, kad bibliotekos atsinaujina. **Naujos technologijos, mokymai dirbti kompiuteriu skatina vyresnius žmones atrasti ryšį su pasauliu, daugiau bendrauti, domėtis aplinka.** Nors dar nėra tiek lėšų, kad bibliotekos galėtų įsigyti naujausius, įdomiausius leidinius, juos galima pasiekti internete.

Vytenis Pauliukaitis
laidų vedėjas, režisierius, scenaristas

2006-aisiais bibliotekininkai stokojo IT įgūdžių

2006 m. atliktos bibliotekininkų apklausos duomenimis, interneto prieiga besinaudojančius vartotojus bibliotekose aptarnavo 678 darbuotojai, didžioji dalis jų – miesto bibliotekininkai. Kaime internautus aptarnaujančių darbuotojų buvo nedaug, nes dauguma ten veikiančių bibliotekų dar neturėjo kompiuterių ir neteikė viešosios prieigos paslaugų. Tad interneto vartotojų aptarnavimo patirtis kaimo bibliotekose buvo menka, ir mažai tikėtina, kad ten dirbantis bibliotekų personalas turėjo šiai veiklai reikalingų žinių ir įgūdžių.

Nors Lietuvos bibliotekų darbuotojų tęstinį mokymą vykdė keletas institucijų, tačiau ugdyti kompetenciją IT srityje nebuvo daug galimybių. 2006 metais net 41 proc. bibliotekininkų nebuvo mokęsi kompiuterinio raštingumo kursuose, tad nieko keista, kad tyrimai demonstravo faktą – bibliotekininkų IT naudojimo įgūdžių lygis yra gana žemas ir nepakankamas ketinant aptarnauti interneto vartotojus, juos konsultuoti bei mokyti.

Situacija 2006 metais:

- Tik 3 proc. bibliotekininkų teigė puikiai išmanantys „Windows“ aplinką, 36 proc. su ja galėjo dirbti patenkinamai arba gerai. 35 proc. darbuotojų išvis nemokėjo dirbti kompiuteriu „MS Windows“ aplinkoje.
- Vos 4 proc. bibliotekų darbuotojų gebėjo puikiai parengti tekstus kompiuteriu. Net 32 proc. išvis nemokėjo naudotis tekstų rengimo programa „MS Word“.

PROJEKTO „BIBLIOTEKOS PAŽANGAI“ METU DAUGELIS BIBLIOTEKININKŲ SUSTIPRINO PROFESINĘ KOMPETENCIJĄ.

2006 metais net 41 proc. bibliotekininkų nebuvo mokęsi kompiuterinio raštingumo kursuose.

- Tik 1 proc. bibliotekininkų gebėjo naudotis skaičiuokle „MS Excel“, net 73 proc. teigė ja naudotis visiškai nesugebantys.
- Vos 1 proc. mokėjo labai gerai naudotis pateiktųjų rengykle „MS PowerPoint“, 7 proc. – patenkinamai, 84 proc. – visiškai nemokėjo.
- Tik 6 proc. internetu mokėjo naudotis labai gerai, net 54 proc. teigė visiškai nemokantys naudotis internetu arba mokantys silpnai.

Mokant gyventojus ne mažiau nei turimos žinios svarbi patirtis ir praktiniai įgūdžiai. 2006 metais didesnę ar mažesnę darbo kompiuteriu patirtį teigė turintys 68 proc. apklaustųjų, 32 proc. nurodė tokios patirties niekada neturėję. Tik 2 proc. bibliotekininkų nurodė turintys puišius darbo kompiuteriu įgūdžius.

Žymiai daugiau darbuotojų nurodė turintys bendravimo su skaitytojais patirtį. Tai natūralu, nes dauguma jų aptarnauja vartotojus, nuolat

bendrauja su bibliotekų lankytojais. Tačiau net 77 proc. pripažino nesantys patyrę jų mokymo ar konsultavimo srityje. Tokie rezultatai parodė akivaizdų dalyką – nepaisant to, kad bibliotekų darbuotojai su vartotojais bendrauja tradicinių bibliotekinių procesų metu, juos mokyti naudotis informacinėmis technologijomis jie dar nėra pasirengę, todėl reikalingi papildomi mokymai.

Iššūkis bibliotekininkams – sustiprinti kompetenciją

Žinių visuomenės kūrimo procesas bibliotekininkams iškėlė naujus kvalifikacinius reikalavimus: bibliotekų darbuotojai neišvengiamai turėjo įsisavinti naujas informacines technologijas ir pritaikyti jas savo veikloje.

Siekiant pagerinti Lietuvos gyventojų, ypač gyvenančiųjų kaimo vietovėse ir priklausančių socialinės rizikos grupėms, naudojimąsi IT galimybėmis, vienas iš projekto „Bibliotekos pažangai“ uždavinių buvo sudaryti sąlygas patiems bibliotekų darbuotojams sustiprinti kompetenciją IT srityje ir atnaujinti savo žinias tam, kad jie galėtų paskatinti lankytojus naudotis kompiuteriu bei internetu, juos konsultuoti ir padėti įsisavinti kuo platesnį interneto teikiamų galimybių spektrą.

Todėl 2009 m. Lietuvos bibliotekose įrengtas mokymo centrų tinklas. 10 apskričių ir Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje įrengta 11 mokymo centrų, juose įrengtos 222 mokymosi vietos, pusė iš jų – mobilios. Šie centrai aprūpinti stacionariąja ir mobiliąja įranga, ku-

rios pagalba mokymai vyko ne tik juose, bet ir centrinėse savivaldybių bibliotekose.

Tiesioginių mokymų metu bibliotekininkai įgijo žinių kompiuterinio ir internetinio raštingumo srityse. Bibliotekų darbuotojai taip pat buvo kviečiami į specialiuosius mokymus, kuriuose buvo suteikiamos žinios ir įgūdžiai specifinėse darbo srityse: aptarnaujant lankytojus turinčius regos negalią, mokant suaugusius bibliotekų lankytojus, dirbant su informacija anglų kalba. Mokymai buvo organizuojami ir nuotoliniu būdu, padedant kuratoriams.

Taip pat parengta devyniolika programų, kurios skirtos bibliotekininkams dirbantiems su bibliotekų lankytojais – „Kompiuterinis raštingumas bibliotekininkams“, „Interneto išteklių ir naujos bibliotekų paslaugos“, „Atstovavimo bibliotekoms gebėjimų stiprinimas“, „Informacijos valdymas anglų kalba“ bei kt. Dviejų nuotolinio mokymosi kursų „Žiniatinklis 2.0 bibliotekininkams“ ir „Viešieji ryšiai bibliotekininkams“ pagalba bibliotekininkai galėjo mokytis virtualioje aplinkoje. Pagal kiekvieną programą parengta ir bibliotekininkams skirta mokomoji medžiaga.

Mokymai taip pat organizuoti ir bibliotekų IT specialistams. Jiems parengtos specialios programos, kurios kursų dalyviams leido įgyti žinių ir kompetencijų dirbant ne tik su nauja kompiuterine technika, bet ir naujausia programine įranga.

Informacija apie bibliotekų darbuotojų ir specialistų mokymus

Specialistų kategorija	Mokymo programa	Trukmė val.	Mokytų žmonių skaičius
BIBLIOTEKININKAI	Baziniai mokymai	1 Kompiuterinis raštingumas (ECDL Start+testavimas)	56 1993
		2 Interneto išteklių ir naujos bibliotekų paslaugos	22 1993
	Žinių atnaujinimas, tęstinis mokymas	3 OS Windows 7 ir Office 2010 naujovės	8 1793
		4 Darbo MS Excel 2010 pagrindai	12 1809
		5 Bendravimo įgūdžių tobulinimas	12 1809
		6 Atstovavimo bibliotekoms gebėjimų stiprinimas	8 1793
		7 Neįgalųjų aptarnavimo specifika, aklųjų įranga	8 130
		8 Suaugusių mokymo pagrindai	28 650
	Specialieji mokymai	9 Informacijos valdymas anglų kalba	120 457
		10 Skaitmeninio turinio rengimas. Picasa	16 130
		11 Viešieji ryšiai bibliotekininkams (nuotolinis)	10 641
		12 Žiniatinklis 2.0 bibliotekininkams (nuotolinis)	40 600
MOKYMO CENTRŲ KOORDINATORIAI IR KONSULTANTAI	Baziniai mokymai	1 Kompiuterinis raštingumas (ECDL + testavimas)	66 65
		2 Interneto išteklių ir naujos bibliotekų paslaugos	12 65
	Žinių atnaujinimas, tęstiniai mokymai	3 Neįgalųjų aptarnavimo specifika, aklųjų įranga	8 65
		4 Sociologinių tyrimų pagrindai	10 65
		5 MS Visio 2007 pagrindai	6 65
		6 Bendravimo įgūdžių tobulinimas	12 65
		7 Internetinių apklausų kūrimas	6 65
		8 OS Windows 7 ir Office 2010 naujovės	12 65
		9 Atstovavimo bibliotekoms gebėjimų stiprinimas	8 65
		10 Statistinių duomenų naudojimas atstovavimui	8 65
BIBLIOTEKŲ IT SPECIALISTAI	1 Kompiuterių su Windows Vista OS priežiūra	24 65	
	2 Windows server 2008 bibliotekų IT specialistams	24 65	
	3 OS Windows 7 naujovės, Windows serverių saugumas	24 65	

„Įgytas žinias darbuotojai gali pritaikyti ne tik kasdieniniame darbe, bet ir atskleisti save dalyvaudami įvairiuose idėjų konkursuose. Kūrybiškos ir inovatyvios idėjos yra viešinamos, darbuotojams leidžiama imtis jų įgyvendinimo. Taip siekiama, kad noras tobulėti, kūrybiškas mąstymas, naujų idėjų generavimas taptų vertybe.“

Laima Pačebutienė, Klaipėdos apskrities I. Simonaitytės viešosios bibliotekos direktoriaus pavaduotoja

„Bibliotekininkų lankyti anglų kalbos kursai atgaivino ir sustiprino jų kalbinius gebėjimus bei pakėlė savivertę. Vasarą Plungėje lankosi daug užsienio turistų, kurie ieško nebrangių maitinimo ir apgyvendinimo paslaugų, klausia, kaip pasiekti kokį nors turistinį objektą. Plungėje nėra turizmo informacijos centro, todėl svečiams iš užsienio ieško bibliotekoje ir būna maloniai nustebinti, kai darbuotojos kalba anglų kalba.“

Violeta Skierienė, Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos direktorė

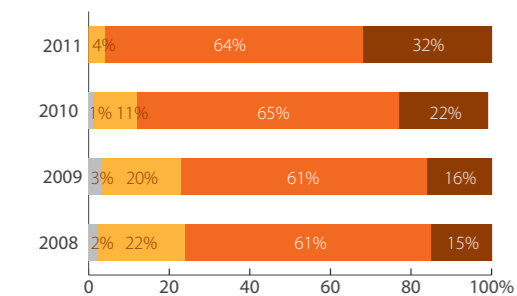
Iš viso projekto „Bibliotekos pažangai“ organizuotuose kursuose mokėsi apie 2700 bibliotekų darbuotojų. Dauguma jų dalyvavo ne vienuose mokymuose, per 200 bibliotekų darbuotojų išklause penkias ar daugiau, o 29 iš jų – net septynias arba dar daugiau mokymo programų. 1332 bibliotekininkai sėkmingai išlaikė egzaminus ir įgijo Europos kompiuterio vartotojo pažymėjimus (ECDL).

Pakilusių bibliotekininkų kvalifikaciją įvertino ir lankytojai

Kasmet atliekamų nuomonių tyrimų rezultatai rodo, kad per trejus metus bibliotekų darbuotojai gerokai patobulino naudojimosi kompiuteriu ir internetu įgūdžius bei kompetencijas.

Naudojimosi kompiuteriu įgūdžių vertinimas

% skaičiuojamas nuo visų bibliotekininkų

■ Visiškai pakankami
 ■ Pakankami
 ■ Nepakankami
 ■ Visiškai nepakankami

Šaltinis: projektas „Bibliotekos pažangai“

Jei 2008 m. pakankamus naudojimosi kompiuteriu įgūdžius turėjo 76 proc. apklaustų bibliotekininkų, tai 2011 metais jų dalis išaugo iki 96 proc. Didžioji dauguma bibliotekininkų – 95 proc. – turi ir pakankamus naudojimosi internetu įgūdžius.

2011 m. tiek bibliotekininkų vertino savo įgūdžius kaip pakankamus arba visiškai pakankamus:

Naudojimosi kompiuteriu – 96 proc.

Pagalbos, norintiems naudotis vieša interneto prieiga, teikimas – 96 proc.

Naudojimosi interneto ištekliais – 95 proc.

Viešinimas visuomenei – 87 proc.

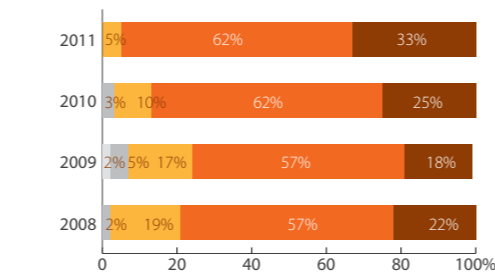
Bendravimas su žiniasklaida, politikais – 66 proc.

Gebėjimas naudotis interneto naujovėmis – 44 proc.

Šiuo metu internetas ir kompiuteris bibliotekose jau suprantami kaip darbo priemonė, nors dar 2008 m. IT buvo suvokiamas tik kaip viena bibliotekos paslaugų. Naudojimosi kompiuteriais bei internetu tapo neišvengiama bibliotekininko gebėjimų dalimi, o ne požymiu, rodančiu išskirtinius darbuotojo sugebėjimus. Tai, kad kompiuteriai tapo kasdiene darbo priemone, rodo ir skaičiai – pradėjus įgyvendinti projektą „Bibliotekos pažangai“, kompiuteriais bibliotekose naudojosi trys iš keturių, o 2011 m. – net 99 proc. darbuotojų.

Naudojimosi internetu įgūdžių vertinimas

% skaičiuojamas nuo visų bibliotekininkų

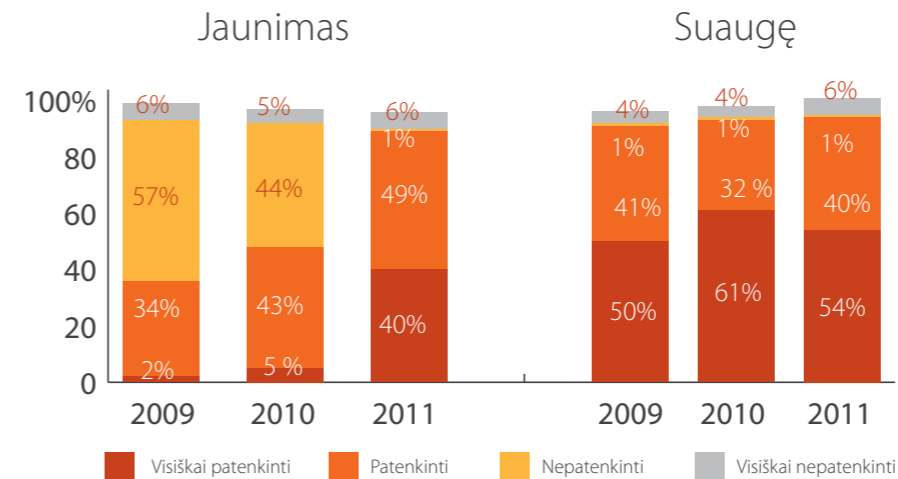

■ Visiškai pakankami
 ■ Pakankami
 ■ Nepakankami
 ■ Visiškai nepakankami
 ■ Sunku pasakyti

Šaltinis: projektas „Bibliotekos pažangai“

Svarbiausia, jog bibliotekininkų gebėjimų pažangą teigiamai vertina pagrindinė tikslinė auditorija – bibliotekų lankytojai. Iš visų lankytojų grupių labiausiai pasikeitė jaunimo požiūris į bibliotekininkų kompetenciją. Jei 2008 metais bibliotekininkų konsultavimo gebėjimais buvo patenkinti tik 36 proc. jaunosios kartos atstovų, tai 2011-aisiais šis skaičius šoktelėjo net iki 89 proc.

Lankytojų nuomonė apie bibliotekininkų konsultavimo gebėjimus

Šaltinis: projektas „Bibliotekos pažangai“

Mokymuose – rekordinis dalyvių skaičius

Projekto „Bibliotekos pažangai“ metu viešųjų bibliotekų surengtuose skaitmeninio raštingumo mokymuose jau dalyvavo per 61 tūkst. Lietuvos gyventojų. Pagal kompiuterinio raštingumo kursų dalyvių skaičių tai didžiausias projektas šalies istorijoje. Dar didesniai žmonių skaičiui bibliotekininkai suteikė konsultacijas kompiuterio ir interneto naudojimo klausimais – nuo 2009 metų šiais klausimais konsultuota daugiau nei 420 tūkst. bibliotekų lankytojų.

Visuomenės nuomonių tyrimų duomenys rodo, kad bibliotekininkai tapo svarbiais „internetu misionieriais“ – jų organizuojami gyventojų mokymai realiai prisidėjo prie skaitmeninės atskirties mažinimo Lietuvoje.

Dar 2008 metų viduryje didžioji dalis Lietuvos gyventojų savo kompiuterinio raštingumo ži-

nius vertino vidutiniškai. Daugiau nei 43 proc. kaimo gyventojų išvis nemokėjo naudotis kompiuteriu. Kone kas trečias apklaustas kaimo gyventojas teigė, kad kompiuteriu nemoka naudotis nei vienas jo šeimos narys.

Tuo tarpu šiandien naujų internautų gretas labiausiai ir pildo senjorai bei kaimo vietovių gyventojai – tos visuomenės grupės, kurios anksčiau gyveno skaitmeninio pasaulio paribyje.

Rinkos tyrimų bendrovės „TNS LT“ duomenimis, 2011 m. labiausiai išaugo vyresnių – 40-74 metų amžiaus – interneto naudotojų skaičius. Būtent senjorai ir kaimo gyventojai yra projekto „Bibliotekos pažangai“ svarbiausia tikslinė auditorija, kurią siekiama supažindinti su elektroninėmis naujovėmis ir paskatinti jomis naudotis bibliotekose.

Iki projekto kai kuriose Lietuvos viešosiose bibliotekose gyventojų mokymai apskritai ne-

„Dauguma bibliotekininkų neturėjo net elementarios darbo su kompiuteriu patirties, dalis jų netgi paniškai bijojo kompiuterio. Kursų dėka jie pakėlė savo kvalifikaciją, tapo labiau šiuolaikiškais. Mokymai suteikė daugiau pasitikėjimo savo jėgomis, padarėsi. Įgytos žinios padėjo mokyti lankytojus, taip pat suteikė galimybę vėliau savarankiškai tobulinti gautas žinias bei įgūdžius.“

Olga Kijakovskaja, Šalčininkų rajono savivaldybės viešosios bibliotekos bibliotekininkė, projekto „Bibliotekos pažangai“ konsultantė

„Kompiuterinio raštingumo kursai atvėrė akis į nežinomą pasaulį. Visada smagu ką nors išmokti nauja. Kompiuteris tapo mano draugu – čia aš sužinau viską, kas reikalinga sode, buityje. Niekada nenustokite ieškoti naujų darbo formų!“

Antanas Bliūdžius, Rokiškio rajono savivaldybės Juozo Keliuočio viešosios bibliotekos lankytojas (74 m.)

„Kai perpranti kompiuterio darbo paslaptis, pamatai, koks tai turtas, galbūt daugiau dvasinis ir informacinis nei materialus. Kursuose išmokau susikurti savo elektroninį pašta, naudotis informacija, parašyti draugams ar pažįstamiems laišką. Labai gera prisiminti tas minutes, kai iš kompiuterių analfabeto tampa šiuolaikinės informacijos priemonės naudojančiu žmogumi.“

Vladas Samuila, Žalpių bibliotekos (Kelmės raj.) lankytojas (62 m.)

„Svarbiausia, kad galiu pabendrauti su užsienyje dirbančia dukra. Dažnai skaitau jos parašytus laiškus, atsiųstas nuotraukas, pati parašau savo naujienas, o jei nedirba, tai ir per „Skype“ pasikalbam. Taipogi interneto dėka susiradau buvusias savo jaunystės drauges, su kuriomis draugauju socialiniame tinklapyje „Facebook“.

Rima Murinienė, Karklėnų bibliotekos (Kelmės raj.) filialo lankytoja (47 m.)

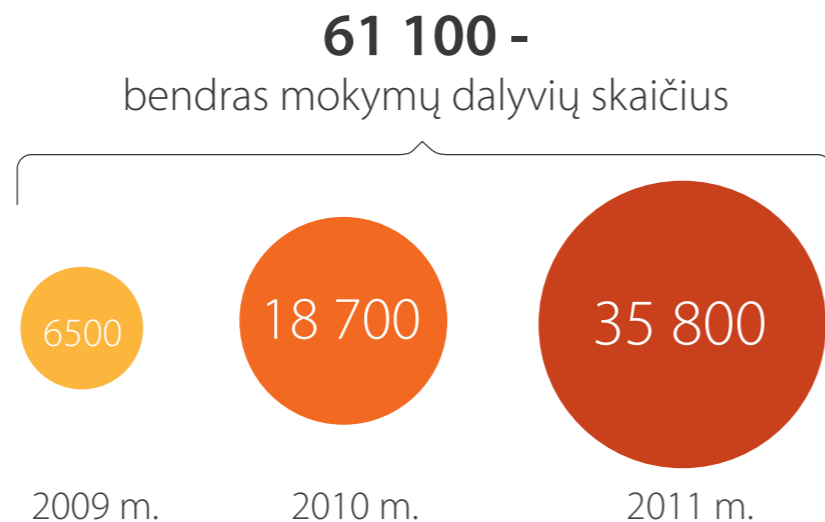
„Bibliotekoje ne tik išmokau dirbti kompiuteriu, bet ir gerai naršau po e. paveldą. Čia susiradau savo tėvų ir senelių gimines, randu daug medžiagos istoriniams straipsnims. Greit įkopsiu į 9-tą dešimtį, o darbus kompiuterio pagalba galima nuveikti greičiau. Už visa tai dėkingas mano bibliotekininkei, kuri nusipelnė pačios nuoširdžiausios padėkos ir pagarbos“.

Iš Alytaus rajono Luksnėnų bibliotekos lankytojo anketos

„Čia būtų šalta, jei ne jūsų širdis. Čia būtų tamsu, jei ne jūsų mintys. Čia būtų liūdna, jei ne jūsų šypsnyš, skatinantis, giriantis, atleidžiantis... Noriu padėkoti bibliotekininkei už galimybę mokytis dirbti su kompiuteriu, rašyti, naršyti ir bendrauti su artimaisiais“.

Iš Trakų rajono Lentvario bibliotekos lankytojo anketos

Mokymų dalyvių skaičius bibliotekose projekto „Bibliotekos pažangai“ laikotarpiu

Šaltinis: projektas „Bibliotekos pažangai“

buvo organizuojami. Šiuo metu jie praktiškai laikomi viena iš bibliotekų teikiamų paslaugų.

Bibliotekinių organizuojamų mokymų dalyvių skaičius nuosekliai augo visu projekto „Bibliotekos pažangai“ laikotarpiu.

Pasibaigus projektui, bibliotekos planuoja ir toliau tęsti gyventojų mokymo misiją. 2011 m. atliktos viešųjų bibliotekų vadovų apklausos duomenimis, net 58 proc. vadovų artimiausiu metu planuoja dar labiau sustiprinti kompiuterinio raštingumo mokymų gyventojams veiklą.

Mokymai – įvairioms visuomenės grupėms

Bibliotekose dėmesio sulaukia ne tik kaimo gyventojai bei senjorai, bet ir kitos visuome-

nės grupės. 2011 m. kompiuterinio raštingumo paslaugas neįgaliesiems teikė 14 proc., bedarbiams – 38 proc., pensininkams – 42 proc. viešųjų bibliotekų.

Tie, kas geriau žinias įsisavina ne skaitydami, o žiūrėdami ir klausydami, gali naudotis 64 mokomaisiais vaizdo filmukais, kurie sukurti projekto „Bibliotekos pažangai“ metu. Filmukai supažindina su interneto ištekliais ir elektroninėmis paslaugomis. Pasinaudodami vaizdo medžiaga kompiuterių ir interneto naujokai gali mokytis savarankiškai.

Padedant skaitmeninio raštingumo didinimo misiją įgyvendinantiems bibliotekininkams, projekto „Bibliotekos pažangai“ iniciatyva taip pat išleistas 7 mokomosios knygos „Išmokime

dirbti kompiuteriu“, „Mano interneto kelrodis“, „Susipažinkime: Žiniatinklis2.0“, „Kuriu elektroninį nuotraukų albumą“, „Saugus ir draugiškas internete: tėvams“, „Saugus ir draugiškas internete: pradedantiems vartotojams“, „Saugus ir draugiškas internete: moksleiviams“ ir parengtos mokymo programos, pagal kurias bibliotekininkai organizuoja kursus gyventojams.

Tam, kad lankytojai rastų aktualią mokomąją medžiagą bibliotekose ir projektui pasibaigus, kompiuterinio raštingumo ir interneto išteklių mokymo medžiaga buvo atnaujinta, naujai išleistas dvi knygos „Mano interneto kelrodis“ ir „Išmokime dirbti kompiuteriu“.

Geriausius e. mokytojus išrinko bibliotekų lankytojai

Nepaisant sukurtų pagalbinių mokymosi priemonių – knygų, mokomosios vaizdo medžiagos, svarbiausiais lankytojų įgūdžių lavinimo iniciatoriais lieka bibliotekininkai. Jų kompetenciją rengiant mokymus aukščiausiais balais įvertino ir bibliotekų lankytojai, dalyvavę projekto „Bibliotekos pažangai“ 2011 metais inicijuotuose rinkimuose „Bibliotekininkas – e. mokytojas“. Viešosiose bibliotekose vykusių elektroninių rinkimų metu gyventojai savo anketose įvertino beveik 500 bibliotekininkų, aktyviausiai rengusių skaitmeninio raštingumo kursus.

Daugiau nei 100 bibliotekininkų, surinkusių daugiausiai gyventojų balsų, dalyvavo 2011 m. gruodžio 1 d. Kaune vykusiame „Bibliotekininko – e. mokytojo“ apdovanojimų ren-

ginyje. Projekto „Bibliotekos pažangai“ rėmėjų prizais buvo apdovanoti 12 labiausiai gyventojų įvertintų bibliotekininkų – e. mokytojų.

Pagrindiniai rėmėjų prizai – e. parduotuvės „skaityklė.lt“ elektroninių knygų skaityklės „PocketBook 902“ – įteikti dviem bibliotekininkėms, už kurias aktyviausiai balsavo bibliotekų lankytojai: **Jolitai Banienei iš Biržų rajono Papilio bibliotekos ir Jolitai Baltrimienei iš Klaipėdos miesto savivaldybės bibliotekos.**

Dar 10 bibliotekininkų – e. mokytojų buvo apdovanotos paskatinamaisiais prizais:

Bibliotekininkė	Biblioteka
Nijolė Stakvilėvičienė	Alytaus rajono Luksnėnų biblioteka
Zoja Zigmantienė	Vilniaus miesto Justiniškių biblioteka
Regina Musteikienė	Raseinių rajono Betygalos biblioteka
Marytė Jonavičienė	Kėdainių rajono Nociūnų biblioteka
Aušra Mineikienė	Prienų rajono Jiezno biblioteka
Vida Silkauskienė	Klaipėdos miesto savivaldybės biblioteka
Janina Vyšniauskienė	Molėtų rajono savivaldybės biblioteka
Rita Mačiukienė	Joniškio rajono savivaldybės biblioteka
Rūta Minkevičienė	Trakų rajono Lentvario biblioteka
Sigita Piličiauskaitė	Klaipėdos apskrities levos Simonaitytės biblioteka

„Patikėkite, mokymų reikia ne tik senjorams, bet ir moksleiviams ar studentams, kurie nežino, kaip susirasti knygą kompiuterizuotoje bibliotekoje, kaip ją užsisakyti, kaip susirasti straipsnį, gauti pilną dokumentą, nežino apie Lietuvoje kuriamus kokybiškus informacijos šaltinius, skaitmeninius kultūros paveldo dokumentus. Maloniausia jau pasibaigus mokymams matyti švytinčius žmonių veidus, sutikti juos grįžtančius į biblioteką, girdėti, kaip pasakoja kitiems, kad ir jie gali bibliotekoje mokytis nemokamai. Tai geriausia reklama – iš lūpų į lūpas“.

Jolita Baltrimienė, Klaipėdos miesto savivaldybės Informacinių technologijų ir projektų valdymo skyriaus vedėja (nuotr. dešinėje).

SĖKMĖS PAVYZDŽIAI

Mokymai „išugdė“ naujus Anykščių bibliotekų lankytojus

Anykščių L. ir S. Didžiulių viešosios bibliotekos ir jos filialų darbuotojų skaitmeniniam raštingumui pradžią davė aljansas „Langas į ateitį“, jau 2003–2004 m. sudaręs sąlygas nemokamai mokytis kompiuterinio raštingumo pagrindų. Tai buvo trumpi pradžiamokslių mokymai, kuriuose dalyvavo pavieniai Anykščių rajono bibliotekų darbuotojai.

Siekdami sustiprinti gebėjimus ir motyvaciją naudotis kompiuteriais bei internetu, 2009–2010 m. 38 rajono bibliotekininkai dalyvavo projekto „Bibliotekos pažangai“ kompiuterinio raštingumo mokymuose bei tęstinio mokymo

programoje. Įgiję pakankamus kompiuterinio raštingumo ir interneto išteklių naudojimo įgūdžius, bibliotekų darbuotojai aktyviai ėmėsi juos perduoti gyventojams, organizuodami mokymus.

2006 metais Kurklių filiale įsikūrė Ugdymo ir konsultavimo centras, įsteigtos 4 kompiuterizuotos darbo vietos. Šiame centre projekto „Atgimimas“ metu buvo skatinama bedarbių integracija į visuomenę. 57 gyventojai mokėsi kompiuterinio raštingumo pagrindų. Pirmieji žingsniai buvo nedrąsūs, tačiau sėkmingi – pasak bibliotekininkės Danguolės Kavaliauskienės, septyni iš besimokiusių susirado darbą.

2010 metais Anykščių rajono bibliotekoje kompiuterinio raštingumo mokėsi 58, o 2011-aisiais – 134 gyventojai. Mokymuose dažniausiai dalyvauja vyresnio amžiaus žmonės, kuriems reikia dėmesio ir padrąsinimo – visa tai jie gauna bibliotekose ir lieka patenkinti. Buvusi ilgametė Anykščių viešosios bibliotekos darbuotoja Teresė Pilkauskienė (78 m., bene vyriausia mokymų dalyvė) stebisi ir džiaugiasi pasikeitusiomis bibliotekos paslaugomis, jos veikla, darbuotojų kompetencija.

Gyventojų skaitmeninio raštingumo mokymai įgauna pagreitį. Pasak Anykščių bibliotekininkės,

tai reikalinga ir vis populiarėjanti paslauga – lankant mokymosi kursus, užsimezga tam presni gyventojų ryšiai su biblioteka, o buvę kursų dalyviai neretai tampa nuolatiniais bibliotekų lankytojais.

„Pritariame, palaikome bei skatiname idėją mokytis visą gyvenimą, todėl mokymus gyventojams tęsime ir ateityje“, – teigia Anykščių L. ir S. Didžiulių viešosios bibliotekos metodinio darbo organizatorė Vida Kontrimavičienė.

Mokymuose dažniausiai dalyvauja vyresnio amžiaus žmonės, kuriems reikia dėmesio ir padrąsinimo – **visa tai jie gauna bibliotekose** ir lieka patenkinti.

Kauno apskrities bibliotekoje – aktyvūs senjorai

Kauno apskrities viešosios bibliotekos surengtuose mokymuose iš viso dalyvavo 680 gyventojų. Mokymus organizavo bibliotekininkės Irena Gineikienė, Asta Tubelienė, Dalė Sabienė, Rasa Lančickienė, Daina Bandaravičiūtė, Nemunė Stonkienė, Dalia Antanaitienė, Raimonda Katilienė, Vilma Juknevičienė.

Didžioji dalis mokymų dalyvių – aktyvūs ir motyvuoti senjorai, kurie džiaugėsi išmokę dirbti kompiuteriu ir internetu. Keletas atsiliepimų iš mokymų dalyvių anketų:

„Pasijutau, kad iki šiol gyvenau akmens amžiuje – nemokėjau naudotis kompiuteriu...“

„Esu labai patenkinta, kad yra organizuojami pradiniai kompiuterinio raštingumo kursai, juo lab kad esu pensininkė, o kursai yra nemokami. Tai man didelė pagalba. Visoms dėstytojoms esu dėkinga.“

„Nustebino savo pačios gabumai. Nesitikėjau, kad per tokį trumpą laiką galima tiek išmokti.“

„7 metus darbovietė man siuntė elektroninius laiškus, apie kuriuos aš nė nenučiuokiau...“

„Gyvenimas tobulėja, ir reikia visko mokytis, ko negalėjau jaunystėje. O internetas suteikia daug žinių ir naudingų paslaugų.“

„Kursai padėjo pasitikėti savo jėgomis, kad dar galima tobulinti žinias, įdomiau gyventi. Dėkoju už suteiktas žinias.“

„Interneto dėka galiu susirašinėti su dukra.“

Siekdama užtikrinti mokymo veiklų tęstinumą, 2011 metų gegužę biblioteka pasirašė socialinės partnerystės sutartį su AB „Ūkio bankas“, o spalio mėn. vėl tęsė mokymo veiklas. Jų metu bibliotekos specialistai rengia gyventojams skirtus 4 dienų trukmės mokymus „Darbas kompiuteriu ir internetu: pradžiamokslis“.

Bibliotekos viešoji interneto prieiga 2009 metais sulaukė 6188, o 2010-aisiais – 13364 lankytojų.

Šiuose mokymuose gyventojai taip pat supažindinami su Ūkio banko el. bankininkystės sistemos Eta banko galimybėmis ir asmeninės informacijos saugumo reikalavimais.

Bibliotekos vadovų nuomone, skaitmeninio raštingumo mokymai paskatino naujų vartotojų lankymąsi bibliotekoje. 2008 metais bibliotekoje per dieną vidutiniškai apsilankydavo 720 gyventojų, 2009-aisiais – jau 811, o 2011-aisiais – 827. Bibliotekos viešoji interneto prieiga 2009 metais sulaukė 6188, o 2010-aisiais – 13 364 lankytojų.

Senjoras iš Marijampolės: vietoj pensionato – interneto skaitykla

Per trejus metus Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos Informacijos skyriaus darbuotojai mokė 907 vartotojus. Grupių mokymuose dalyvavo 715 gyventojų (jiems skirta 394 val. mokymų), individualiuose – 192. Be to, 2009-2011 metais bibliotekos lankytojams suteiktos 1538 konsultacijos kompiuterinio raštingumo klausimais.

Vykdam mokymus grupėse, viešosios bibliotekos darbuotojai N. Bebravičiūtė, V. Baranauskas, K. Bilinskaitė, L. Skinienė, N. Vainauskaitė ir a.a. E. Kalindrienė buvo pasidalinusios dėstomomis temomis, nes gilinantis į konkrečią temą sukaupiama daugiau žinių, atrandami geriausi darbo metodai.

Dažnai mokymų dalyviai tapdavo nuolatiniais interneto skaityklos lankytojais, kuriems tobulinantis prireikia bibliotekininko konsultacijų.

Lankytojus mokė ne tik bibliotekininkai, bet ir atskirų sričių specialistai, kurie pristatė įvairių įstaigų elektronines paslaugas – bankų, LR valstybinės mokesčių inspekcijos, „Sodros“ darbuotojus. Besimokantys gaudavo kokybišką informaciją iš patyrusių specialistų, konsultantai – galimybę viešinti jų atstovaujamų įstaigų teikiamas paslaugas.

Sudarant grupes buvo stengiamasi į jas įtraukti panašių gebėjimų žmones, tačiau net ir tokiais atvejais ne visi dalyviai vienodai sugebėdavo įsisavinti pateikiamą medžiagą. Dažnai mokymų dalyviai tapdavo nuolatiniais interneto skaityklos lankytojais, kuriems tobulinantis prireikia bibliotekininko konsultacijų. Pasiteisi-

no ir individualus mokymo būdas, nes mažai gyventojų išmoko naudotis kompiuterio ir interneto galimybėmis tik besilankydami interneto skaitykloje.

Puikus pavyzdys – 80 metų senjoras Vytautas Guzaitis, kuris nenorėdamas nuobodžiauti pensionato kambarėlyje pradėjo lankytis interneto skaitykloje. Pirmiausia jis išmoko naudotis „MS Word“ programa – kompiuteriu parašė prisiminimus, savo kūrybos eiles. Taip pat sukūrė savo el. pašto adresą, pradėjo bendradarbiauti vietinėje spaudoje. Prabėgo beveik metai, tačiau Vytauto žingeidumas nemažta, jo informacijos poreikis auga.

„E. mokytojos“ laurai – Biržų rajono bibliotekininkei

Biržų rajono savivaldybės J. Bielinio viešosios bibliotekos Papilio filialo bibliotekininkė Jolita Baniienė kompiuterinio raštingumo paslapčių mokė 94 gyventojus. Mokymai vyko Papilio, Juostaviečių, Pačeriaukštės ir Kuprelišio filialuose. Jos bei kitų Biržų rajono bibliotekininkų pastangos mokyti gyventojus neliko nepastebėtos. Vykstant rinkimams „Bibliotekininkas – mano e. mokytojas“ gyventojai negailėjo gerų atsiliepimų apie bibliotekininkes.

„Džiaugiuosi apsilankiusi Papilio bibliotekoje ir sulaukusi kvietimo lankyti kompiuterinio raštingumo mokymus. Dėkoju Jolitai už rūpestį ir

kantrybę mokant mane ir kolegas, už nuoširdumą ir malonų bendravimą“, – teigiama mokymų dalyvio anketoje.

J. Baniienė „Bibliotekininko – e. mokytojo“ rinkimuose laimėjo pagrindinį prizą, kuris jai įteiktas 2011 m. gruodžio 1 d. Kaune vykusiame renginyje.

Papilio filialo bibliotekininkė **Jolita Baniienė** kompiuterinio raštingumo paslapčių mokė 94 gyventojus.

Kaišiadorys: mokymai – iššūkis ir bibliotekininkams

Kompiuterinio raštingumo mokymai bibliotekose yra svarbūs ne tik jų dalyviams. Tai didelis iššūkis ir patiems Kaišiadorių rajono bibliotekininkams. Juk bibliotekų lankytojų išprusimas IT srityje kelia vis aukštesnius reikalavimus ir jų darbuotojams, kuriems atsiranda būtinybė mokytis, lavintis ir tobulėti visą gyvenimą, žengti koją kojon su moderniomis technologijomis.

Viena bibliotekininkų, vedusių mokymus, taip atsiliepė apie šią naujovę: „Pradžią iš tiesų buvo nedraši. Nors bibliotekoje dirbu jau 40 metų, tačiau atrodė, kad mokyti kitus – ne

Manau, kad šie mokymai buvo labai reikalingi ne tik gyventojams, bet ir patiems bibliotekininkams.

man. Visgi, vos prasidėjus mokymams, nustebinu nedrašių ir jokių kompiuterinio raštingumo pagrindų neturinčių žmonių ryžtas, didžiulis noras mokytis ir išmokti. Baigusieji mokymus atsivesdavo draugus ir kaimynus: vieni kitiems pasakojo apie interneto galimybes, darbuotojų geranoriškumą ir paprastumą mokant sudėtingų dalykų. Manau, kad šie mokymai buvo labai reikalingi ne tik gyventojams, bet ir patiems bibliotekininkams“.

Pasak Kaišiadorių bibliotekininkų, nekyla abejonų dėl mokymų naudos gyventojams. Skaitmeninis raštingumas suteikia geresnę gyvenimo kokybę: žinios šioje srityje padeda greitai

ir kokybiškai rasti informaciją, išplečia komunikacijos galimybes – IT priemonėmis žmonės gali bendrauti, informuoti, dalintis, kurti ir pramogauti.

Todėl Kaišiadorių rajono savivaldybės viešoji biblioteka aktyviai dalyvauja gyventojų mokymų veiklose. Bibliotekininkės Zina Motiekaitienė, Janina Jakutienė, Renata Kupčiūnienė ir Stasė Ladienė, baigusios įvairias projekto „Bibliotekos pažangai“ mokymų programas, organizavo kompiuterinio raštingumo mokymų grupėse, kuriose dalyvavo 230 gyventojų, dar per 200 gyventojų padėjo išmokti naudotis kompiuteriu ir internetu individualiai.

Pakruojis: biblioteka tapo langu į pasaulį

Pakruojo rajono Juozo Paukštelio viešosios bibliotekos vyresnioji bibliografe Genė Urbienė mokė apie 40 žmonių. Galbūt tai nėra dideli skaičiai, tačiau kursų dalyviai buvo itin patenkinti šios darbuotojos darbu.

Dažna bibliotekos lankytoja Rima Tamašauskienė nuo pat vaikystės mėgo knygas. Šiandien ji ne tik skaito knygas, lankosi bibliotekos renginiuose, bet ir sėkmingai naudoja internetu. Bibliotekoje baigusi kompiuterinio raštingumo kursą, Rima tapo aktyvia projekto „Bibliotekos pažangai“ rengiamų tiesioginių transliacijų internetu klausytoja, svetainėje www.esenjo-ras.lt dažnai sprendžia testus, sėkmingai dalyvauja elektroninio piliečio veikloje.

Biblioteka tapo ta vieta, kurioje Rima interneto dėka sėkmingai randa reikiamą informaciją, bendrauja su užsienyje gyvenančiais artimaisiais. Šiandien didžiausia Rimos svajonė – turėti kompiuterį ir internetą. Tuomet langą į pasaulį atsidarys kada panorėjusi.

Biblioteka tapo ta vieta, kurioje Rima interneto dėka **sėkmingai randa reikiamą informaciją, bendrauja su užsienyje gyvenančiais artimaisiais.**

Klaipėdoje mokymų veiklos tęsiamos jau dešimtmetį

Mokymai Klaipėdos miesto viešojoje bibliotekoje senjorams organizuojami dar nuo 2002 metų. Jau tuo metu bibliotekos vadovai ir darbuotojai pastebėjo vyresnio amžiaus žmonių poreikį mokytis, jų baimę nepritapti visuomenėje. Supratę, kad biblioteka yra puiki vieta jiems prisitaikyti, o baigus mokymus toliau lavinti įgytas žinias, bibliotekininkai parengė adaptuotą 12 val. mokymo programą „Kompiuterinio raštingumo pagrindai vyresnio amžiaus žmonėms“, skirtą mokytis 2 asmenims.

Pagal šią programą dirbta iki projekto „Bibliotekos pažangai“. Projekto dėka programa išplėsta iki 40 valandų. Šiuo metu bibliotekos padaliniuose organizuojami mokymai grupėse, kuriuose dalyvauja po 10 žmonių. Didelis žinių poreikis jaučiamas iki šiol. Uostamiesčio viešojoje bibliotekoje mokytis rekomenduoja Klaipėdos teritorinė darbo birža, Klaipėdos universiteto Trečiojo amžiaus Sveikatos mokslų fakultetas. Nuo 2002-ųjų kompiuterinį raštingumą bibliotekoje jau įgijo per 2500 vyresnio amžiaus žmonių.

Dalyvaudama projektinėje veikloje, biblioteka parengė mokomąją programą „Tavo kultūros metaduomenys“ (3 val.), pagal kurią dirbama su moksleiviais bei studentais. Bibliotekos darbuotojai lankosi jų informatikos pamokose, pataria, kaip tikslingai ieškoti informacijos rašant kursinius darbus ar referatus. Žinioms įtvirtinti organizuojami protų mūšiai.

Uostamiesčio viešojoje bibliotekoje mokytis **rekomenduoja** Klaipėdos teritorinė darbo birža, Klaipėdos universiteto Trečiojo amžiaus Sveikatos mokslų fakultetas.

KOMUNIKACIJA IR VIEŠINIMAS

Iki 2009 metų atskiras Lietuvos viešųjų bibliotekų iniciatyvas viešino ir populiarino pačios Lietuvos viešosios bibliotekos, Lietuvos bibliotekininkų draugija, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, LR kultūros ministerija, tačiau nuolatinė centralizuota viešųjų bibliotekų komunikacija nebuvo vykdoma.

Projekto „Bibliotekos pažangai“ metu 2009-2012 m. bibliotekų veiklos komunikacija apėmė integruotą reklamos, viešųjų ryšių, akcijų bei renginių kampaniją. Į ją įsitraukė daugiau nei 1200 viešųjų bibliotekų, kurių dėka komunikacijos veiklos pasiekė tiek Lietuvos regionų centrus, tiek atokesnius šalies kampelius.

Per trejus su puse metų surengtos 3 reklaminės kampanijos, kurių metu TV, radijo, spaudos ir reklamos kanaluose šalies gyventojai buvo kviečiami naudotis internetu bei kitų paslaugų kompleksu šalies bibliotekose.

Nacionalinės ir regioninės žiniasklaidos kanaluose pasirodė daugiau nei 2500 straipsnių ir reportažų apie visoje šalyje bibliotekose vykdomas iniciatyvas, akcijas, besikeičiantį bibliotekų ir bibliotekininkų įvaizdį.

2009-2012 metais projekto iniciatyva taip pat įgyvendinta daugiau nei 40 akcijų, skirtų pritraukti į bibliotekas skirtingas lankytojų grupes. Į jų įgyvendinimą aktyviai įsitraukus per 2000 bibliotekininkų, akcijų metu viešosiose bibliotekose apsilankė apie 200 tūkst. lankytojų.

Integruota komunikacija – įrankis bibliotekoms

Siekiant įvertinti esamą situaciją, prieš projekto „Bibliotekos pažangai“ įgyvendinimą 2008 m. buvo atlikti išsamūs Lietuvos gyventojų, bibliotekų lankytojų, bibliotekų vadovų ir darbuotojų, atskirų visuomenės grupių nuomonių tyrimai.

Apklausų rezultatai parodė, kad IT požiūriu gyvename skirtingose Lietuvoje – miesto gyven-

tojai prieš 4 metus turėjo žymiai geresnes galimybes ir sugebėjimus naudotis kompiuteriais bei internetu nei kaimo gyventojai. Takoskyra išryškėjo ir tarp kitų socialinių grupių: internetu bei kompiuteriais itin menkai naudojosi senjorai, socialiai pažeidžiami asmenys.

Atsižvelgiant į tai, projekto pradžioje buvo numatyta, kad viešosios bibliotekos, siūlančios nemokamą internetą ir padedančios ugdyti kompiuterinį raštingumą, turėtų atlikti lemiamą vaidmenį išlygindamos šiuos skirtumus

bei skatindamos gyventojus plačiau naudotis informacinėmis technologijomis.

Tuo tarpu komunikacijos kampanija turėjo tapti vienu iš pagalbinių įrankių, padedančių įgyvendinti projekto užsibrėžtus uždavinius. Remiantis nuomonių tyrimų rezultatais, dar 2008 metais nustatyti pagrindiniai komunikacijos kampanijos tikslai, išskirtos tikslinės auditorijos ir numatytos svarbiausios priemonės:

Auditorija	Komunikacijos tikslai	Komunikacijos sprendimai
PLAČIOJI VISUOMENĖ	<ul style="list-style-type: none"> Informuoti apie viešosiose bibliotekose įdiegtų inovacijų bei teikiamų paslaugų naudą; Pristatyti ir populiarinti modernios viešosios bibliotekos įvaizdį, formuoti palankų besikeičiančių Lietuvos bibliotekų vertinimą. 	<ul style="list-style-type: none"> Reklamos kampanija; Viešųjų ryšių kampanija.
ATSKIROS VISUOMENĖS GRUPĖS: 2009-2010 M. – SENJORAI, NEĮGALIEJI, DARBO NETURINTYS GYVENTOJAI, VAIKAI IR JAUNUOLIAI; 2011-2012 M. – SENJORAI, NEĮGALIEJI, KAIMIŠKŲJŲ TERITORIJŲ GYVENTOJAI.	<ul style="list-style-type: none"> Populiarinti interneto vartojimą tarp esamų ir potencialių bibliotekų lankytojų; Skatinant atskiras visuomenės grupes naudotis įvairiais interneto ištekliais, mažinti skaitmeninę atskirtį šalyje. 	<ul style="list-style-type: none"> Specialios lankytojų pritraukimo akcijos ir konkursai, aprėpę viešųjų ryšių, reklamos, vidinės komunikacijos sprendimus.
BIBLIOTEKININKAI	<ul style="list-style-type: none"> Padėti bibliotekininkams išaiškinti interneto teikiamą naudą bibliotekų lankytojams; Paskatinti bibliotekininkus savo iniciatyvomis didinti viešos interneto prieigos vartotojų, tuo pačiu ir bibliotekos lankytojų, srautą; Skatinti bibliotekininkus gilinti kompiuterio ir interneto vartojimo įgūdžius ir taip pagerinti lankytojų mokymą bei konsultavimą. 	<ul style="list-style-type: none"> Vidinė komunikacija; Specialios motyvavimo akcijos, renginiai, konkursai.
VIEŠOJO SEKTORIAUS INSTITUCIJOS	<ul style="list-style-type: none"> Informuoti apie pokyčių bibliotekose naudą visuomenei; Skatinti prisijungti prie projekto įgyvendinimo partnerystės pagrindais. 	<ul style="list-style-type: none"> Tiesioginė komunikacija; Viešųjų ryšių ir reklamos kampanijos.
PRIVATAUS KAPITALO ĮMONĖS	<ul style="list-style-type: none"> Skatinti bendradarbiavimą ir partnerystę tiek su projektu „Bibliotekos pažangai“, tiek su viešosiomis Lietuvos bibliotekomis. 	<ul style="list-style-type: none"> Tiesioginė komunikacija; Viešųjų ryšių ir reklamos kampanijos.

„Reklama apskritai buvo nepakartojama. Niekada apie bibliotekas taip nebuvo kalbama plačiai, moderniai, patraukliai. Biblioteka buvo matoma visur, į ją siūlė eiti net Bratkos. TV reklamų dėka žmonės vis daugiau pradėjo kalbėti apie bibliotekas, apie jų darbą“.

Jolita Baltrimienė, Klaipėdos miesto savivaldybės viešosios bibliotekos Informacinių technologijų ir projektų valdymo skyriaus vedėja

„Biblioteka reklamos dėka tapo ryškesnė ir populiarsnė. Bibliotekos pajuto, jog yra „gyvos“ ir gali pakeisti žmonių gyvenimą į gerąją pusę. Reklama pademonstravo, kad biblioteka – ne vien tik lentynos su knygomis ir bibliotekininkais, o įstaiga, kur galima gauti visapusišką informaciją, nemokamai naudotis internetu, gauti įvairių paslaugų“.

Violeta Melvydienė, Rokiškio rajono savivaldybės Juozo Keliuočio viešosios bibliotekos vyresnioji metodininkė

„Reklama pritraukė daugiau lankytojų, suteikė teigiamų emocijų. Galų gale, bibliotekoms ir jų darbuotojams buvo skirtas dėmesys, kurio iki šiol nebuvo, nors žmonės dirbantys šį darbą yra seniai verti visuomenės dėmesio ir pagarbos. Reklama šiais laikais yra vienas iš galingiausių „ginklų“. Bibliotekoms pačioms bus labai sunku taip puikiai, tikslingai išreklamuoti savo paslaugas“.

Laima Žėkienė, Druskininkų savivaldybės viešosios bibliotekos direktorė

Socialinėje reklamoje – žinomų TV personažų veidai

2009-2011 metais pirmą kartą Lietuvos viešųjų bibliotekų istorijoje buvo vykdoma tęstinė aktyvi bibliotekų veiklos reklaminė kampanija. Ji apėmė visą žiniasklaidos kanalų spektrą – televiziją, radiją, spaudą, internetą, lauko reklamą.

Reklaminės kampanijos metu plačiai visuomenei ir kitoms tikslinėms auditorijoms buvo perduodamos dvi pagrindinės žinutės:

- 2009-2010 m.: viešosiose bibliotekose – galimybė kiekvienam naudotis nemokama interneto prieiga ir bibliotekininkų pagalba pagilinti skaitmeninio raštingumo įgūdžius;
- 2011 m.: šiuolaikinė biblioteka, siūlanti platų paslaugų kompleksą – vieta, kur gera būti.

VIEŠASIAS BIBLIOTEKAS REKLAMAVO ŽINOMI TV LAIDŲ PERSONAŽAI.

Šia socialinės reklamos kampanija visuomenė buvo informuojama apie sparčiai besikeičiančias bibliotekas bei skatinama jose apsilankyti, įvertinti pokyčius, pasinaudoti naujomis bei tradicinėmis bibliotekų paslaugomis.

Kūrybiniais reklamos sprendimams pasitelkti žinomi ir populiarūs TV laidų personažai – Gustavas ir Profesorius iš LTV laidos „Gustavo enciklopedija“, Bratkos iš LNK laidos „Dviračio šou“. Šie personažai panaudoti visam reklaminį priemonių kompleksui – vaizdo ir garso klipams, reklamos skelbimams, plakatams, interneto reklamos skydeliams, kt.

Reklamos kampanijos apimtys 2009-2011 m.:

- Per 2200 vaizdo klipų parodymų nacionaliniuose TV kanaluose
- Per 4800 garso klipų transliacijų nacionaliniuose radijo kanaluose
- Beveik 1000 lauko reklamos plokštumų visoje Lietuvoje
- 50000 skrajučių su Brailio raštu, išplatintų žmonėms su regėjimo negalia

Siekiant sumažinti reklaminės kampanijos kaštus ir padidinti šios kampanijos efektyvumą, buvo vykdomos derybos su Lietuvos nacionalinės žiniasklaidos priemonėmis. Beveik visa reklaminės kampanijos sklaida vyko projekto „Bibliotekos pažangai“ informacinių partnerių žiniasklaidos kanaluose, kurie suteikė maksi-

Sėkmingiausi viešinimo sklaidos žiniasklaidoje pavyzdžiai

Metai	Tema	Pranešimų žiniasklaidoje skaičius	Žiniasklaidos tipas
2009	Bibliotekininkų mokymo centrų atidarymas Lietuvos apskrityse	Daugiau nei 35	Nacionalinė ir regioninė žiniasklaida
2009	Viešosios interneto prieigų atidarymas Lietuvos bibliotekose	Per 60	Nacionalinė, regioninė ir vietinė žiniasklaida
2010	Tikros istorijos apie tai, kaip internetas bibliotekose atvėrė naujas galimybes darbe bei asmeniniame gyvenime	48	Nacionaliniai TV, radijo ir interneto kanalai
2010	Interviu su žinomais visuomenės veikėjais apie jų požiūrį į viešąsias bibliotekas	15	Nacionalinė žiniasklaida
2011	Tema „Naujas bibliotekininko portretas“	52	Regioninė ir vietinė spauda
2011	Saugaus interneto bibliotekose viešinimo kampanija	147	Nacionalinė, regioninė ir vietinė žiniasklaida
2011-2012	Viešųjų bibliotekų ir gyventojų bendruomenių kūrybinė iniciatyva „Skaitmeniniai bendruomenių pasakojimai“	Daugiau nei 40	Nacionalinė, regioninė ir vietinė žiniasklaida

malias nuolaidas socialinei viešųjų bibliotekų reklamai:

- Lietuvos televizija (LTV)
- Lietuvos radijas (LR-1)
- „JCDecaux Lietuva“ (JCD lauko reklamos plokštumos)
- www.delfi.lt

Šie reklaminės kampanijos kanalai pasirinkti atsižvelgiant į išsamius projekto „Bibliotekos pažangai“ tikslinių auditorijų kanalų vartojimo tyrimų duomenis. Atskirais kampanijos periodais sklaida vyko ir kituose kanaluose, atrinktais pagal tuos pačius tyrimų duomenis: LNK

televizija, TV3, „Pūko“ ir Žinių radijo kanalai, „Valstiečių laikraščio“ leidinys, kt. kanalai.

Pokyčiams bibliotekose – žiniasklaidos dėmesys

Nuo 2008 metų pabaigos visuomenė buvo nuolat informuojama apie Lietuvos viešųjų bibliotekų veiklą. „Bibliotekos pažangai“ iniciatyva žiniasklaidai per 3 metus išplatinta daugiau nei 250 pranešimų ir žinučių apie projekto veiklas, pokyčius ir akcijas viešosiose bibliotekose.

Žiniasklaida pozityviai sutiko projekto komandos ir pačių viešųjų bibliotekų skelbiamą informaciją. 2009-2011 metais nacionalinės ir regioninės žiniasklaidos kanaluose pasirodė per 2500 pranešimų minėtomis temomis. Ši

informacija paskelbta žiniasklaidos iniciatyva – užsakomųjų straipsnių nebuvo.

Tokių informacijos sklaidos rezultatų pavyko pasiekti projekto komandai glaudžiai bendradarbiaujant su viešosiomis bibliotekomis – bibliotekos ir jų filialai regioninės bei vietinės žiniasklaidos kanaluose aktyviai viešino įgyvendinamas iniciatyvas.

Viešinimo kampanijos metu buvo vykdomos ir kitos nuolatinės veiklos, orientuotos ne tik plačiai visuomenei, bet ir atskiroms jos grupėms, taip pat bibliotekininkams, valdžios atstovams, kitoms auditorijoms. Pvz.:

- Bibliotekininkams ir valdžios institucijoms skirti elektroniniai naujienlaikraščiai.

2009-2011 metais parengta, sumaketuota ir išsiųsta 15 elektroninių leidinių „17-asis puslapis“. Šiuose leidiniuose pateikiama aktuali informacija apie projekto „Bibliotekos pažangai“ veiklas, pristatomos viešųjų bibliotekų naujienos, visuomenės nuomonės tyrimų rezultatai, kita informacija.

- Kasmetinių (2009, 2010 ir 2011 metų) projekto „Bibliotekos pažangai“ poveikio vertinimo rezultatų pristatymai. Jų metu žiniasklaidai, bibliotekoms ir centrinės bei vietinės valdžios institucijoms buvo pristatyti projekto „Bibliotekos pažangai“ rezultatai, paremti išsamiais Lietuvos gyventojų, bibliotekininkų ir bibliotekų vadovų nuomonių tyrimų rezultatais.

- Dalyvavimas parodose. Projektas „Bibliotekos pažangai“ ir viešosiose bibliotekose vykstantys pokyčiai pristatyti parodose „Infobalt 2008“, „Agrobalt 2010“, „Vilniaus knygų mugė 2011“.

- Informaciniai pranešimai svetainėje www.bibliotekospazangai.lt. 2009-2011 metais šioje internetinėje svetainėje paskelbta per 250 naujienų apie projekto veiklas ir rezultatus. Vidutinis svetainės unikalių lankytojų skaičius – daugiau nei 42 tūkst. per mėn.

Akcijose – per 200 tūkst. dalyvių

Vykdamas projekto „Bibliotekos pažangai“ komunikacijos kampaniją, 2009-2011 m. įgyvendinta daugiau nei 40 akcijų. Jų metu atskiros vi-

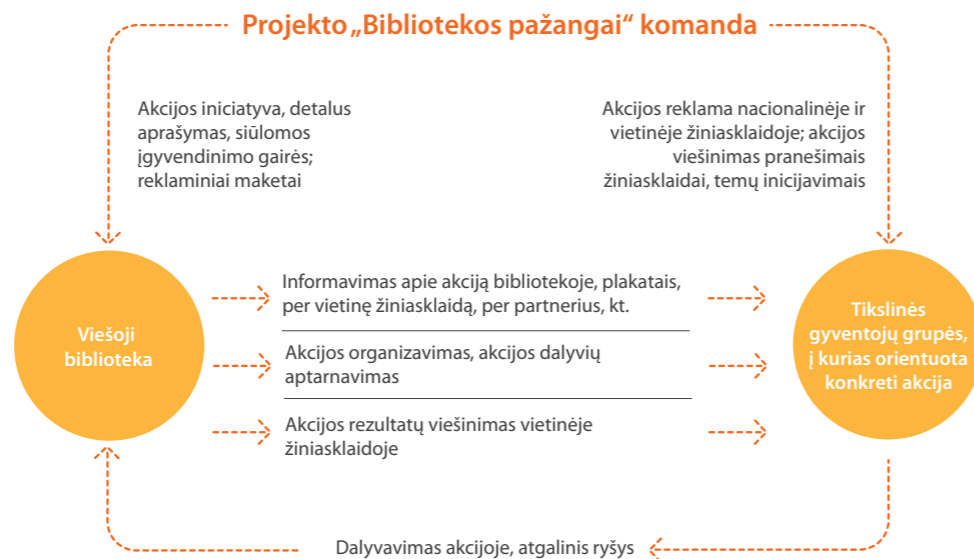
suomenės grupės buvo skatinamos efektyviau naudotis internetu bei kitomis moderniomis bibliotekų paslaugomis. Pagrindinės visuomenės grupės, kurias buvo siekiama suaktyvinti šiomis veiklomis:

- 2009-2010 m. – senjorai, neįgalieji, darbo neturintys gyventojai, vaikai ir jaunuoliai;
- 2011-2012 m. – senjorai, neįgalieji, kaimiškųjų teritorijų gyventojai.

Gyventojų skatinimo akcijoms buvo taikyti integruotos komunikacijos sprendimai, kurie apėmė renginių, akcijų, konkursų organizavimą, tiesioginės komunikacijos veiksmus, informacijos sklaidą žiniasklaidai, reklamos priemones.

Per trejus metus įgyvendintų akcijų metu viešosiose bibliotekose apsilankė apie 200 tūkst. lankytojų, nemaža dalis jų ne tik dalyvavo renginiuose, diskusijose, konkursuose, bet ir patys įsitraukė į kūrybines veiklas, konkursus.

Tokių rezultatų nebūtų buvę įmanoma pasiekti be didžiulio viešųjų bibliotekų indėlio – į akcijų, renginių, konkursų organizavimą, jų viešinimą bei gyventojų pritraukimą įsijungė per 1000 bibliotekų. Pateiktoje schemoje supaprastintai parodyta, kokias veiklas įgyvendino viešosios bibliotekos, organizuodamos projekto „Bibliotekos pažangai“ inicijuotas akcijas.

AKCIJOJE „SUKURK DAINĄ ŽVAIGŽDEI“ DALYVAVO BEVEIK 2500 VAIKŲ.

Vaikus kurti įkvėpė „žvaigždės“

2009 metais vyko socialinės atskirties jauniui, taip pat visiems kitiems vaikams bei paaugliams skirta akcija „Sukurk dainą žvaigždei“. Šia akcija atkreiptas dėmesys į kovą su patyčiomis internete – vaikai ir paaugliai buvo kviečiami pasitikti „draugišką internetą“ ir kurti dainų tekstus draugiškumo, meilės ir pagarbos vienas kitam tematika.

Į projektą įsitraukė žinomi atlikėjai Saulius Urbonavičius – Samas, Marijonas Mikutavičius, Alanas Chošnau, Gabrielius Liaudanskas – Svaras, Stanislavas Stavickis – Stano, grupės „Saulės kliošas“, „Biplan“.

„Sukurk dainą žvaigždei“ susilaukė itin didelio populiarumo – joje dalyvavo beveik 2500 vaikų, kurie sukūrė 1000 dainų tekstų. 2009 m.

gruodį LRT studijoje vyko finalinis šios akcijos koncertas „Daina, kuri saugo“, kuris parodytas LTV kanalu. Didžiojoje scenoje garsios Lietuvos grupės bei dainininkai atliko septynias dainas, sukurtas pagal originaliausias vaikų parašytus tekstus. Žiniasklaidoje pasirodė beveik 100 pranešimų apie šią akciją.

Interneto naujokams – meniškios pamokos ir saugumo testai

2010 metais interneto naujokai buvo paskatinti drąsiau žengti pirmuosius žingsnius elektroninėje erdvėje ir įsitraukti į akciją „Pirmas kartas internete“. Pirmąją akcijos dieną, rugsėjo 28 d., Lietuvos viešosiose bibliotekose apsilankė net 3234 interneto naujokai. Vėliau vyko teminių rašinių konkursas www.delfi.lt portale, vykdomi kiti komunikacijos veiksmai.

„Projektas paliko patį geriausią įspūdį. Panašaus pobūdžio iniciatyvos, „žmonių žmonėms“ vykdomos akcijos yra labai reikalingos – jos mus visus suartina, sušildo. Bibliotekininkai, kurių pastangomis visa tai vyksta, yra tiesiog labai geri žmonės, darantys teisingus dalykus“.

Hip-hopo atlikėjas Gabrielius Liaudanskas – Svaras

Akcijos didesnę įtaką padarė kaimo gyventojams, paskatino juos specialiai ateiti į biblioteką. Buvo vyresnio amžiaus žmonių, atėjusių į biblioteką pirmą kartą.

Alma Miknienė, Radviliškio raj. savivaldybės viešosios bibliotekos vyresnioji metodininkė

„Didžiausio susidomėjimo ir dalyvių skaičiaus sulaukė „Protų kovos“. Nors nei viena rajono bibliotekų komanda netapo konkurso laimėtoja, bet dalyviai įgijo naujų žinių, jiems buvo smagu dalyvauti.

Labai noriai žmonės dalyvavo ir senjorams skirtose transliacijose.

Kaimo gyventojams patiko transliacijos „Internetas jūsų sodui“, „Rudens gėrybės“ ir „Sveikatos paslaptys“. Šios laidos aktualia lankytojams tematika, parinkti įdomus pašnekovai“.

Edita Grucienė, Panevėžio raj. savivaldybės viešosios bibliotekos direktorės pavaduotoja

VIĖSOSIOS BIBLIOTEKOS PRISTATYTOS MIESTŲ IR MIESTELIŲ ŠVENČIŲ METU (NUOTR. - ANYKŠCIAI).

2010-2011 metais įgyvendinta visuomenės informavimo kampanija „Saugus ir draugiškas internetas bibliotekose“. Ši kampanija organizuota siekiant supažindinti bibliotekininkus, bibliotekų lankytojus ir plačiąją visuomenę su atsargaus elgesio internete principais.

Kampanijos metu LTV laidos herojus Gustavas vedė saugaus interneto pamokas bibliotekose ir mokyklose. Šis TV personažas taip pat buvo ir „Saugaus interneto“ žygio vėliavnešys. Žygio metu Lietuvos viešosiose bibliotekose surengti vaikų ir šeimų „Protų kovų“ žaidimai. 2011 m. vasario mėn. kiekvienoje iš trijų surengtų „Pro-

tų kovų“ bibliotekose rungėsi apie 2000 komandų!

Vykdamas saugaus interneto kampaniją, surengtas moksleivių piešinių konkursas „Internetu esu atsargus“. Vaikų nupiešti piešiniai tapo internetinės enciklopedijos apie saugų elgesį internete pagrindu, taip pat sukurtas ir 29-iose interneto svetainėse išpopuliarintas elektroninis testas mažiesiems interneto vartotojams bei jų tėvams. Informacija apie saugų naudojimąsi elektroninėmis paslaugomis viešosiose bibliotekose buvo skleidžiama įvairiomis priemonėmis – vaizdo filmukais, straipsniais su žymiais žmonėmis ir ekspertais ir kt.

Kampanijos metu sukurtas interaktyvus edukacinis žaidimas „Atsargus internete“. Jis pristatytas Vilniaus knygų mugėje ir 16 Lietuvos miestų ir miestelių tradicinių švenčių metu.

Informacija apie saugų naudojimąsi elektroninėmis paslaugomis viešosiose bibliotekose buvo skleidžiama įvairiomis priemonėmis – vaizdo filmukais, straipsniais su žymiais žmonėmis ir ekspertais ir kt.

„Knyga yra didžiausia žmogaus vertybė, tačiau mielai žiūriu į besikeičiantį laiką ir civilizacijos pažangą, kai šviesos greičiu internete galima dalintis žiniomis ir prisiminimais. Todėl tikiu, kad šis projektas tikrai pasitarnaus mūsų Lietuvos ateičiai“.

Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus

Senjorus subūrė popietės ir transliacijos bibliotekose

2009 metais vykusios vyresnio amžiaus žmonėms skirtos akcijos „Esenjoras.lt“ metu sukurta interneto svetainė www.esenjoras.lt, kuris buvo aktyviai palaikomas viso projekto „Bibliotekos pažangai“ metu. Įgyvendinant šią akciją, bibliotekų surengtuose susitikimuose apsilankė per 2000 senjorų, o internetiniame konkurse dalyvavo 285 vyresnio amžiaus gyventojai. Akcija plačiai nušviesta nacionalinėje ir regioninėje žiniasklaidoje (per 50 pranešimų).

2010-2012 metais projektas „Bibliotekos pažangai“ inicijavo internetinių transliacijų ciklą „Internetas pataria“. Stebėti transliacijų į šalies bibliotekas kaskart susirinkę nuo 4 iki 6 tūkst. gyventojų ne tik klausydavosi specialistų patarimų, bet ir aktyviai pateikdavo klausimus internetu, dalyvaudavo tiesioginėse diskusijose bei po transliacijų vykusiuose konkursuose.

Praktika parodė, kad šios viešosiose bibliotekose vykusios internetinės transliacijos paskatino aktyviau naudotis skaitmeniniu turiniu tas visuomenės grupes, tarp kurių iki tol buvo mažiausiai interneto vartotojų – senjorus, kaimo gyventojus.

Prie 2010-2011 m. inicijuoto transliacijų ciklo „Internetas Jūsų sodui“ prisijungė 700 bibliotekų, šias transliacijas iš viso stebėjo apie 19 tūkst. lankytojų. 2011 m. vykusią transliaciją „Rudens gėrybės“ į 700 bibliotekų pritraukė apie 7 tūkst. lankytojų. Dvi tais pačiais metais vykusias transliacijas „Sveikatos paslaptys“ daugiau nei 800 bibliotekų stebėjo apie 10 tūkst. lankytojų.

Po transliacijų buvo organizuojami teminiai konkursai, viktorinos, išnaudojant jau turimas komunikacines platformas (www.esenjoras.lt ir kt.).

Internetą prakalbino ir žmonės su negalia

2009 metais 65 viešosios bibliotekos pakvietė žmones su regėjimo negalia atvykti į susitikimus, pavadintus „Prakalbink internetą bibliotekoje“. Šiose bibliotekose projekto „Bibliotekos pažangai“ iniciatyva buvo įdiegtos specialios programos JAWS ir MAGic, leidžiančios kompiuteriu dirbti neregiams bei silpnaregiams.

Akcijos „Prakalbink internetą bibliotekoje“ metu aklieji ir silpnaregiai dalyvavo 4 virtualiuose susitikimuose, susipažino su jiems skirta programine įranga, bendravo aktualiomis temomis. Apie šią akciją žiniasklaidoje pasirodė 45 pranešimai.

Aktyvioms bendruomenėms – krašto enciklopedijos projektas

Įgyvendinant „Bibliotekos pažangai“ komunikacijos kampaniją buvo sukurta elektroninė krašto enciklopedija www.grazitumano.lt, kuri viso projekto metu aktyviai pildyta organizuojant įvairias akcijas, konkursus. Pasibaigus projektui ši internetinė svetainė veiks ir toliau – ji yra pildoma „wiki“ enciklopedijos principu, įsitraukus aktyvioms gyventojų bendruomenėms ir pavieniams kūrėjams.

2009 m. surengta bibliotekininkams skirta akcija „Žinių meistras“ – bibliotekų darbuotojai pakviesti kurti įdomius straipsnius apie krašto istoriją, asmenybes, kultūros ir paveldo objektus. Akcijoje dalyvavo beveik 200 viešųjų bibliotekų, pateikta apie 700 straipsnių. Būtent

KRAŠTO ENCIKLOPEDIJĄ ENTUZIASTINGAI PILDĖ IR VYRESNI GYVENTOJAI (NUOTR. - DRUSKININKŲ RAJ. LEIPALINGIO BIBLIOTEKA).

šiais bibliotekininkų parengtais tekstais ir buvo pradėtas pildyti internetinės enciklopedijos www.grazitumano.lt turinys.

2010 m. inicijuotame konkurse „Atgimimo istorija“ jau įsitraukė ne tik bibliotekininkai, bet ir aktyvūs šalies gyventojai. Nepriklausomybės atkūrimo dvidešimtmečio proga gyventojai pakviesti kurti istorinius įrašus apie lietuvių tautos kovą už laisvę 1988-1991 m. ir talpinti kūrinius www.grazitumano.lt enciklopedijoje. Per 2 mėnesius enciklopediją papildė daugiau nei 500 įrašų apie atgimstančią Lietuvą.

Tais pačiais metais įgyvendinta dar viena akcija „Atvirukai iš gimtinės“. Gyventojai buvo skatinami nufotografuoti ir elektroninėje krašto

enciklopedijoje talpinti nuotraukas, kuriose užfiksuoti gimtojo krašto gamtos, žymių vietų, istoriniai vaizdai, kultūros paveldo objektai, žmonės bei papročiai. Sulaukta per 9 tūkst. nuotraukų.

2011 m. vykusio konkurso „Skaitmeniniai bendruomenių pasakojimai“ metu elektroninė krašto enciklopedija papildyta interaktyviu žemėlapiu www.grazitumano.lt/map. Viešosios bibliotekos kartu su gyventojų bendruomenėmis buvo pakviestos įamžinti krašto vertybes skaitmeniniuose kūriniuose ir talpinti šiuos kūrinius žemėlapyje. Per pusmetį vykusią akciją sulaukta daugiau nei 500 skaitmeninių pasakojimų – filmų, nuotraukų albumų, garso įrašų.

Projekto „Bibliotekos pažangai“ inicijuotos gyventojų skatinimo akcijos ir konkursai buvo reklamuojami informacinių rėmėjų kanaluose, informacija apie jas buvo skelbiama ir kitose nacionalinės ir vietinės žiniasklaidos priemonėse.

Viešinimo sklaida aktyviai užsiėmė ir viešosios bibliotekos. Bibliotekininkai ne tik informavo gyventojus apie būsimas akcijas ir konkursus plakatais, elektronine komunikacija, tiesioginiu bendravimu, kitomis priemonėmis. Glaudžiai bendradarbiaudamos su vietinės žiniasklaidos kanalais, bibliotekos juose skleidavo informaciją tiek apie būsimas akcijas, tiek apie jau įvykusių renginių, iniciatyvų, susitikimų rezultatus.

Viešasis ir privatus sektorius: partnerystės iniciatyvos

Komunikacijos kampanijos metu buvo aktyviai bendradarbiaujama su viešojo sektoriaus institucijomis, visuomeninėmis organizacijomis, verslo įmonėmis. Šioms auditorijoms ne tik vykdyta informacijos sklaida – viešojo bei privataus sektoriaus atstovai pakviesti partnerystės pagrindais prisijungti prie įvairių kampanijos veiklų.

Projekto metu pagrindinė informacija apie viešosiose bibliotekose vykstančius pokyčius valdžios institucijų atstovams buvo teikiama metinių konferencijų metu, taip pat platinant naujienlaiškraščius – viso išplatinta 15 elektroninių naujienlaiškraščių, publikuoti keli straipsniai „Savivaldybių žinių“ leidinyje.

2010 m. Lietuvos apskričių viešosiose bibliotekose organizuota 10 renginių, kurių metu valdžios atstovams ir socialiniams partneriams pristatyti projekto pasiekimai, suteikta informacija apie galimą partnerių įsitraukimą įgyvendinant projekto ir viešųjų bibliotekų veiklas.

Prie atskirų projekto „Bibliotekos pažangai“ komunikacinių veiklų prisijungė šios viešojo sektoriaus institucijos ir visuomeninės organizacijos:

- Lietuvos darbo birža
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
- Visuomeninė asociacija „Gelbėkit vaikus“
- Psichologinės pagalbos tarnyba vaikams ir paaugliams „Vaikų linija“
- Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga
- Švietimo ir mokslo ministerija
- Lietuvos savivaldybių asociacija
- Europos informacijos centrai („Europe Direct“ Lietuvoje)
- Informacinės visuomenės plėtros komitetas
- Kauno technologijos universitetas

„Labiausiai pavykusi akcija – „Pirmas kartas internete“. Bibliotekose sulaukėme daug senyvo amžiaus žmonių, kurie noriai dalyvavo akcijoje, daugelis vienišų žmonių susirado draugų. Kai kurie iš jų dažniau pradėjo lankytis bibliotekose, dalyvavo ir kitose akcijose“.

Virginija Tylienė, Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos direktorės pavaduotoja

„Akcija „Internetas jūsų sodui“ paskatino lankytojus daugiau domėtis daržininkyste bei sodininkyste. Kaip šios akcijos tęsinį rudenį organizavome gražų renginį lankytojams „Sodo gėrybių derlius“. Senjorai atsinešė daug sodo gėrybių bei patiekalų, paruoštų iš savo soduose užaugintų daržovių ir vaisių.“

Po akcijos „Internetas jūsų sodui“ bibliotekoje susikūrė senjorų klubas. Po akcijų ir tiesioginių transliacijų senjorai nesukibėdavo namo, o prie arbatos puodelio aptardavo, ką gero ir naudingo išgirdo. Akcijos buvo populiarios, nes atitiko lankytojų poreikius ir pomėgius“.

Virginija Raišienė, Molėtų rajono savivaldybės viešosios bibliotekos direktorė

„Puiki reklama bibliotekoms, padėjusi pritraukti naujų vartotojų, kurie šiaip jose nesilankė ir apie vykstančius modernius pokyčius nebūtų kitaip sužinoję. Net rajono vadovai ėmė dažniau lankytis bibliotekoje“.

Audronė Likienė, Pasvalio Mariaus Katiškio viešosios bibliotekos vyriausioji metodininkė

„Biblioteka tapo labiau matoma visuomenėje, daugiau žmonių panoro joje apsilankyti. Internetas tapo langu į pasaulį, o bibliotekininkė – ta, kuri gali išmokyti tuo „langu“ pasinaudoti“.

Jurgita Bartkevičiūtė, Kauno rajono savivaldybės viešosios bibliotekos vyriausioji bibliotekininkė

TRANSLIACIJAS BIBLIOTEKOJE YPAČ PAMĖGO SENJORAI.

Igyvendinant integruotos komunikacijos sprendimus, aktyviai vykdytos derybos ir su verslo įmonėmis, siekiant jas įtraukti į bendradarbiavimą rėmimo pagrindais. Per 2009-2011 metus projekto „Bibliotekos pažangai“ partneriai, neskaitant informacinių rėmėjų, suteikė paramos daugiau nei už 100 tūkst. Lt.

Pagrindiniai projekto „Bibliotekos pažangai“ komerciniai rėmėjai – „TEO LT“, AB, UAB „Tiketa“. Į atskiras akcijas, konkursus rėmimo pagrindais taip pat įsitraukė pigu.lt, „Swedbank“, „Nordea“, cv.lt, „Omnitel“, „Tyto Alba“, „IMP Baltic“, „Nextmedia LT“ bei kitos bendrovės.

Verslo partnerių geranoriškumas nulėmė projekto inicijuotų akcijų sėkmę ir populiarumą visuomenėje – būtent rėmėjai nemokamai skyrė vertingus prizus konkursų ir akcijų laimėtojams.

Bibliotekos tampa šiuolaikiškomis įstaigomis

„Bibliotekos pažangai“ projekto komandos ir viešųjų bibliotekų viešinimo iniciatyvos neliko nepastebėtos – šalies visuomenė pastebi ir vertina besikeičiantį bibliotekų veidą. Gyventojų nuomonių apklausų rezultatai rodo, kad per pastaruosius kelerius metus bibliotekų įvaizdis pagerėjo. Projekto „Bibliotekos pažangai“ užsakymu kasmet atliekamų reprezentatyvių gyventojų nuomonės tyrimų apklausų duomenimis, pozityvūs pokyčiai pastebimi beveik pagal visus įvaizdinius kriterijus.

Gyventojų, manančių, kad viešoji biblioteka yra šiuolaikiška įstaiga, per trejus metus padau-

gėjo trečdaliu – 2008 m. taip manė 58 proc., o 2011 m. – 79 proc. apklausos respondentų.

Jei 2008 m. biblioteką bendruomeninio gyvenimo centru laikė 53 proc., tai 2011 m. – jau 67 proc. gyventojų. Pagerėjo ir bendros atmosferos, vyraujančios viešojoje bibliotekoje, vertinimas. 2008 m. teiginiui „viešojoje bibliotekoje – gera atmosfera“ pritarė 80 proc., 2011 m. – jau 92 proc. gyventojų.

Per 2009-2011 metus projekto „Bibliotekos pažangai“ partneriai, neskaitant informacinių rėmėjų, suteikė paramos daugiau nei už

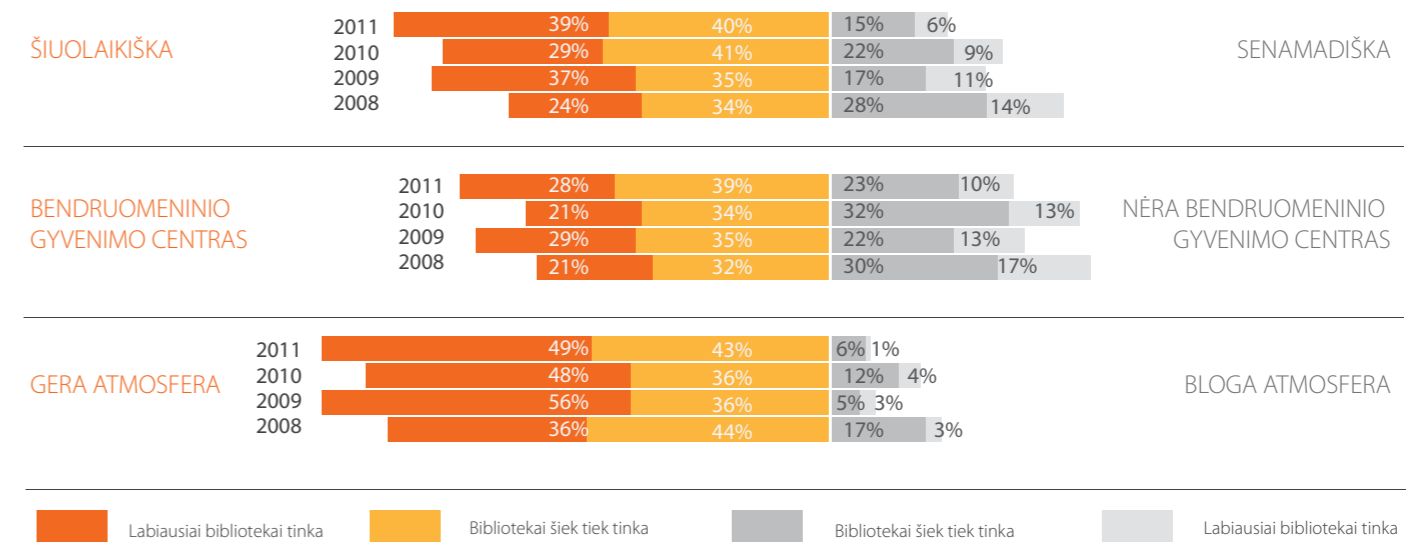
100 tūkst. Lt.

Biblioteka kai kuriose vietose yra vienintelis kultūros ir švietimo centras. Tokiais atvejais jai atitenka itin svarbus vaidmuo. Biblioteka tampa ne tik įvairių renginių, bet ir vietinių bendruomenių susibūrimų vieta. Pavyzdžiui, bibliotekos prigludžia vietos savo susitikimams neturinčius būrelius, bendraminčių ratelius. Ypač smagu čia matyti jaunuosius skaitytojus, kuriuos traukia kultūrą puoselėjančios vietos.

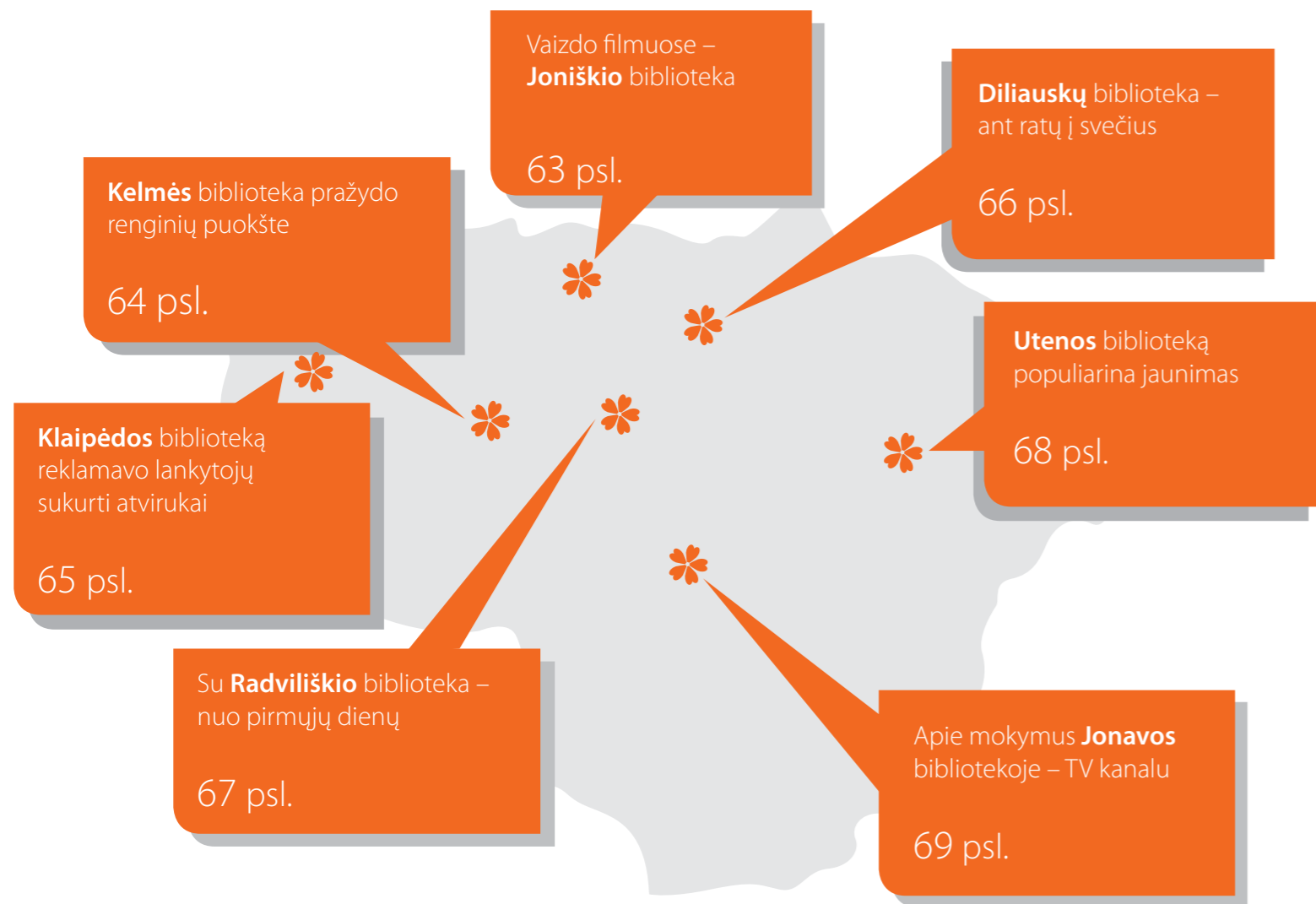
Loreta Sungailienė, etnomuzikologė, TV laidos „Duokim garo“ vedėja

Įvaizdinės bibliotekos savybės % skaičiuojamas nuo visų gyventojų

Šaltinis: SIC gyventojų nuomonių tyrimai (2008-2011 m.)

SĖKMĖS PAVYZDŽIAI

Vaizdo filmuose – Joniškio biblioteka

Joniškio rajono Jono Avyžiaus viešoji biblioteka 2011 metų gegužės-birželio mėnesiais surengė vaizdo filmų konkursą „Mūsų biblioteka – kultūros ir informacijos centras“. Konkurso dalyviai buvo kviečiami sukurti vaizdo filmus apie Joniškio biblioteką, jos teikiamas paslaugas ir vykdomas veiklas. Informacija apie šį konkursą buvo skelbiama bibliotekos, rajono savivaldybės interneto svetainėse, išplatinti reklaminiai skelbimai, lankstinukai bibliotekoje bei rajono mokyklose.

Konkursą laimėjo joniškietis Vidimantas Butaitis, kuris apdovanotas pagrindiniu prizu 2011 m. liepos 2 d. Joniškio miesto šventėje vykusio renginio „Mano biblioteka pati šaunčiausia“ metu. Pasak bibliotekininkų, V. Butaičio sukurtas vaizdo filmas labai naudingas bibliotekos populiarinimui, jis rodomas moksleiviams informacinių pamokų metu, taip pat lankytojams pristatant bibliotekos veiklas ir paslaugas.

Kitos trys konkurso dalyvės – šiaulietės Vita Grigutytė, Rūta Babelytė ir Indrė Gegeckaitė, sukūrusios videofilmą „Kas yra Jono Avyžiaus viešoji biblioteka?“, buvo apdovanotos bibliotekos padėkos raštais ir projekto „Bibliotekos pažangai“ suvenyrais.

Pasak bibliotekininkų, V. Butaičio sukurtas vaizdo filmas labai **naudingas bibliotekos populiarinimui.**

Kelmės biblioteka pražydo renginių puokšte

2011 m. balandžio 26 – gegužės 3 d. vykusios „Nacionalinės bibliotekų savaitės“ metu Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešojoje bibliotekoje pražydo gausi renginių puokštė. Bibliotekoje veikė dokumentų parodos, vyko poezijos valanda poetui Justinui Marcinkevičiui atminti, edukacinės pamokėlės, susitikimai su vaikų poete Zita Gaižauskaite, diskusija „Mano naujoviškos bibliotekos vizija“, poezijos valanda „Gyvenimas – tai geidžiamas apsirikimas“.

Norėdama pritraukti kuo daugiau dalyvių, prieš renginių savaitę biblioteka parengė lankstinuką-kvietimą, kurį dalijo savo lankytojams,

Vaizdo medžiaga ir kita informacija apie šiuos renginius patalpinta virtualioje erdvėje.

miesto įstaigų vadovams bei darbuotojams, informacija buvo skelbiama bibliotekos ir savivaldybės svetainėse, laikraštyje „Kelmiškiam“, taip pat mieste iškljuotuose skelbimuose.

Kelmės viešojoje bibliotekoje vykę renginiai buvo plačiai nušviesti rajono spaudoje, sukurtas vaizdo reportažas apie bibliotekoje vykusią diskusiją „Mano naujoviškos bibliotekos vizija“, kuris parodytas Šiaulių televizijos laidoje. Vaizdo medžiaga ir kita informacija apie šiuos renginius patalpinta virtualioje erdvėje – bibliotekos svetainėje bei elektroninėje krašto enciklopedijoje www.grazitumano.lt.

Klaipėdos biblioteką reklamavo lankytojų sukurti atvirukai

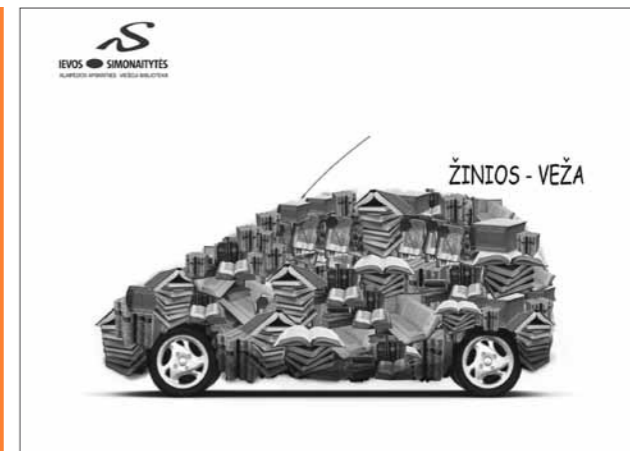
Klaipėdos apskrities viešoji I. Simonaitytės biblioteka inicijavo projektą „Atvirukas bibliotekai“, kuriuo siekta įtraukti jaunimą į bibliotekos populiarinimą, išreiškiant netradicinį požiūrį į šiuolaikinę biblioteką.

Šio projekto rezultatas – bibliotekos lankytojų sukurti modernūs ir šiuolaikiški atvirukai. Tokios naujos, patrauklios reklaminės priemonės prisidėjo prie bibliotekos ir jos paslaugų populiarinimo. Klaipėdos apskrities biblioteka tapo labiau žinoma ir kituose Lietuvos miestuose,

nes dalį išleistų atvirukų projekto rėmėjas įmonė BADDOG platino Vilniaus ir Kauno jaunimo pamėgtose kavinėse, restoranuose, klubuose, kino teatruose, taip pat studentų bendrabučiuose.

Uostamiesčio dienraštis „Vakarų ekspresas“ tris savaites spausdino konkursui pateiktus spalvingus atvirukus su bibliotekos logotipu – ši nemokama vizuali reklama irgi padėjo pritraukti daugiau lankytojų.

Tokios naujos, patrauklios reklaminės priemonės prisidėjo prie bibliotekos ir jos **paslaugų populiarinimo**.

Diliauskų biblioteka – ant ratų į svečius

Diliauskų kaimo biblioteka (Pasvalio raj.) kartu su vietos bendruomene ir partneriais vasarą pakvietė atostogaujantiems kaimo vaikus į kelionę dviračiais. Bibliotekininkai pasiūlė ne tik pakeliauti vaizdingomis apylinkėmis, pamatyti gamtos ir kultūros paveldo objektus, bet ir aplankyti neįgalius bei senyvo amžiaus bibliotekos skaitytojus, nuvežti jiems knygų, pabendrauti.

Stovyklautojai aplankė skaitytojus, kurie patys nebeturi galimybės ateiti į biblioteką. Kaimo vietovėse nemaža dalis gyventojų yra senyvo

Keliauninkai vežiojo knygas, spaudą, pasakojo apie biblioteką, dalijo skrajutes apie Diliauskų kaimo biblioteką.

amžiaus, gyvena toli nuo bibliotekos, todėl knygnešystė čia labai populiari. Biblioteka stengiasi parodyti, kad tokių žmonių nepamiršta – kartais vertinga knyga ir malonus bendravimas yra vertingesni už bet kokius vaistus.

Keliauninkai vežiojo knygas, spaudą, pasakojo apie biblioteką, dalijo skrajutes apie Diliauskų kaimo biblioteką. Buvo lankomi ne tik senyvo amžiaus bei neįgalūs lankytojai, bet ir kitos gyventojų bendruomenės, kurios pakviestos į bibliotekoje organizuojamus renginius. Vaikų kelionę rėmė vietos verslininkai, Seimo narys Antanas Matulas.

Su Radviliškio biblioteka – nuo pirmųjų dienų

2009 metų liepos mėnesį Radviliškio viešoji biblioteka, pažymėdama Lietuvos tūkstantmetį, pradėjo įgyvendinti ilgai puoselėtą projektą „Radviliškietis naujagimis – bibliotekos skaitytojas“. Nuo liepos 1 d. pasaulį išvydusiam naujagimiui įteiktas skaitytojo bilietas, dovanų maišelis, kuriame – lankstinukas su dešimčia vertingų patarimų tėvams, močiutėms ir seneliams, pirmoji lopšinė, žaidimas, naudingi adresai internete apie mamoms skirtus leidinius ir svetaines, pirmoji knygutė ir „Radviliškio krašto“ žurnalas.

Šį projektą biblioteka surengė bendradarbiaudama su partneriais – Radviliškio ligoninės Akušerijos-ginekologijos skyriumi, kraštiečiu iš Amerikos Elona Vaišniene, individualia įmone „Santovita“ ir leidykla „Šviesa“.

Iki 2009 metų pabaigos užregistruota 200 naujagimių, tapusių Radviliškio viešosios bibliotekos „skaitytojais“.

Nuo liepos 1 d. pasaulį išvydusiam naujagimiui įteiktas skaitytojo bilietas ir dovanų maišelis.

Utenos biblioteką populiarina jaunimas

Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka 2011 metais pasirašė bendradarbiavimo sutartį su jaunimo organizacija „Sėkmės mokykla“. Vyresnių klasių moksleivius vienijanti organizacija, prisidedanti prie aktyvių ir atsakingų piliečių ugdymo, atstovavo bibliotekai savo organizuojamose konferencijose, klubo užsiėmimuose, o Nacionalinės Lietuvos bibliotekų savaitės metu surengė akciją jaunimui, skatinančią domėtis biblioteka. Akcijos metu organizuoti poezijos skaitymai, improvizacijų grupės „Impro 241“ šou, kino pavasaris, meno oazė, kūrybinės jaunimo dirbtuvės.

Šie renginiai sulaukė didžiulio pasisekimo – juose dalyvavo ne tik jaunimas, bet ir vyresnio amžiaus gyventojai. Daugelis lankytojų biblioteką „atrado iš naujo“.

Tokią bendradarbiavimo iniciatyvą Utenos viešoji biblioteka ketina pratęsti ir 2012 metais.

Daugelis lankytojų
biblioteką „atrado iš
naujo“.

Apie mokymus Jonavos bibliotekoje – TV kanalu

2011 metais spalio mėnesį Jonavos viešoji biblioteka į svečius pasikvietė vietinę Jonavos televiziją TV7, kuri surengė reportažą apie gyventojų mokymus bibliotekos Informacijos ir kraštotyros skyriuje.

Reportažo metu pristatytas projektas „Bibliotekos pažangai“, įvykusios ir vykstančios akcijos, taip pat pateikta plati informacija apie „Informacijos dienas“, kurių metu vykdomi individualūs gyventojų mokymai, o grupiniai mokymai vyksta pagal išankstinę registraciją.

Jonavos televizija TV7
surengė reportažą apie
gyventojų mokymus
bibliotekos Informacijos ir
kraštotyros skyriuje.

Šios bibliotekininkų inicijuotos viešinimo priemonės tikslas buvo pakviesti daugiau žmonių, norinčių mokytis skaitmeninio raštingumo, tuo pačiu pareklamuoti bibliotekos paslaugas.

PARTNERYSTĖ IR ATSTOVAVIMAS

Šiandien viešosios bibliotekos kelia bei įgyvendina ambicingus tikslus – atlikti svarbų vaidmenį savo miesto ar miestelio gyvenime, inicijuoti pozityvius pokyčius visuomenėje ir atskirose bendruomenėse. Tai pasiekti bibliotekoms vienoms – sudėtinga, todėl reikalinga bendruomenių, valdžios institucijų, verslo ir žiniasklaidos parama.

Atstovavimo veikla ir partnerystė su kitais veikėjais yra modernios bibliotekos egzistavimo būtinybė. Projekte „Bibliotekos pažangai“ dalyvaujančių viešųjų bibliotekų darbuotojai turėjo nemažai galimybių sustiprinti atstovavimo gebėjimus ir pastangas. Bibliotekose įvykusi modernizacija sukūrė papildomą vertę, o tai palengvina bibliotekų atstovavimą ir sukuria pagrindą užsitikrinti tam tikrą finansavimą ateityje.

2010 metais atstovavimo mokymai organizuoti viešųjų bibliotekų direktoriams, o 2011 metais analogiškuose mokymuose dalyvavo daugiau negu 1700 bibliotekininkų.

Viešosiose bibliotekose taip pat buvo įgyvendinamos praktinės atstovavimo iniciatyvos. Daugiau nei 100 bibliotekų savo partnerius bei lankytojus pakvietė dalyvauti kartu kuriant naujoviškos bibliotekos viziją.

Partnerystę su gyventojų bendruomenėmis sustiprino savanorystės iniciatyva – bibliotekų pagalbininkais vien per praėjusius metus tapo beveik 3000 savanoriškai dirbančių šalies gyventojų.

Per 350 bibliotekų ir jų filialų prisijungė prie akcijos „Biblioteka ir partneriai“, kurios metu viešosios bibliotekos buvo skatinamos įgyvendinti praktinius atstovavimo veiklos pavyzdžius ir mokytis vieniems iš kitų, kaip sustiprinti partnerystės ryšius.

Nuomonių tyrimų rezultatai rodo, kad per trejus metus bibliotekininkai tapo gerokai aktyvesniais savo bibliotekos ambasadoriais, o ryšius su ilgalaikiais partneriais jau yra užmezgusios per 50 proc. viešųjų bibliotekų.

Iki projekto – Nacionalinė Lietuvos bibliotekų savaitė ir pavienės iniciatyvos

Iki 2008 m. daugumos pagrindinių viešųjų bibliotekų, skatinamų socialinės atsakomybės idėjų, ryšių su visuomene iniciatyvos apsiribojo savivaldybės teritorija. Jų dažniausi partneriai buvo vietoje veikiančios viešojo sektoriaus ir nevyriausybinių organizacijos, tokios kaip bendruomenių centrai, klubai, švietimo institucijos, kultūros įstaigos ir asociacijos. Neretai tokios iniciatyvos buvo sėkmingos ir leido bibliotekoms rasti ilgalaikių partnerių, rėmėjų, jų pagalba atnaujinti veiklą, spaudinių fondą ar aplinką.

SKULPTŪRŲ PARKAS ŠALIA VARĖNOS BIBLIOTEKOS.

Pavyzdžiui, Varėnos rajono savivaldybės viešoji biblioteka kartu su mirusio poeto Martyno Vainilaičio našle Sofija Vainilaitiene 2006 m. nutarė įsteigti skulptūrų parką poeto sodyboje. Nors idėjai pritarė ir rajono savivaldybė, tokio masto projekto biblioteka be partnerių įgyvendinti negalėjo. Varėnos bibliotekai pavyko suburti gausų partnerių ratą – be savivaldybės, bendradarbiauti sutiko Lietuvos rašytojų sąjunga, Maironio lietuvių literatūros muziejus, Lietuvos dailininkų sąjunga, Lietuvos tautodailininkų sąjunga, Lietuvos tautodailininkų sąjungos Dzūkijos skyrius, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Valkininkų seniūnija, landšafto architektė doc. Irena Marija Daujotaitė ir kt.

Gavus finansinę paramą, 2007 m. M. Vainilaičio sodyboje buvo atidarytas skulptūrų parkas. Biblioteka sukūrė netradicinę erdvę renginiams. Kas antrus metus čia organizuojami vaikų meninės kūrybos festivaliai, į kuriuos atvyksta žymūs Lietuvos aktoriai, rašytojai, literatūros tyrinėtojai, geriausi vaikų popchorai. Nuolat rengiami literatūros vakarai, organizuojamos ekskursijos moksleiviams. S. Vainilaitienės dėka Varėnos viešojoje bibliotekoje lankėsi žymūs kultūros ir meno veikėjai, o bibliotekos fondą papildė apie 500 S. ir M. Vainilaičių asmeninės kolekcijos knygų.

Tradicinė Nacionalinė Lietuvos bibliotekų savaitė, organizuojama nuo 2001 metų, buvo bene vienintelė atstovavimo priemonė nacionaliniu lygiu, leidžianti bibliotekoms pasiekti tikslines auditorijas, perduoti joms žinią ar pranešimą, sulaukti grįžtamosios

BIBLIOTEKOS SUKURTA NETRADICINĖ ERDVĖ RENGINIAMS.

Partnerystę su gyventojų bendruomenėmis sustiprino savanorystės iniciatyva – bibliotekų pagalbininkais vien per praėjusius metus tapo beveik **3000 savanoriškai** dirbančių šalies gyventojų.

„Norint turėti partnerius turi būti abipusiai naudingi veiksmai, tik taip galima tikėtis ilgalaikių bendradarbiavimo santykių. Tokius santykius stengsimės išlaikyti. Labai svarbu, kad bibliotekos primintų visuomenei apie save, kurtų ir palaikytų savo žinomumą.“

Valė Balčiūnienė, Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos direktoriaus pavaduotoja

„Glaudus bendradarbiavimas su mokyklomis suteikia galimybę organizuoti gerus renginius vaikams, suvienijant bibliotekų ir mokyklų pastangas. Bendradarbiavimas su verslo įmonėmis padeda padidinti bibliotekų veiklos finansinę pusę, o bendravimo su žiniasklaida išdava – bibliotekos tampa labiau matomos, kyla jų prestižas“.

Vida Sekonienė, Ignalinos viešosios bibliotekos Skaitytojų aptarnavimo skyriaus vedėja

Diskusijų metu ne tik bibliotekininkai, bet ir valdžios bei verslo institucijų atstovai, gyventojų bendruomenės įsitraukė į ateities bibliotekos vizijų kūrimą.

reakcijos. Kasmet Lietuvos bibliotekininkų draugija skelbia vis kitokią Nacionalinės Lietuvos bibliotekų savaitės temą, kuria siekiama atkreipti visuomenės, valdžios, žiniasklaidos ir bibliotekų bendruomenės dėmesį, pabrėžiant bibliotekos reikšmę, įtaką, vietą, unikalumą ir vertę visuomenėje.

Bibliotekininkai – profesionalūs savo įstaigų atstovai

Įgyvendinant projektą „Bibliotekos pažangai“, atstovavimo gebėjimus stiprina tiek viešųjų bibliotekų administracijų atstovai, tiek bibliotekininkai. 2010 m. bibliotekų vadovai kartu su partneriais – savivaldos institucijų, žiniasklaidos, verslo subjektų atstovais – dalyvavo 52 dienų mokymuose „Atstovavimo bibliotekoms gebėjimų stiprinimas“. Po šių mokymų nutarta stiprinti ir viešųjų bibliotekų darbuotojų atstovavimo įgūdžius.

2011 m. 1793 miesto ir kaimo bibliotekininkai buvo pakviesti į analogiškus vienos dienos mokymus, kuriuose jiems suteikta žinių ir įgūdžių, skatinant entuziastingai atstovauti bibliotekai ir įtraukti kitus į atstovavimo veiklą. Mokymų dalyviai galėjo įvertinti savo nuostatas į atstovavimą, įgauti daugiau pasitikėjimo savimi ir sužinoti geriausias atstovavimo bibliotekoms praktikas. Bibliotekininkai taip pat išmoko pristatyti biblioteką ir ieškoti kūrybiškų raiškos būdų.

Mokymų metu išsiskyrė dviejų tipų bibliotekos: aktyviosios ir nesiiimančios iniciatyvos. Aktyvios pasižymi iniciatyviais darbuotojais, kurie mato galimybes pasinaudoti įgytomis žiniomis, projekto metu įvykusiais pasikeitimais bibliotekose. Nesiiimančios iniciatyvos bibliotekos darbuotojai turi mažiau motyvacijos ar pasiryžimo dirbti efektyviau, dažnai neturi tam galimybių ar laisvės.

Bibliotekos savo viziją kūrė su partneriais

Projekto „Bibliotekos pažangai“ metu viešosiose bibliotekose buvo įgyvendinamos ir praktinės atstovavimo įgūdžių iniciatyvos.

2011 m. išleista knyga „Naujoviškos bibliotekos gairės“, skirta visų viešųjų bibliotekų vadovams, darbuotojams, rėmėjams, partneriams bei finansuojančių institucijų atstovams, suinteresuotiems efektyvia bibliotekų veikla bei iškeltų tikslų pasiekimu. Leidinyje akcentuojami pagrindiniai šiuolaikiškos bibliotekos bruožai, kuriuos gali viešinti bibliotekininkai,

PASITELKUS PARTNERIUS, BIBLIOTEKOS ORGANIZUOJA ŠVENTES VISAI BENDRUOMENEI (NUOTR. – RENGINYS ALEKSANDRAVĖLĖJE, ROKIŠKIO RAJ.).

atstovaudami savo bibliotekai nepriklausomai nuo sezono ar regiono.

Šis leidinys tapo 2011 m. pavasarį bibliotekų organizuotų viešų diskusijų „Kurk naujovišką biblioteką“ pagrindu. Diskusijų metu ne tik bibliotekininkai, bet ir valdžios bei verslo institucijų atstovai, gyventojų bendruomenės įsitraukė į ateities bibliotekos vizijų kūrimą – tokios bibliotekos, kuri geriausiai atstovautų jų poreikiams. Parengtos modernios bibliotekos vizijos panaudotos ateities bibliotekos pristatymui projekte „Lietuva 2030“.

Žiniasklaidoje pasirodė per 20 pranešimų apie viešųjų bibliotekų sukurtas vizijas. Keturi geriausi viešųjų bibliotekų „Naujoviškos bibliotekos vizijos“ projektai buvo apdovanoti rėmėjų įsteigtais prizais.

Pasvalio Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka pateikė viziją, kurioje išryškėja dėmesys lietuviams, esantiems užsienio šalyse. Lankytojų nuomone, bibliotekai verta pasitelkti virtualų tinklą, išplėsti svetainės pasvalia.lt galimybes, kurios leistų susipažinti su krašto aktualijomis ir paveldu, naudojantis integraliomis 3D ir 4D sistemomis užsisakyti senovinių spaudinių, rankraščių, prieti prie duomenų bazių, stebėti virtualias parodas, mėgautis interaktyviais žaidimais, gilinti žinias naudojantis nuotolinio mokymo programomis.

Telšių rajono savivaldybės Karolinos Praniauskaitės viešosios bibliotekos vizija sukosi aplink vieną pagrindinę mintį – biblioteka turi tapti ta vieta, kur galima susipažinti su inovacijomis ir kur yra malonu bendrauti. Telšiškių pasiūlymuose, kaip tobulinti biblioteką – nuo

„Tinkamai atstovauti bibliotekai reikia ne tik teorinių žinių, bet ir asmeninių savybių, drąsos ir kūrybiškumo.“

Kupiškio rajono savivaldybės viešosios bibliotekos Salamiesčio padalinio darbuotojai

„Nėra lengva įtikinti kitus, kad būtent bibliotekai turėtų būti teikiama pirmenybė. Šio projekto dėka pasikeitė visuomenės požiūris į bibliotekas. Norint tinkamai atstovauti bibliotekoms, pirmiausia reikia patiems bibliotekininkams pakeisti požiūrį į biblioteką, į savo profesiją, tuomet ir atstovavimas bus žymiai efektyvesnis.“

Virginija Tylienė, Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos direktorės pavaduotoja

Kai pristačiau savo biografinę knygą, mane ėmė kviestis į įvairius susitikimus su skaitytojais. Dažniausiai – bibliotekose.

Sugrįžau į biblioteką tokiu būdu ir buvau labai nustebusi. Kokios jos pasikeitusios, modernios, kaip sparčiai tvarkosi. Dabar tai ne tik vietos, kur galima pasiskolinti knygų, bet tikri kultūros centrai.

Larisa Kalpokaitė, teatro ir kino aktorė

idėjų apie knygų dalijimosi klubą ir poilsio erdvių su mini kavine iki teatralizuotų knygų inscenizacijų bei virtualaus bendravimo bibliotekos svetainėje.

Tuo tarpu Kaišiadorių rajono savivaldybės viešosios bibliotekos lankytojai siekia, kad biblioteka būtų ne tik naudinga, bet ir madinga. Gyventojų vizijoje – virtuali, visapusiškai automatizuota biblioteka su jaukia kavine, terasomis, kur būtų vieta bendravimui, galimybė susitikti su įdomiais žmonėmis, dalyvauti renginiuose.

Savaniai bibliotekose

2011 m. viešosios bibliotekos įgyvendino dar vieną ilgalaikę iniciatyvą, skirtą betarpiškam gyventojų bendruomenių įsitraukimui į kasdienę bibliotekos veiklą. Tai – savanorystės akcija „Savanoris bibliotekoje“.

2011 m. birželį viešosios bibliotekos prisijungė prie Europos informacijos centro paskelbto Europos savanorystės maratono, kviesdamos savanorius tapti bibliotekininkų pagalbininkais.

Bibliotekoms parengta metodinė medžiaga, plakatai, kviečiantys aktyvius gyventojus neat-

SAVANORIAI BIBLIOTEKOSE MIELAI IMASI VAIKŲ LAVINIMO VEIKLŲ (NUOTR. – VAIKŲ BIBLIOTEKA „ŽALIOJI PELĖDA“ PANEVĖŽYJE).

lygintinai dirbti bibliotekose, akcija viešinta spaudoje, renginiuose. Savanoriams bibliotekose išduoti savanorių pasai, skirti įrašams apie atliktus konkrečius darbus ir savanorystės trukmę.

Gruodžio mėnesį, apibendrinus pusmetį trukusią Savanorystės iniciatyvą, paaiškėjo, kad daugiau kaip 500 Lietuvos bibliotekų, prisijungusios prie Europos savanorystės maratono, sugebėjo pritraukti beveik 3000 savanorių! Tai gerokai daugiau nei didžiausia iki šiol savanorystės iniciatyva nepriklausomos Lietuvos istorijoje laikytas 2011 m. Europos krepšinio čempionatas, kurio rengėjai pasitelkė beveik 2000 savanorių. Svarbiausia, jog daugelyje viešųjų bibliotekų savaniai tapo aktyviais rėmėjais, užtarėjais, pagalbininkais ir gerų žinių skleidėjais, su kuriais bibliotekos ketina tęsti draugystę ir ateityje.

Savanorystės bibliotekose akciją vainikavo 6 geriausių savanorių ir 3 viešųjų bibliotekų, aktyviausiai dalyvavusių šioje iniciatyvoje, apdovanojimai rėmėjų prizais.

Partnerystės veiklų žemėlapis: mokomės vieni iš kitų

Stiprinant bendradarbiavimą atstovavimo veiklose 2011 m. vykdyta iniciatyva „Biblioteka ir partneriai“.

Jos metu bibliotekininkai buvo skatinami ir motyvuojami atstovauti savo įstaigoms, užmegzti ir palaikyti ryšius su kitomis institucijomis, bendruomenėmis, ieškoti rėmėjų.

Savo pasiekimus, įgyvendinant šias veiklas, viešosios bibliotekos žymėjo interaktyviame žemėlapyje „Biblioteka ir partneriai“.

Prie iniciatyvos prisijungė per 360 bibliotekų ir jų filialų, kurie per 2011 metus pateikė daugiau nei 1900 pranešimų apie laimėjimus ir darbus, atliktus su įvairiausiais partneriais. 2011 m. nuo balandžio iki gruodžio buvo renkamos ir apdovanojamos partneriškiausios mėnesio bibliotekos.

Žinia apie geriausias bibliotekų iniciatyvas pasklido ir visoje Lietuvoje. 2011 m. rugsėjo – spalio mėn. Lietuvos radijo laidoje „Lietuvos diena“ parengtose trylikoje rubrikų „Žinios iš bibliotekų“ pristatyti gražiausi bibliotekų nuveikti darbai.

ŽEMĖLAPYJE „BIBLIOTEKA IR PARTNERIAI“ 2011 METAIS PATEIKTA BEVEIK 2000 PRANEŠIMŲ IŠ BIBLIOTEKŲ.

„Niekada negalvoju apie jokių apdovanojimus. Dirbu iš esmės dėl savęs, nors, žinoma, smagu, kai padedi atsiskleisti ir kitiems. Viskas prasidėjo prieš dešimtmetį, kai klubas „Garliavietis“, kuriam priklausau, paprašė bibliotekoje pagyvinti kūrybinę veiklą. Netrukus susibūrė bendraminčių kompanija, kuri norėjo užsiimti dailė, diskutuoti apie meną. Supratau, kad tai įdomu ne tik man – žmonėms dailė yra kaip terapija. Dabar mus žino bei vertina ir profesionalai“.

Dailės mokytojas Olegas Karavajevs, daugiau nei dešimt metų savanoriškais pagrindais vadovaujantis Garliavos bibliotekos dailės studijai, rengiantis parodas, plenerus, padedantis organizuoti įvairius renginius.

„Savanorių indėlis svarbus ne tik bibliotekai, bet ir visai kaimo bendruomenei. Savanoriams veiklos nepritrūksta: jie ir renginius organizuoja, vaidinimus stato, ir aplinką tvarko, ir malkų padeda atnešti, ir bibliotekų puošia: karoliukus veria, atvirukus siuvinėja. Mūsų kaime veikia moterų ansamblis, kurių narės taip pat yra mūsų savanorės. Trumpiau tariant, biblioteka yra mūsų kultūros centras, kuriame nuolat verda gyvenimas“.

Marija Ažubalienė, Molėtų rajono Dapkūniškių kaimo bibliotekos, sugebėjusios pritraukti net 20 savanorių, bibliotekininkė.

„Žiūrai – mažas kaimelis, kuriame nėra nei mokyklos, nei pašto, nei kitos kultūrinės įstaigos, išskyrus biblioteką. Iki šiol labiausiai lankoma vieta buvo kaimo parduotuvėlė. Todėl būtent čia ėmėme reklamuotis, pateikėme informaciją apie mūsų paslaugas, bibliotekos darbo laiką, paruošėme spalvingų skrajučių, kviečiančių užsukti pas mus. Pastangos davė rezultatą. Kai rinkome kaimo seniūnaitį, į biblioteką sugužėjo daugelis kaimo gyventojų.“

Per nepilną mėnesį biblioteka pasipildė 6 naujais skaitytojais, 8 žmonės užsirašė į kompiuterinio raštingumo kursus. Svarbiausia, kad užmezgėme tvirtesnius ryšius su vietos gyventojais, pasidalinome džiaugsmiais ir bėdomis, sutarėme kartu spręsti aktualias problemas. Sieksime, kad biblioteka būtų Žiūrų ir aplinkinių kaimų gyventojų labiausiai lankoma įstaiga“.

Aušra Vaitkūnienė, 2011 m. spalio mėn. partneriškiausia išrinktos Žiūrų bibliotekos (Molėtų raj.) bibliotekininkė.

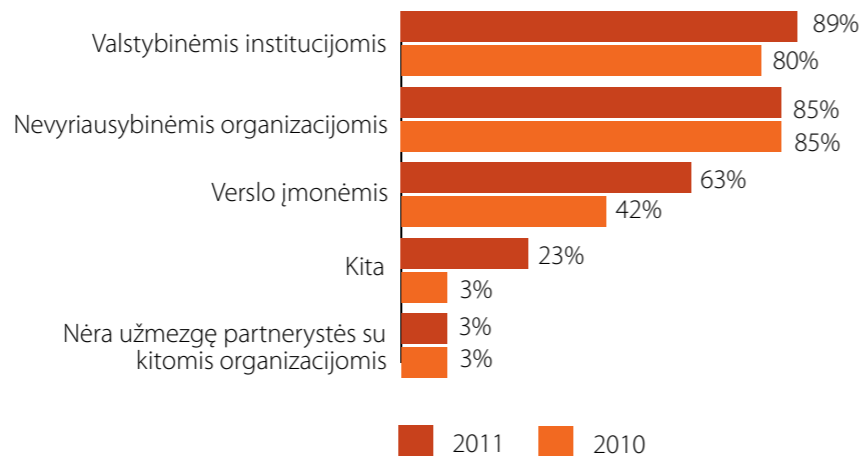
Partnerių turi beveik visos bibliotekos

Ne tik įgyvendintos praktinės atstovavimo iniciatyvos, prie kurių prisijungė dauguma viešųjų bibliotekų, bet ir nuomonių tyrimų duomenys rodo, kad bibliotekininkai tampa vis aktyvesniais savo bibliotekos ambasadoriais.

Projekto „Bibliotekos pažangai“ užsakymu atliktų bibliotekų vadovų apklausų duomenimis, didžioji dauguma viešųjų bibliotekų (89 proc.) yra nors kartą kreipęsi paramos į valdžios institucijas, daugiau nei pusė bibliotekų (63 proc.) ieškojo paramos verslo įmonėse.

Partnerystė su kitomis organizacijomis

% skaičiuojamas nuo visų apklaustųjų

Šaltinis: SIC vykdyti viešųjų bibliotekų vadovų nuomonių tyrimai (2010-2011 m.)

Valstybės institucijų partnerystė dažniausiai pasireiškia bibliotekų užtarimų, jų palai-kymu, kai klausiama konkrečios institucijos nuomonės, bibliotekos paslaugų reklamavimu, rekomendavimu jose apsilankyti, renginių bibliotekose organizavimu arba tam tikrų išteklių skyrimu.

Tuo tarpu verslo įmonės, bendradarbiaudamos su bibliotekomis, dažniausiai bibliotekas remia finansiškai arba materialiai. Taip pat, esant reikalui, palaiko bibliotekos interesus, reklamuoja bibliotekų paslaugas, skatina jose lankytis.

Didžioji dauguma viešųjų bibliotekų yra **kreipęsi paramos** į valdžios institucijas, daugiau nei pusė bibliotekų ieškojo paramos verslo įmonėse.

BIBLIOTEKŲ RENGINIuose NETRŪKSTA IR VAIKŲ ŠURMULIO.

BIBLIOTEKOS NE TIK VIEŠINA SAVO VEIKLĄ, BET IR SKELBIA KITĄ NAUDINGĄ INFORMACIJĄ (NUOTR. - PANEVĖŽIO MIESTO BIBLIOTEKOS TINKLARASTIS).

Šiandien dauguma bibliotekos darbuotojų jau supranta naujoviškos bibliotekos vertę ir atstovavimo naudą, įgyja vis daugiau įgūdžių, reikalingų tapti entuziastingais ir sėkmingais bibliotekos ambasadoriais, skatinančiais visuomenės ir bendruomenės narius bei organizacijas palaikyti ryšius su biblioteka.

Absolūti dauguma apklaustų bibliotekų vadovų apklausos metu nurodė nors kartą vykdę vienokias ar kitokias viešinimo veiklas: rašę straipsnius į regioninę spaudą, viešai kalbėję, bendravę su žiniasklaida.

„Su Zarasų rajono savivaldybės vadovais nuolat palaikome gerus ryšius ir sprendžiame aktualius klausimus, susijusius su patalpų gerinimu tiek centrinėje bibliotekoje, tiek filialuose, renginių organizavimu bei paslaugų skaitytojams tobulinimu.“

2011 m. atidaryta nauja biblioteka Antalieptės seniūnijoje. Tai labai moderni, 270 kv. m. biblioteka, kurioje yra net vasaros skaitykla. Šis Zarasų rajono savivaldybės projektas finansuotas Europos regioninės plėtros fondo, valstybės ir savivaldybės biudžetų lėšomis.

Prieš metus į rekonstruotas, moderniai sutvarkytas patalpas buvo perkelta Dusetų biblioteka. Taip iš esmės pagerintos sąlygos interneto prieigos taškų diegimui.

Aktyviai bendradarbiaujame ir su seniūnijomis. Filialų bibliotekininkai yra ne tik aktyvūs bendruomenių nariai, bet ir jų vadovai.“

Danutė Karlienė, Zarasų rajono savivaldybės viešosios bibliotekos direktorė.

SĖKMĖS PAVYZDŽIAI

Zarasų rajone – bibliotekų modernizavimo metas

Zarasų viešosios bibliotekos bendradarbiavimas su vietos valdžios atstovais leido perkelti rajono bibliotekas iš avarinių patalpų būklės į naujas ir modernias patalpas.

Šios partnerystės dėka Dusetų Kazimiero Būgos biblioteka perkelta į renovuotas patalpas su atskiru įėjimu gimnazijos pastate. Lėšos buvo skirtos iš Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo fondo.

Dusetų bibliotekoje, kurios bendras plotas siekia 270 kv. m, įrengta erdvi skaitykla, jauki erdvė vaikams su žaisloteka, atskira interneto skaitykla.

Įrengiant bibliotekos patalpas, šalia spausdinto žodžio ir literatūrinės kūrybos nutarta populiarinti meno darbus. Galerijos įkūrimas praplėtė bibliotekos, kaip kultūrinės institucijos, suvokimo ribas: nuo knygų ir susitikimų su rašytojais erdvės pereita prie kūrybiškumo ugdymo bei su tuo susijusių įgūdžių skatinimo. Tai nauja galimybė bibliotekos lankytojams ir menininkams parodyti savo darbus plačiajai visuomenei, užmegzti dialogą ir dalijimąsi patirtimi apie kūrybos raiškos būdus ir priemones.

Kitoks bibliotekos perkėlimo į modernias patalpas modelis pasirinktas Antalieptės kaime.

ju metu laiku įsikursianti bibliotekos terasoje. Specialiai įrengta jauki ir svetinga skaitykla leis džiaugtis ne tik gamtos malonumais, bet ir knyga, žurnalu ar laikraščiu.

Antalieptės daugiafunkciniame centre, be bibliotekos, įkurdinta seniūnija, kultūros namai, muziejus bei įrengtos bendruomenės patalpos. Toks daugiafunkcinio centro sprendimas suteikia galimybę pagerinti gyvenimo kokybę, vienoje erdvėje gauti visas viešąsias paslaugas bei cirkuliuoti didesniai interesantų skaičiui, susitikti skirtingų poreikių žmonėms, organizuoti bendrus projektus ir renginius.

Zarasų rajono savivaldybės tarybai bei administracijai pasiūlius, Antalieptės seniūnijai ir bendruomenei pritarus, biblioteka įsikūrė daugiafunkciniame centre. Šią idėją pavyko įgyvendinti vykdamą ES struktūrinių fondų finansuojamą projektą „Antalieptės daugiafunkcinio centro įkūrimas“.

Erdviose daugiau kaip 270 kv. patalpose architektai kartu su bibliotekos specialistais funkcionaliai atskyrė bibliotekos erdves: įrengtos atskiros erdvės vaikams bei paaugliams, skaitykla su naujausiais periodiniais leidiniais, pagal IFLA standartus išdėstyta fondas, interneto skaitykla. Išskirtinis bruožas – lauko skaitykla, šiltuo-

Bendradarbiavimas su vietos valdžios atstovais leido perkelti rajono bibliotekas iš avarinių patalpų būklės į naujas ir modernias patalpas.

Kratiškių biblioteką remia ir vietos ūkininkai

Prasidėjus elektroninės bankininkystės, pajamų deklaravimo ir kitiems skaitmeninio raštingumo mokymams, Kratiškių bibliotekos (Biržų raj.) duris pravėrė gyventojai, panorę išmokti naudotis informacinėmis technologijomis. Mokymų ir kitų veiklų dėka biblioteka užmezgė partnerystę su ūkininkais bei verslininkais, kurie tapo pagrindiniais pagalbininkais visose bibliotekos veiklos srityse.

Biblioteką geranoriškai remti sutiko ūkininkai Alvyda ir Vidmantas Kupčinskai, Dalia ir Algis Taurai, rajono tarybos nariai, kraštiečiai Kę-

Norėdama išsaugoti ilgalaikį bendradarbiavimą su partneriais ir rėmėjais, biblioteka atsidėkodama skleidžia informaciją apie juos, dėkoja ir rašo atsiliepimus rajoniniame laikraštyje. Partneriams skirtas specialus padėkų stendas „Bibliotekos draugai“.

tutis Armonas ir Kęstutis Slavinskas. Rėmėjų pagalba biblioteka įsigijo naujų leidinių, prižių renginiams. Jų dėka šalia bibliotekos buvo įkurtas nedidelis Kratiškių kaimo muziejus.

Kratiškių kaimo filialo darbuotoja Aldona Vaičiškienė užmezgė bendradarbiavimo ryšius ir su A. Jankausko paslaugų ir prekybos individualia įmone, kuri visapusiškai remia bibliotekos veiklą, dalyvauja organizuojamuose renginiuose.

Šalia bibliotekos buvo įkurtas nedidelis **Kratiškių kaimo muziejus.**

Kauno miesto bibliotekos renovuotos partnerių dėka

Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos „Vitebsko“ ir Eigulių padaliniai įsikūrę Eigulių mikrorajone. Šios bibliotekos aptarnauja daugiau nei 5 tūkst. mikrorajono gyventojų, kurie per 2011 metus apsilankė beveik 60 tūkstančių kartų. Abi bibliotekos – Eigulių mikrorajono bendruomenės kultūros ir informacijos centrai, kuriuose nuolat pristatomos naujos knygos, atidaromos parodos, organizuojami kiti renginiai. Bibliotekų patalpos suremontuotos, įėjimai pritaikyti žmonėms su negalia, nupirkti nauji baldai, gausus spaudinių fondas.

Tačiau ne visada čia buvo šilta ir jauku. „Vitebsko“ padalinys buvo stipriai nukentėjęs nuo gaisro, patalpos ankštos ir neremontuotos. Eigulių biblioteka taip pat aptarnavo skaitytojus seniai remonto nemačiusiose patalpose.

Bendradarbiaujant bibliotekų darbuotojams ir Eigulių gyventojų bendruomenei, nutarta kreiptis į LR Seimo narį profesorių Arimą Dumčią, kurio rinkiminėje apylinkėje įsikūrę minėti padaliniai. Padedant prof. A. Dumčiui ir Kauno miesto savivaldybės administracijai, „Vitebsko“ padalinio patalpos buvo praplėtos ir suremontuotos prijungus greta esančias naujas patalpas. Sumontuotas liftas žmonėms su negalia, įrengta 60 vietų salė bendruomenės renginiams ir susirinkimams. Eigulių padalinio patalpos taip pat buvo pritaikytos bibliotekai, suremontuotos, nupirkti nauji baldai.

Eigulių mikrorajone esančiose bibliotekose dabar vyksta įvairūs renginiai, skirti svarbioms datoms paminėti, Lietuvą garsinusiems žmonėms pagerbti, organizuojamos Joninės, Užgavėnės ir kt. šventės. Profesorius A. Dumčius nuolat dovanoja tiek asmeninės bibliotekos leidinių, tiek savo išleistų knygų bibliotekų fondams, ne kartą padėjo surengti renginius ir parodas LR Seimo rūmuose.

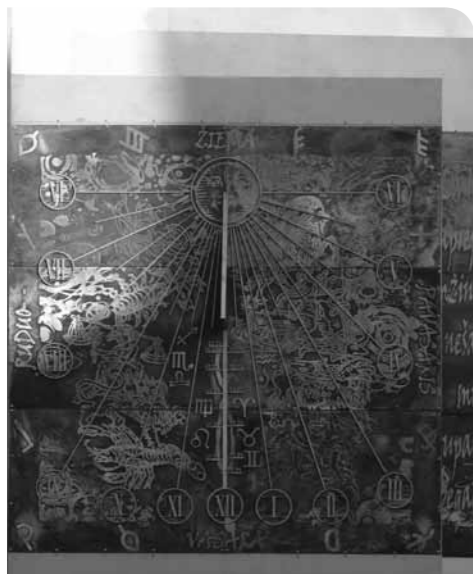

Sumontuotas liftas žmonėms su negalia, įrengta 60 vietų salė **bendruomenės renginiams ir susirinkimams.**

Klaipėdos bibliotekai – partnerių dovanos

Reta Lietuvos biblioteka gali pasigirti turinti dosnius rėmėjus, kurie padeda užkamšyti biudžeto skylės. Klaipėdos I. Simonaitytės viešajai bibliotekai šiuo atžvilgiu pasisėkė: bibliotekos darbuotojai nuolat jaučia tvirtą partnerių petį.

UAB „Klaipėdos restauratorius“ vadovai Al-das Kliukas ir Algimantas Zokaitis, bibliotekos 60-mečio proga padovanoję miestui saulės lai-

krodį „Laiko knyga“, stovintį bibliotekos Inkaro kiemelyje, skuba į pagalbą vos iškilus nestandartinei situacijai.

2011 m. pradžioje su bendrovės „Mūsų laikas“ valdybos pirmininku Rimantu Cibausku biblioteka pasirašė I. Simonaitytės literatūrinės premijos steigimo sutartį. Iškilus pavojui, kad šios premijos gali nelikti, verslininkas pats pasisiūlė padėti ją išsaugoti – nenutraukti ilgametės kultūrinės tradicijos.

2010 metais, kai lėšos naujiems spaudiniams įsigyti buvo drastiškai sumažintos, bendrovės „Klaipėdos nafta“ vadovas Rokas Masiulis vienintelis atsiliepė į bibliotekos pagalbos šauksmą ir skyrė finansinę paramą – 5000 Lt knygoms įsigyti. Už šią sumą biblioteka nupirko 185 naujas knygas. 2011 metais fondai ir vėl pagausėjo šios įmonės dėka. Liepos 29-ąją bibliotekoje apsilankius R. Masiuliui buvo pasirašyta rėmimo sutartis. Tai leido 2011 metais įsigyti 248 naujas knygas.

Ne vienas didelis projektas bibliotekoje įgyvendintas ir bendradarbiaujant su kitomis įstaigomis – Lietuvos rašytojų bei dailininkų sąjungų Klaipėdos skyriais, kitomis kūrybinėmis organizacijomis.

Bibliotekos darbuotojai nuolat jaučia tvirtą partnerių petį.

Rėmėjai praturtino knygų fondus Marijampolėje

2010 metais Marijampolės viešoji biblioteka, siekdama papildyti spaudinių fondus, organizavo akciją „Kad bibliotekos lentynos netuštėtų“. Bibliotekos bendruomenė kovo mėn. kreipėsi į Marijampolės verslo įmones ir organizacijas, kviesdama paremti biblioteką lėšomis ir knygomis. Akcija sulaukė didelio žiniasklaidos ir marijampoliečių dėmesio. Viešoji biblioteka įsigijo naujų partnerių ir rėmėjų, o bibliotekai padovanota vertingų leidinių už daugiau kaip 9 tūkst. Lt.

Į akciją įsijungė ir bibliotekos skaitytojai, ir įvairios miesto įstaigos bei įmonės. Bibliotekos rėmėjais tapo miesto meras Vidmantas Brazys, LSDP Marijampolės skyrius, LR Seimo narys Dr. Arvydas Vidžiūnas, asociacija „Sūduvos kultūros fondas“, Marijampolės „Rotoract“ klubas, UAB „Arvi“ ir Ko, UAB „Mantinga“, Marijampolės regiono jaunųjų verslininkų klubas, VĮ Nemuno Euroregiono Marijampolės biuras, A.Reinikio IĮ „Piko valanda“, Knygynas „Ei, pelėda“, UAB „Inveritus“.

2010 m. balandį biblioteka organizavo forumą „Kad bibliotekos lentynos netuštėtų“, į kurį sukviešti visi rėmėjai. Iki šiol palaikomi glaudūs ryšiai su UAB „Arvi“, Seimo nariu A. Vidžiūnu, asociacija „Sūduvos kultūros fondas“, Marijampolės „Rotoract“ klubu.

Bendradarbiavimas padeda kurti teigiamą bibliotekos įvaizdį – ji tampa lygiaverte kitų institucijų ir organizacijų partnere.

Pasak Marijampolės bibliotekos vadovų, bendradarbiavimas padeda kurti teigiamą bibliotekos įvaizdį – ji tampa lygiaverte kitų institucijų ir organizacijų partnere. Paprastai sėkmingesni būna tie projektai, kuriuose dalyvauja 2–3 organizacijos, ypač verslo įmonės. Tuomet akcijos ar renginiai susilaukia didesnio žiniasklaidos dėmesio, informuojama didesnė visuomenės dalis.

Dapkūniškiai: kiekvienas žmogus – vertybė

Dapkūniškių biblioteka (Molėtų raj.) 2011 metais savo pavyzdžiu parodė, kad pasitelkus vietos bendruomenę bei aktyviai bendradarbiaujant su partneriais, kaimo teritorijoje esanti biblioteka gali tapti reikšmingu kultūros centru.

Pasitelkusi į pagalbą gyventojų bendruomenę, gavusi palaikymą ir finansavimą iš ilgamečio bibliotekos partnerio – Mildos Čemeškos-Peeters fondo, Dapkūniškių bibliotekos darbuotojai su pagalbinkais pernai atnaujino bibliotekos patalpas. Visi remonto darbai atlikti savarankiškai, prie jų aktyviai prisidėjo ir bibliotekos savanoriai.

Visi remonto darbai atlikti **savarankiškai**, prie jų aktyviai prisidėjo ir bibliotekos savanoriai.

Už vaisingą bendradarbiavimą su partneriais Dapkūniškių biblioteka buvo paskelbta partneriškiausia 2011 metų gegužės mėnesio biblioteka Lietuvoje, taip pat viena aktyviausia 2011 metų „Savanorystės maratono“ bibliotekų.

Pasak Dapkūniškių filialo darbuotojų, biblioteka džiaugiasi kiekvienu geranoriškai nusiteikusių žmogumi, kadangi jų indėlis yra reikšmingas ne tik pačiai bibliotekai, bet ir visai kaimo bendruomenei. Savanoriams veiklos čia niekada nepritrūksta – jie organizuoja renginius, tvarko aplinką, puošia biblioteką.

Dapkūniškių biblioteka yra kaimo kultūros centras, kuriame nuolat verda gyvenimas, kiekvienas aktyvus bendruomenės narys randa nišą savo veiklai, saviraiškai.

Bibliotekos darbuotojai, su Dapkūniškių gyventojais susibūrę į 10 žmonių komandą, pernai dalyvavo „Skaitmeninių bendruomeninių pasakojimų“ konkurse. Komandos sukurtame filmuke įamžintos Dapkūniškių bendruomenės centro moterys ne tik dainuoja, gieda, bet ir siuvinėja atvirukus, veria karolius, vaidina, fotografuoja Dapkūniškių gamtą.

Pasvalio krašto paveldas – skaitmeninėje erdvėje

2009 metais Pasvalio Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka inicijavo projektą „Krašto skaitmeninė biblioteka: kultūros paveldas virtualioje erdvėje“. Projekto tikslas – sutelkus partnerius, sukurti skaitmeninę krašto kultūros paveldo objektų sistemą, vartotojams prieinamą IT pagalbą. Esminiai projekto sandai – paveldo objektas ir Pasvalio kraštas.

Projekto rezultatas – surta skaitmeninio kultūros paveldo duomenų bazė, kurios virtualiomis paslaugomis sėkmingais naudojasi tiek Pasvalio, kitų Lietuvos rajonų, tiek užsienio vartotojai. Prieiga prie portalo www.pasvalia.lt – laisva ir nemokama.

Sėkmingą šio projekto įgyvendinimą nulėmė Pasvalio rajono institucijų bei organizacijų pritarimas ir susivienijimas šiam projektui, taip pat vietos valdžios palaikymas. Į „Pasvalios“ kūrimą įsijungė dekanato bažnyčios su savo turtingais archyvais, Petro Vileišio gimnazija, Krašto muziejus, Eugenijaus ir Leonardo Matuzevičių memorialinis muziejus, Joniškėlio Igno Karpio aukštesniosios žemės ūkio mokyklos muziejus, 11 rajono vidurinių ir pagrindinių mokyklų muziejų, kitos organizacijos ir privatūs asmenys, turintys savo archyvus.

Projekto partnerių gretas papildė ir savivaldybės švietimo ir sporto skyrius, žurnalo „Šiaurietiški atsivėrimai“ visuomeninė redakcija, Vilniaus pasvaliečių bendrija, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Pasvalio filialas, rajono savivaldybės jaunimo reikalų koordinatore Vida Stokienė, rajono savivaldybės kultūros vertybių specialistė Virginija Varanauskienė, bendruomenių sąjungos pirmininkas Stasys Butkus, istorikas Algimantas Kaminskas, fotomenininkas Vidas Dulkė.

Partnerius sutelkė ir suvienijo dabarties tinklaveikos visuomenės formuojamas požiūris: atėjo laikas atverti visam pasauliui lig šiol institucijų fonduose saugotas paveldo vertybes, kad jos būtų išsaugotos, pažintos, laisvai priimanos tyrėjams. Projektui pritarė ir „Pasvalios“ kūrimą labai palankiai įvertino Panevėžio vyskupas J. E. Jonas Kauneckas.

Dauguma partnerių pateikė „Pasvaliai“ nemažai savo fonduose saugomų unikalių dokumentų, kiti suteikė intelektualinę pagalbą. Partnerių pagalba www.pasvalia.lt projektas išgarsėjo ne tik Pasvalio krašte, bet buvo pristatytas ir mokslinėse konferencijose, taip pat organizuotas pristatymas lietuvių bendruomenei JAV.

Sėkmingą šio projekto įgyvendinimą nulėmė Pasvalio rajono institucijų bei organizacijų **pritarimas ir susivienijimas** šiam projektui.

Užpalių bibliotekoje – diskusija su žiniasklaida

Užpalių bibliotekoje (Utenos raj.) 2011 metų balandį įvyko diskusija su regioninio leidinio „Utenos diena“ redaktoriumi dėl teigiamo Užpalių bendruomenės, jos įstaigų ir organizacijų, tarp jų ir bibliotekos, įvaizdžio kūrimo spaudos puslapiuose. Redaktoriui pristatyta bibliotekos veikla, atkreiptas dėmesys į tai, kad laikraščio publikacijose formuojamas neigiamas Užpalių krašto įvaizdis. Diskusijoje dalyvavo ir Utenos rajono vietos veiklos grupės nariai.

Laikraštis „Utenos diena“
paskelbė informaciją
apie bibliotekoje
vykusius renginius ir
viešos interneto prieigos
pristatymą.

Diskusija pasiteisino: netrukus laikraštis „Utenos diena“ paskelbė informaciją apie bibliotekoje vykusius renginius ir viešos interneto prieigos pristatymą.

Sutarta, kad pozityvus bendradarbiavimas vyks ir ateityje.

Žvilgsnis iš šalies: pokyčių vertė ir ateities iššūkiai

Ar tikrai padovanota meškerė
gali išmokyti žvejoti? 90

Naujovišką biblioteka kuria
ne daiktai, o darbuotojų ir
lankytojų mąstymas 96

Gavusios plėtros impulsą,
bibliotekos turi nesustoti
pusiaukelėje 100

Bibliotekos įsiliejo į
informacinę infrastruktūrą.
Kaip joje išlikti? 105

Ar tikrai padovanota meškerė gali išmokyti žvejoti?

Šių trumpų įžvalgų pavadinimui pasirinkau seną kaip pasaulis ir nuvalkiotą kaip studentų valgyklos pašluostė alegoriją apie meškerę ir žuvį. Ieškodami Lietuvos vietos pasaulio bendruomenėje vis dažniau susimąstome: kas esame – paramos gavėjai ar jos teikėjai? Ieškodami išeičių iš ekonominės krizės linksnuojame viešąjį sektorių, esą suryjantį didžiules valstybės biudžeto lėšas ir neatnešantį jokios ekonominės naudos. Prisiminę bibliotekas, aimanuojame, kad jos nebeperka knygų, ir tai labai blogai atsiliepia leidybos verslui. Taigi atsidūrėme erdvėje, kurioje susitinka visuomenės, valstybės, viešojo sektoriaus institucijų ir verslo interesai. Toks ir yra projektas „Bibliotekos pažangai“.

Dr. Rimvydas Laužikas,
Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto
docentas

Idėja – nauja, vizija – kitokia

Projektas startavo 2007 m. lapkričio 15 d., kai buvo pasirašytas trišalis susitarimas tarp Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos ir Bilo ir Melindos Geitsų fondo. Projekto tikslas – stiprinant ir panaudojant viešųjų bibliotekų pajėgumus, pasiekti, kad Lietuvos gyventojai žymiai geriau naudotųsi informacinių technologijų galimybėmis naudingos informacijos gavimui ir bendravimui.

Interneto diegimas visuomenei nebuvo naujas reiškinys. Ankstyvosios interneto plėtros iniciatyvos dėl nepakankamai suprantamų priežasčių buvo nukreiptos į kaimo vietas. Tai paradoksalu tokioje regioninės politikos

neturinčioje šalyje kaip Lietuva. 2002-2006 m. aljansas „Langas į ateitį“ vykdė viešųjų interneto prieigos taškų ir kompiuterinio raštingumo mokymų projektą, didžiausią dėmesį skirdamas kaimiškųjų vietovių gyventojams bei vyresnio amžiaus žmonėms. 2005-2008 m. įgyvendintas projektas „Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plėtojimas tinklas RAIN“, 2006-2008 m. – projektas „Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo plėtra“ (VIPT).

Nepriklausomai nuo įdedamų pastangų, viešosios interneto prieigos poveikis augo menkai. Kodėl? Turbūt trūko įvairių institucijų veiklos koordinavimo, sutarimo, matymo, ką norima pasiekti – juk sakoma, kai yra kelios auklės, vaikas visai pameta galvą...

Vieni tiesė optinius kabelius į tolimiausius Lietuvos kampelius. Tai puiku, tačiau nutiestas kabelis pats savaime dar neskatina interneto plėtros. Kažkas kitas seniūnijos patalpose pa-

Kokia turi būti **moderni viešoji biblioteka?**

Atsakyčiau subjektyviai ir paprastai – pirmiausia tai vieta, į kurią malonu užėiti.

statė vieną ar du kompiuterius su interneto ryšiu – sunku patikėti, kad kas nors eis naudotis internetu į seniūno kabinetą.

Šioms veikloms tiksliau koordinuoti reikėjo vienos neformalios viešojo sektoriaus institucinės kepurės. Tokiomis tapo bibliotekos. Projektas „Bibliotekos pažangai“ savo kiekybiniais rodi-

KNYGOS BIBLIOTEKOSE NEIŠNYKS. MAŽA TO – ATRANDAMA VIS DAUGIAU KNYGOS PANAUDOJIMO FORMŲ (NUOTR. – BIBLIOTERAPIJOS UŽSIEMIMAI BIRŠTONO BIBLIOTEKOJE).

kliais nedaug lenkia anksčiau vykdytus projektus. Esminis skirtumas – šio projekto vykdytojai turėjo aišką viziją ir aiškius adresatus: viešosios bibliotekos (neatskiriant miesto ir kaimo), bibliotekininkai ir visuomenė.

Naujos medijos ne išstumia, o papildo tradicines

Kas yra biblioteka šiuolaikinėje visuomenėje? Kokia turi būti moderni viešoji biblioteka? Atsakyčiau subjektyviai ir paprastai – pirmiausia tai vieta, į kurią malonu užėiti. Prisimenu, dar studijų metais vien šis kriterijus lėmė, kad seminarams ruošti eidavau tik į vieną iš trijų stambiausių Vilniaus bibliotekų.

Toliau – bibliotekoje reikia turėti ką veikti. Skolintis spausdintas knygas ir paskaityti spaudą – puiku, tai seniai įprasta. Tačiau šiuolaikinė biblioteka gali būti kiek kitokia. Bibliotekos, kaip ir kiekvienos kitos viešojo sektoriaus institucijos, tikslas yra tarnauti visuomenei. Paskutiniaisiais dešimtmečiais išplitusios informacinės ir komunikacinės technologijos ne tik suteikė bibliotekoms galimybes, tačiau – tai yra daug svarbiau – pakeitė visuomenę. Ispanų sociologo Manuelio Kastelso nuomone, mes gyvename naujų poreikių Tinklaveikos visuomenės formavimosi laikotarpiu. Taigi, bibliotekos turi būti pasirengusios tarnauti kitokiai visuomenei nei buvo įprasta prieš 20 ar 30 metų.

Šiuolaikiniai žmonės vis dažniau siekia ne vienokių ar kitokių produktų, o teisės įgyti tam tikro patyrimo jais naudojantis. Šiuo, taip vadinamoju „potyrio ekonomikos“ požiūriu, knyga gali būti patraukli dviem aspektais – skaitymo malonumo ir žinojimo. Tai brėžia skiriamąją liniją tarp grožinės ir informacinės literatūros skaitymo. Žinojimo potyrį galima įgyvendinti ir visiškai be knygų, naudojantis vien internetu. Sužinoti galima net „visko“ neskaitant – kompiuterinės technologijos leidžia ieškoti labai konkrečios informacijos dokumentų viduje.

„Malonus“ skaitymas taip pat keičiasi. Užduodame klausimus: ar tikrai tebėra būtina mums įprasta fizinė knyga? Ar galime grožinę literatūrą skaityti e. knygos arba garsinės knygos pavidalais? Kas apskritai yra skaitmeninė knyga? Šie klausimai neretai sukelia diskusijas tarp kompiuterių šalininkų ir priešininkų, kuriose viena pusė teigia, esą popierinės knygos visiškai išnyks, o kiti „kratosi“ niekada neskaitysią knygų skaityklės ar „iPad“ ekrane.

Turbūt nėra teisūs nei vieni, nei kiti. Europos istorija rodo, kad kiekvienas laikmetis kuria savo potyrių medijas, kurių pagalba įgyvendina žmogaus, kaip asmens, ir visos visuomenės socialinius poreikius. Dar daugiau – Europos istorijoje nežinome atvejo, kad naujoji medija sunaikintų senąją. Teatras, viduramžių katedros, manuskriptai, spausdintos knygos, laikraščiai ir pamfletai, kinas, radijas, televizija, daugialypės terpės medijos ir internetas: kiekvienas jų teikė ir tebetiekia potyrius – „skaitymo“ malonumą ir informaciją – šimtams europiečių kartų; būrė ir tebeburia juos į socialinius tinklus.

Biblioteka – skirtingų potyrių erdvė

Žmogiška yra pervertinti savo epochą. Galime būti tikri, kad dauguma „mūsų laikų išskirtinumo“ viena ar kita forma yra žinoma bent jau nuo viduramžių laikų, o mūsų ainiai savąjį laikmetį taip pat laikys išskirtiniu. Ką noriu tuo pasakyti? Tik dar vieną nuvalkiotą posakį: visi lygūs, bet visi skirtingi. Kompiuterinės priemonės yra tik viena medijų, turinti savo privalumus ir trūkumus. Bėda ne žavėjimasis kompiuteriais ar jų neigimas. Kur kas svarbiau yra išmokti jais naudotis.

Kiekviena medija nuo kitų skiriasi individualiomis savybėmis. Pavyzdžiui, radijas leidžia per atstumą perduoti garsus, o televizija – garsus ir vaizdus. Jei televizijos laida yra sukurta taip, kad jos galiu vien klausytis, reiškia, ji neišnaudoja televizijos medijos teikiamų galimybių. Lygiai taip pat ir skaitmeninė knyga ar skaitmeninis žurnalas. Jeigu tai yra tik nuskenuota įprastinė knyga, kurią be jokio praradimo galiu išspausdinti ant popieriaus – tai nėra tikroji skaitmeninė knyga. Norite skaitmeninių knygų – pasinaudokite 3D PDF formatu, patirkite knygą, kurioje integruotas tekstas, iliustracijos, garsas, judantis vaizdas, trimatė animacija, virtualiosios rekonstrukcijos...

Knyga neišnyks. Paprasčiausiai greta mums įprastinių knygų, sukurtų Gutenbergo technologijos dėka, randasi skaitmeninės knygos, sukurtos panaudojant daugialypės terpės priemones. Jei biblioteka yra knygų ir periodikos išdavimo bei skaitymo vieta, tai skaitmeniniai leidiniai taip pat yra bibliotekos veiklos laukas.

Iš tikro, skaitmeninės technologijos lemia, kad biblioteka tampa informacijos paslaugų vieta – erdve, kurioje visiems visuomenės nariams, nepriklausomai nuo amžiaus, tautybės, gyvenamosios vietos ir pan. yra prieinama kokybiška ir teisinga informacija.

Tokiu būdu biblioteka įgyja svarbų vaidmenį demokratinės visuomenės plėtros (tik informuotas žmogus gali sąmoningai balsuoti) ir mokymosi visą gyvenimą procesuose. Greta

Greta mums įprastinių knygų, sukurtų Gutenbergo technologijos dėka, randasi skaitmeninės knygos, sukurtos panaudojant daugialypės terpės priemones.

to, biblioteka tampa skirtingų medijų potyrių vieta – skaityti paprastas ir skaitmenines knygas, gauti informaciją, žiūrėti kiną, klausytis muzikos... Tokio daugiafunkcinės galimybes esu išbandęs vienoje moderniausių Lietuvoje Utenos A. ir M. Miškinių viešojoje bibliotekoje. Galimybė vienoje patalpoje turėti greitai, bevielį interneto ryšį ir didelius atvirus knygų fondus sukuria puikią darbo aplinką.

Atskirtis tarp bibliotekų išliko

O dabar klausimas: kiek Lietuvos bibliotekos galėtų tenkinti pasikeitusius visuomenės poreikius, jei nebūtų vykdomas projektas „Bibliotekos pažangai“?

Įvertinti „kas būtų, jeigu būtų“ visada yra sunku. Beveik 100 milijonų litų injekcija neabejotinai sustiprino Lietuvos bibliotekas, padarė jas patrauklesnes visuomenei. Žinoma, bibliotekų atskirtis, jų pasidalijimas į du pasaulius – praeities bibliotekos ir dabarties bibliotekos – išliko. Susidaro įspūdis, kad ši injekcija dar labiau išryškino dviejų bibliotekų pasaulių ribą.

Kūrybingi, moderniai mąstantys, steigėjų palaikomi ir projektinių lėšų gebantys rasti bibliotekininkai šią investiciją išnaudojo kaip trampliną tolesniam informacinių paslaugų ir socialinių potyrių erdvės plėtojimui. Gerieji tokių paslaugų ir potyrių pavyzdžiai gali būti Utenos A. ir M. Miškinių viešosios bibliotekos kompiuterinis mokomasis žaidimas socialiai apleistiems vaikams arba Pasvalio M. Katiliškio viešosios bibliotekos krašto kultūros informacinė sistema „Pasvalia“. Naujųjų paslaugų dėka tokios bibliotekos virto bendruomenei svarbiomis viešosiomis erdvėmis, renginių, laisvalaikio praleidimo vietomis („trečiąja vieta“ šalia namų ir darbovietės). Jos nebeatsilieka nuo modernių Vakarų Europos šalių bibliotekų.

Kitose gi dėl įvairių priežasčių naujai pastatyta įranga nesukuria laukiamos pridėtinės vertės – socialinio kapitalo, ir tragiškai kontrastuoja su esama aplinka – apšiurusiomis sienomis, nei-

2011 metais Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete **pradėta vykdyti visiškai nauja Informacijos ir bibliotekų paslaugų bakalauro studijų programa**, rengianti specialistus modernioms bibliotekoms ir kitoms viešojo sektoriaus informacijos institucijoms.

giama patalpų oro temperatūra žiemą ar patalpų apšildymu malkomis kūrenama krosnimi. Šios bibliotekos niekada nebepavys pirmųjų...

Bibliotekininko profesijos mitas ir jo griovimas

Yra profesijų kaip mitų. Dažnas jaunuolis nori studijuoti teisę, ekonomiką, žurnalistiką ar vadybą dorai nesuprasdamas, ką tai reiškia. Labai retas nori studijuoti bibliotekininkystę ar muziejininkystę, lygiai taip pat nesuprasdamas, ką tai reiškia. Abiem atvejais susiduriame su mitologizuotomis profesijomis. Viena – stilingai apsirengęs, jaunas, veržlus žmogus, dirbantis „stikliniame“ biurų pastate ir į darbą atvykstantis prabangiu automobiliu, rankose nešinas paskutinės kartos „iPad“. Kita – susisukusi senučiukė, apsirengusi praeito šimtmečio nudėvėtu megztiniu, sėdinti nušiuosiose patalpose, neturinti ir nemokanti vairuoti automobilio, nesinaudojanti kompiuteriu.

Mitai yra labai stiprūs. Apie 1984 metus JAV Branduolinių atliekų tvarkymo tarnyba užsakė mokslinę studiją, siekdama sukurti branduolinių atliekų kapaviečių ženklinimą, kuris būtų suprantamas viso pasaulio žmonėms tūkstančius metų. Indianos universiteto mokslininkai nustatė, kad tūkstančius metų išlieka tik mitai...

Tačiau mitus taip pat galima formuoti. Projekte „Bibliotekos pažangai“ skirta daug dėmesio teigiamo bibliotekų ir bibliotekininkų įvaizdžio formavimui. Tam panaudotos šiuolaikinės reklamos technologijos, pritraukti visuomenėje žinomi žmonės. Tačiau ilgalaikio poveikio po-

žiūriu kur kas svarbesni buvo bibliotekininkų mokymai ir bibliotekos institucinės erdvės permainos.

Žymus danų prekių ženklų specialistas Martinas Lindstromas yra nustatęs, kad išleistų lėšų ir poveikio santykiu pati neefektyviausia yra televizijos reklama. Kodėl ji neišnyko? Tas pats tyrimas parodė, kad televizijos reklama yra prestižinė – juk vienos kompanijos išgali ją

Pagrindinis projekto tikslas ir rezultatas – pokyčiai visuomenėje, o kompiuterinės technologijos čia buvo tik priemonė.

nusipirki, o kitos ne. Tyrimas taip pat atskleidė, kad pati efektyviausia reklama yra vieno, paslauga patenkinto, asmens rekomendacija savo draugams. Tai nieko papildomai nekainuoja (tereikia teikti kokybiškas paslaugas), o poveikis – milžiniškas.

Kompiuterių ir organizacinės technikos pastatymas beveik 900 bibliotekų, daugiau kaip 2000 bibliotekininkų mokymai – šioje vietoje matau stipriausią projekto „Bibliotekos pažangai“ poveikį profesinio mito griovimui. Dabar net atokioje kaimo bibliotekoje galime pasinaudoti labai aukštos kokybės greitai internetu (tokios interneto kokybės neturi daugelis verslo organizacijų), o kvalifikuota bibliotekininkė gali pamokyti ir patarti, kaip šiomis paslaugomis naudotis.

Bibliotekos virsmas į informacijos paslaugų instituciją, bibliotekininkų informacinių kompetencijų poreikiai ir plėtra siejasi su kur kas platesniu specialistų rengimo lauku. 2011 metais Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete pradėta vykdyti visiškai nauja Informacijos ir bibliotekų paslaugų bakalauro studijų programa, rengianti specialistus modernioms bibliotekoms ir kitoms viešojo sektoriaus informacijos institucijoms. Ši studijų programa skirta tiems, kurie domisi galimybėmis dirbti su įvairia informacija ir aprūpinti ją vartotojus. Tiems, kurie nori gilintis į kokybiškų informacijos paslaugų organizavimą ir teikimą tiek realiame, tiek virtualiame lygmenyse, privačiame ar valstybiniame sektoriuose, tiek naudojantis popierine ar skaitmenine knyga, tiek elektroni- ne duomenų baze ir elektroni- ne biblioteka.

Ekonominio mąstymo epochoje – investicijos į bibliotekas

Kas dar galėtų griauti bibliotekininko profesijos mitą? Vieną svarbiausių šio mito priežasčių galime sieti su ekonominio mąstymo įsigalė-

BIBLIOTEKOS TAMPA INFORMACIJOS PASLAUGŲ ĮSTAIGOMIS (NUOTR. – UKMERGĖS RAJONO BIBLIOTEKOS LYDUOKIŲ FILIALAS).

jimu Lietuvos visuomenėje. Ilgą laiką skatinta nuostata, kad iš visų kapitalo rūšių vertingiausias yra finansinis kapitalas, ypač gaunamas trumpuoju laikotarpiu. Taigi, naudingos ir geros yra tik tos veiklos, kuriose uždirbamas pelnas, kuriose investicijos atsiperka – „tik verslas valstybėje yra gerai, o viešasis sektorius yra blogai“.

Pagal panašų modelį buvo pradėtos vertinti net tos viešojo sektoriaus institucijos, kurių teisinėje bazėje įtvirtinta „ne pelno siekimo“

nuostata. Šiuo požiūriu bibliotekos yra beviltiškos, „suryjančios“ milžiniškas valstybės lėšas ir, kaip baisu, teikiančios nemokamas paslaugas.

Atrodo, kad toks požiūris yra viena iš šio sektoriaus finansinio nuskurdinimo priežasčių. Jei į bibliotekas investuotas finansinis kapitalas neduoda pelno, vadinasi, kuo mažiau investuosi, tuo mažiau ir nuostolių patirsi. Ypač tai liečia didelės apimties investicinius projektus, nukreiptus į patalpų remontą, įrangos įsigijimą, taip pat ir knygų pirkimą bibliotekų fondams.

Negalime teigti, kad taupymas viešajame sektoriuje, ypač ekonominės krizės sąlygomis, yra vienareikšmiškas blogis. Tačiau turime aiškiai suprasti, kad finansinis kapitalas nėra vienintelė kapitalo rūšis. Greta jo egzistuoja ne mažiau svarbios žmogiškojo (kompetencijų), kultūrinio (tapatumo), simbolinio (nuomonių įvairovės), politinio (kolektyvinio veiksmo) ir, be abejonės, socialinio (visuomenės santalkos ir pasitikėjimo) kapitalo formos. Atrodo, kad esama krizė yra ne tiek finansinio, kiek socialinio kapitalo trūkumas ir šalys, sukaupusios daugiau socialinio kapitalo (pavyzdžiui, Lenkija) krizę įveikia lengviau. Taip pat atrodo, kad socialinis kapitalas tiesiogiai skatina ar stabdo emigraciją.

Kaip jau minėta, projektas „Bibliotekos pažangai“ buvo didžiulė investicija, bet ne „puota maro metu“. Pagrindinis projekto tikslas ir rezultatas – pokyčiai visuomenėje, o kompiuterinės technologijos čia buvo tik priemonė. Tokiu būdu projektas parodė, kad investicijos į viešąjį sektorių neturi siekti trumpalaikės finansinės grąžos. Kur kas svarbiau yra kitų, ilgalaikio po-

veikio kapitalo formų kūrimas ir grąža, kurią galime gauti per ilgą laikotarpį.

Projekto investicijų dėka sukurtų įvairių kapitalo formų pridedamoji vertė Lietuvos visuomenei reikalauja atskiro ir išsamaus mokslinio tyrimo. Lygiai taip pat reikia tyrimo, galinčio detaliai paaiškinti finansinių investicijų į Lietuvos bibliotekas sukurtos pridedamosios įvairių kapitalo rūšių vertės modelį – koks vaidmuo efektyviam šių lėšų panaudojimui tenka valdžiai (bibliotekų steigėjams), personalui (jo kūrybiškumui), visuomenei ir pan. Kodėl vienose bibliotekose investicijos sukuria didesnę pridedamąją socialinio kapitalo vertę nei kitose?

Tokio tyrimo rezultatų sklaida labai padėtų griauti mitą apie viešojo sektoriaus „žalą“ valstybei, o kartu reabilituotų ir šio sektoriaus profesijas bei (labai noriu tuo tikėti) sugriautų nuostata, kad „kuo mažiau pinigų čia įdėsi, tuo mažiau jų prarasi“... 2011 m. išleistos ir paviešintos „Naujoviškos bibliotekos gairės“, skirtos visų viešųjų bibliotekų vadovams, darbuotojams, rėmėjams, partneriams bei finansuojančių institucijų atstovams, suinteresuotiems efektyvia bibliotekų veikla bei iškeltų tikslų pasiekimu, yra pirmoji kregždė, griauanti ekonominio mąstymo nulemtus mitus.

Naujovišką biblioteka kuria ne daiktai, o darbuotojų ir lankytojų mąstymas

Pastaraisiais metais vykstant projektui „Bibliotekos pažangai“ sąvoka „biblioteka“, kaip ir pačios bibliotekos Lietuvoje, įgyja daug spalvingesnį turinį nei anksčiau. Buvusi ganėtinai statiška trumpalaikio kultūrinio tranzito erdvė, biblioteka pamažu tampa informacijos centru ir „trečiaja vieta“ – t.y. vieta, kurioje norisi pasilikti, bendrauti, kuri gali tapti 24 valandas per parą veikiančia atvira diskusijų erdve, kavinės ar miesto aikštės pakaitalu. Vieta, kur ne tik skaitomos knygos ir periodiniai leidiniai, bet ir organizuojami lankytojų mokymai, generuojamos idėjos, vyksta bendraminčių susibūrimai, politiniai debatai, filmų peržiūros, stalo žaidimai, protų mūšiai ir panašios veiklos.

Veronika Urbonaitė-Barkauskienė,
Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto
Sociologijos katedros doktorantė

Tokios bibliotekos viziją itin tiksliai nusakė Kaišiadorių bibliotekos darbuotojai: „Kursime naują, kitokią biblioteką – virtualią, visapusiškai automatizuotą, su jaukia kavine, terasomis, kur bus vieta bendravimui, dalijimuisi informacija, galimybė susitikti su įdomiais žmonėmis, diskutuoti, dalyvauti renginiuose. Biblioteka taps pramogų, mokymosi, profesinio tobulėjimo vieta. Pagrindinį dėmesį skirsime vaikams, išsiugdysime potencialų skaitytoją, skaitančią kartą. Kursime šeimų klubus, kur vyks įvairiapusė veikla. Jaunimui įkursime modernią muzikos skaityklą, pažinčių klubą ir kt. Bibliotekoje lankytis bus ne tik malonu, naudinga, bet ir madinga.“

Knygos – ne mažiau svarbu nei kompiuteriai

Susipažinus su projekto metu kuriamomis naujoviškos bibliotekos idėjomis, kyla pora klausimų. Pirmą, ar „naujoji“ lanksti ir virtuali biblioteka – informacijos ir pramogų centras visais aspektais pranašesnis už „stagnuojančią ir nuobodžią“ ligtolinę bibliotekos sampratą? Ar bibliotekoms imantis daugybės naujų veiklos sričių, tampant bendruomenės, informacijos ir kultūros centru, nekyla pavojus į šalį nustumti tradicinių bibliotekos funkcijų, susijusių su knyga, kokybiška grožine ir mokslo literatūra? Ar teikiant dėmesį ir finansavimą naujausioms technologijoms, neapleidžiama skaitymo plėtos misija ir gausus bibliotekų aprūpinimas ne tokiomis moderniomis medijomis – knygomis bei periodika?

Visgi naujų knygų bibliotekose turėtų būti daugiau negu kompiuterių.

Nepaisant nuolat stiprėjančios informacijos virtualizacijos ir tobulėjančių technologijų, ši klasikinė bibliotekos funkcija turi būti tiek pat, jei ne labiau, dėmesingai tobulinama. Kai kuriose projekte dalyvaujančiose bibliotekose tai daroma diegiant elektroninio knygų katalogo, nuotolinio užsakymo funkcijas, knygų gražinimo visą parą paslaugą bei kitas inovacijas, derinančias „naujosios“ ir „senosios“ bibliotekos funkcijas bei tikslus. Visgi naujų knygų bibliotekose turėtų būti daugiau negu kompiuterių.

Skaitmeninės atskirties įveikimas: misija įmanoma

Kitas klausimas yra susijęs su naujoviškos bibliotekos poreikiu ir poveikiu lankytojams bei visai potencialių bibliotekos paslaugų vartotojų bendruomenei. Kokia socialinė projekto, kuriančio plataus profilio biblioteką-informacijos centrą, nauda? Projekte akcentuojamas „skaitmeninės atskirties“ mažinimo poreikis. Kas tai yra ir kodėl tai svarbu? Pamėginkime atsakyti.

Naujoviškos bibliotekos idėjos įkūnijimas vyksta ne tik didžiųjų miestų bibliotekose. Kur kas didesnis dėmesys skiriamas atokių gyvenviečių bibliotekoms ir specifinių gyventojų grupių, kurios neturi galimybės ir pakankamų žinių naudotis internetu bei šiuolaikinėmis technologijomis, pritraukimu, lavinimu ir integracija. Tokioms grupėms priklauso, pavyzdžiui, mažesnių miestelių ir kaimų gyventojai, vyresnio amžiaus žmonės, vaikai iš socialiai neapsaugotų šeimų, neįgalieji, galbūt... tiesiog drovūs ir nedrąsūs bibliotekų lankytojai, kuriems biblio-

SOCIALIAI LABIAU PAŽEIDŽIAMŲ GRUPIŲ INTEGRACIJA Į MODERNIĄ VISUOMENĘ - VIENA IŠ BIBLIOTEKOS MISIJOS DALIŲ. (NUOTR. - KĖLMĖS BIBLIOTEKA).

Kur kas **didesnis dėmesys skiriamas atokių gyvenviečių bibliotekoms** ir specifinių gyventojų grupių, kurios neturi galimybės ir pakankamų žinių naudotis internetu bei šiuolaikinėmis technologijomis, pritraukimu, lavinimu ir integracija.

tekininkės padaršimas ir suteikta informacija gali būti itin svarbus postūmis mokytis ir aktyviai integruotis į informacijos visuomenę.

Kas yra IT plėtros paskatinta socialinė ir kultūrinė atskirtis, labai iliustratyviai aprašė istorikas ir eseistas Gintaras Beresnevičius. Kalbėdamas apie skirtingų amžiaus grupių informacinę atskirtį, Beresnevičius primena knygų vaikams ir paaugliams personažo Hario Poterio fenomeną. Kuo ypatinga visa su juo susijusi produkcija? Kodėl tai bestseleris, jei knygos kokybe visiškai neišsiskiria savo žanro literatūros masėje? Todėl, sako Beresnevičius, kad Hario Poterio istorijos kalba apie neįtikėtina greitai besivystančios technologijos kontekste augančių vaikų aktualijas. Haris Poteris – herojus kartos, kuri veik nuo gimimo naudoja vyresniam protui nesuvokiamas „magines“ ir „pasakiškas“ super technologijas, įgalinančias keliauti laiku ir erdve, įgyvendinti visus norus ir nukauti priešus.

Technologinio sprogo akivaizdoje skirtingos kartos sunkiai besusišneka, nes nesusidūrusieji

su superteknologijomis staiga nebegali susikalbėti su tais, kurie naujų galimybių pasaulį pažino nuo gimimo. Internetas, kompiuteriai, anot Beresnevičiaus, „toks stiprus technologinis lūžis, kad su vaikų žaislais jų tėvai nebegalės susitvarkyti, ir tik nuo vaikystės įvaldę superteknologijas sugebės jas sekti ir jomis visavertiškai naudotis“.

Ar bibliotekos gali įsikišti į šį „dramatišką ir nepataisomą“ konfliktą, būdingą ne tik skirtingo amžiaus, bet ir skirtingos gyvenimiškos patirties, socialinės klasės ir sveikatos būklės gyventojams? Kad skaitmeninė atskirtis iš tiesų nėra tokia dramatiška ir nepataisoma, įrodo žmonių iš įvairiausių socialinių grupių sėkmės istorijos. Amžius, gyvenamoji vieta, negalia kai kuriems bibliotekų lankytojams nesutrukdyt išmokti naudotis kompiuteriu ir internetu. Be abejo, labai svarbus šių sėkmės istorijų variklis – asmenišką bibliotekos darbuotojų, mokymų organizatorių dėmesys, geranoriškumas, tiesioginis žmogišką kontaktas ir padaršimas.

Biblioteka – užuovėja nuo socialinio susvetimėjimo

Individualiu lygmeniu universalus profilio bibliotekos-informacijos centro ir joje teikiamų paslaugų nauda yra gana aiški: taupomas bibliotekos lankytojo laikas ir pinigai, daugiau bendraujama tiesiogiai ir virtualiai, kiekvienam suteikiamos galimybės mokytis ir tobulėti. Be to, galimybė naudotis internetu ir nemokama interneto prieiga lankytojus vaduoja iš informacinės izoliacijos, nes suteikia progą su pasaulio

naujienuis susipažinti kur kas įvairesniuose nei tradicinė žiniasklaida interneto šaltiniuose, ir lyginant skirtingus požiūrius ugdytis didesnį kritiškumą.

Tuo pačiu biblioteka potencialiai tampa vietos kultūros ir socialinės integracijos centru, reikšmingu ne tik atskiriems lankytojams, bet ir visai bendruomenei – suteikdama erdvę tiesioginiam ir virtualiam bendravimui, ji užsiima socialinio susvetimėjimo prevencija.

Viena vertus, biblioteka tampa vieta, kurioje kuriasi ir veikia lokalių įvairių pomėgių jungiamos bendrijos, rateliai, būreliai ir klubai (stalo žaidimų, savanorių, skaitovų, netgi – bibliotekos!). Kita vertus, naujoji biblioteka suteikia galimybę atsirasti tinklo bendruomenėms: aktyviai Lietuvoje ir užsienyje gyvenančių giminių, draugų, bendraminčių komunikacijai.

Projekto tęstinumas – bibliotekininkų rankose

Su bibliotekos erdvės bei funkcijų transformacija keičiasi ir stereotipinis bibliotekos darbuotojo įvaizdis. Tai nebėra žmogus, išduodantis knygas ir palaikantis bibliotekoje tylą, bet aktyvus pagalbininkas, mokytojas, kultūros ar netgi socialinis darbuotojas. Mokymų metu įgiję įvairiapusių kompetencijų, bibliotekų darbuotojai dažnai mini, jog projekto dėka pasikeitė ne tik lankytojų požiūris į juos, bet ir jų pačių pasitikėjimas savimi bei savęs vertinimas.

Naujoviojoje bibliotekoje iš darbuotojo, kaip ir iš bibliotekos lankytojo, tikimasi ne tikslaus

įsakymų vykdymo, bet asmeninės iniciatyvos ir kūrybiškumo. Tai yra labai svarbu – nuo to, kiek kūrybiška, iniciatyvi ir atvira naujovėms kiekvienos bibliotekos darbuotojų komanda, ir priklausys projekto pasiekimų tęstinumas, tolesnės šių įstaigų veiklos perspektyvos, jų sėkmė pritraukiant ir išlaikant lankytojų susidomėjimą bei aktyvų įsitraukimą į bibliotekoje vykdomas veiklas.

Naujovioška biblioteka save turi suvokti ne tik kaip objektą, kuriam iš viršaus nuleidžiamos užduotys, bet ir kaip aktyviai veikiantį inovatyvų subjektą, savarankiškai generuojantį idėjas bei ieškančią būdų joms įgyvendinti kartu su partneriais, pasitelkiant finansinių rėmėjų, savanorių, vietos bendruomenių išteklius bei pagalbą.

Dažna biblioteka prieš keletą metų daugeliui asocijavosi su šalta, nejaukia, nepatogia erdve, kur einama tik retkarčiais, ir tik genant akivaizdžiai būtinybei. Projekto „Bibliotekos pažangai“ metu buvo siekiama netgi pačias mažiausias Lietuvos bibliotekas transformuoti į vietas, kuriose būti gera ir naudinga, kurios suteikia galimybes mokytis ir tobulėti visiems, nepaisant amžiaus, išsilavinimo, gyvenamosios vietos ar sveikatos būklės.

Lyginant su ankstesnių metų duomenimis, link šio tikslo pasistūmėta neįtikėtina greitai. Didelė dalis šios projekto sėkmės remiasi profesionaliu organizatorių indėliu: nuosekliai status quo ir lankytojų poreikių analize, reprezentatyviais sociologiniais tyrimais, racionali planavimu ir, be abejo, didžiulėmis naujiems

Suteikdama erdvę tiesioginiam ir virtualiam bendravimui, biblioteka užsiima socialinio susvetimėjimo prevencija.

kompiuteriams, sparčiam internetui ir kitoms naujovėms skirtomis lėšomis.

Tačiau projekto tęstinumas, kaip jau minėjau – bibliotekos darbuotojų iniciatyvos, geranoriškumo ir atvirumo rankose. Naujoviošką biblioteką kuria ne nauji daiktai – ją kuria naujovioškas ten dirbančių ir ten besilankančių žmonių mąstymas.

Gavusios plėtros impulsą, bibliotekos turi nesustoti pusiaukelėje

Pastaraisiais metais vykstant projektui „Bibliotekos pažangai“ sąvoka „biblioteka“, kaip ir pačios bibliotekos Lietuvoje, įgyja daug spalvingesnį turinį nei anksčiau. Buvusi ganėtinai statiška trumpalaikio kultūrinio tranzito erdvė, biblioteka pamažu tampa informacijos centru ir „trečiaja vieta“ – t.y. vieta, kurioje norisi pasilikti, bendrauti, kuri gali tapti 24 valandas per parą veikiančia atvira diskusijų erdve, kavinės ar miesto aikštės pakaitalu. Vieta, kur ne tik skaitomos knygos ir periodiniai leidiniai, bet ir organizuojami lankytojų mokymai, generuojamos idėjos, vyksta bendraminčių susibūrimai, politiniai debatai, filmų peržiūros, stalo žaidimai, protų mūšiai ir panašios veiklos.

Dr. Daiva Janavičienė,
Klaipėdos universiteto docentė

Projekto „Bibliotekos pažangai“ veiklose tiesiogiai dalyvauti neteko, tačiau dirbant bibliotekininkų rengimo, mokslinių tyrimo informacijos, komunikacijos ir bibliotekininkystės srityse, jo įtaka visada buvo greta. Projekto poveikis matyti tiek studentų bakalauro darbuose, tiek profesinės spaudos straipsniuose, tiek vietinės žiniasklaidos priemonėse. „Bibliotekos pažangai“ vardas skambėjo ir Lietuvos televizijos, radijo transliuojamuose reklamos klipuose, naujienų portalų informaciniuose straipsniuose.

Šiose įžvalgose projekto veiklos ir pasiekti rezultatai lyginami su maždaug tuo pačiu laikotarpiu atliktais moksliniais tyrimais, kurių rezultatai buvo publikuoti Lietuvos mokslinėje ir profesinėje spaudoje.

Bendruomeniškumo jausmas – itin svarbus

Praėjus daugiau nei dvidešimt Lietuvos nepriklausomybės metų, bibliotekų bendruomenė pelnytai gali pasidžiaugti ir didžiuotis nuveiktais darbais. Per šį trumpą, lyginant su bibliotekų susiformavimu ir veikla, periodą viešosios bibliotekos institucija Lietuvoje labai pasikeitė. Svaria, o gal ir didžiausią įtaką šiai kaitai turėjo projektas „Bibliotekos pažangai“. Projekto dalyviai ir jo naudotojai dar tik pradeda įsisąmoninti tą permainingą naujieną, kad projektas jau baigiasi. Pats laikas ne tik „skaičiuoti viščiukus“, bet ir susimąstyti – o kas toliau?

Nors nemaža dalis viešųjų bibliotekų jau paminėjo savo 70-ties metų ar didesnius jubiliejus, jos tik šiuo metu tampa iš esmės viešomis institucijomis. Iki šiol didelę gyvavimo dalį bibliotekos turėjo vykdyti iškreiptas funkcijas ir siekti ne bendruomenės vienijimui skirtų tikslų. Todėl bibliotekos personalo mokymai pateikti

save, atstovauti savo institucijai, suvokti jos svarbą – labai svarbus uždavinys, kurį iš dalies pavyko išspręsti „Bibliotekos pažangai“ projekto metu.

Vykdydamas savo pareigas, asmuo turi jausti veiklos tikslumą, pasididžiavimą atliekamam darbu, ypač tose srityse, kur rezultato siekiama ne dėl materialių paskatų – deja, bet dideliais atlyginimais gali pasigirti tikrai nedaug bibliotekininkų visame pasaulyje. Būtent pasididžiavimo jausmas, kad dirbi bendruomenei, gali suteikti jos nariams reikalingas paslaugas ir kartu pasidžiaugti pasiekimais, yra labai svarbus.

Šie aspektai itin akivaizdūs kaimo bibliotekose. Jų teikiamų paslaugų tyrimai rodo, kokią svarbią vietą bibliotekos užima besiformuojančiose kaimo bendruomenėse. Tai pripažįsta sociologai, kaimo bibliotekai skirdami išskirtinę „bendruomenės bendrosios erdvės“ sąvoką. Būtent bibliotekoje neretai pradeda reikštis iniciatyvos, suteikiama vieta susitikimams, užsimezga bendrų projektų idėjos. Labai dažnai tarp iniciatyviausių bendruomenės narių yra ir pačios bibliotekininkės (labai retai – bibliotekininkai).

Labai svarbi ir pagirtina projekto „Bibliotekos pažangai“ skatinama socialinių institucijų partnerystė – vietos valdžios institucijos turi prisidėti atnaujinant, modernizuojant patalpas, o bibliotekos personalas savo kompetencijomis dalinasi su bendruomene. Nes veltui gauti dalykai visai kitaip suvokiami ir prižiūrimi nei tie, kurie apčiuopiamai kainavo. Tai svarbu ne tik Lietuvos gyventojų sąmonėje, juk ir XIX-XX a. sandūroje A. Carnegie viešųjų bibliotekų rėmimo idėjos JAV buvo paremtos panašiais principais – vietos bendruomenės ir valdžios partnerystė.

Pakilo bibliotekos institucinis prestižas

Svarbu ir tai, kad bibliotekos komunikacija vyko per nacionalinius žiniasklaidos kanalus, panaudojant populiarių laidų herojus. Tai turi didelę įtaką bibliotekos institucijos prestižo kaitai. Šiuo atžvilgiu labai pozityvus faktas apie neįtikėtinus reklamos įkainių sumažinimus (iki 95 proc.). Dabar, kai visuotinai diskutuojama apie vertybių stoką, sumaterialėjimą ir kitus nepalankius aspektus, turinčius tendenciją išivyrauti žiniasklaidoje, džiugu konstatuoti ir kitokio pobūdžio faktus. Pasirodo, yra galimybių susitarti.

Tai tik pagrindžia teiginį, kad bibliotekininkams būtina pasimokyti atstovauti savo įstaiagai taip, kad geros iniciatyvos susilauktų supratimo bei paramos. Tai byloja ne tik projekto reklamos rėmimo faktas, bet ir pačių bibliotekų nuomonė apie projekto metu prasidėjusią ar suaktyvėjusią partnerystę su vietos socialiniais partneriais, valdžios institucijomis, nevyriausybiniomis organizacijomis.

Projekto „Bibliotekos pažangai“ stebėseną ir atlikti tyrimai akivaizdžiai rodo teigiamą įtaką bibliotekos įvaizdžio kaitai. 2009 metais inicijuota Klaipėdos Darbo biržos lankytojų apklausa parodė, kad respondentai biblioteką suvokia kaip pozityvią ir pažangią instituciją, kurioje dirba geranoriškas, pasiryžęs profesionaliai pagelbėti personalas. Įdomiausia, kad dauguma apklaustųjų rėmėsi ne asmenine patirtimi (didelė dalis jų bibliotekose buvo prieš 10 ar daugiau metų), bet TV ir kitų žiniasklaidos priemonių skelbiama informacija.

PRIE BIBLIOTEKŲ MODERNIZAVIMO PRISIDEDA IR VIETOS VALDŽIOS INSTITUCIJOS (NUOTR. - ZARASŲ RAJONO BIBLIOTEKA).

Tai rodo, kad didžiąją dalį informacijos apie mus supančią aplinką apklausti asmenys gauna per tarpininkus (šiuo atveju – žiniasklaidą), o ne tiesiogiai dalyvaudami. Todėl išskirtinai svarbu, kad žiniasklaidoje skelbiama informacija būtų adekvati situacijai, nevyrautų neigiami faktai, kurie savaime kelia susidomėjimą ir yra populiarūs. Tuo pačiu ir bibliotekos turi suaktyvinti veiklą, kuria pritrauktų asmenis ateiti į biblioteką ir naudotis jos paslaugomis, o ne vien sužinoti apie jas žiniasklaidoje.

Visi šie uždaviniai sprendžiami projekto „Bibliotekos pažangai“ veiklomis – tuo lieka tik pasidžiaugti.

Projekto veiklas pratęstų gerosios patirties sklaida

Remiantis asmeniniu aplinkos stebėjimu ir projekto tyrimų rezultatais, galima išskirti bent du bibliotekų veiklos modelius: aktyvų ir pasyvų. Deja, šiuo atveju tenka apgailestauti, kad tie, kurie ilgai mąstė, vis ruošėsi pradėti aktyvesnę veiklą bei skundėsi – pavėlavo. Traukinys beveik nuvažiavo, didelė dalis galimybių, kurias teikė projektas, praėjo... Bet – gyvenimas tęsiasi ir visada būtina ieškoti naujų galimybių savarankiškai veikti!

Pasibaigus projektui labai svarbu sukurti „gerosios patirties“ pasidalinimo sistemą, profesionalumo sklaidos tinklą. Akivaizdu, kad skirtingose vietovėse pasiekti nevienodi rezultatai: vienos bibliotekos labiau pažengusios atstovavimo, kitos – paslaugų plėtros ar kitose srityse. Todėl pažangiausiomis idėjomis ir sukaupta patirtimi būtina dalintis. Tam gali sėkmingai išnaudoti projekto metu įkurtus mokymo cen-

Akivaizdu, kad skirtingose vietovėse pasiekti nevienodi rezultatai: vienos bibliotekos labiau pažengusios atstovavimo, kitos – paslaugų plėtros ar kitose srityse. Todėl pažangiausiomis idėjomis ir sukaupta patirtimi būtina dalintis.

trus. Kartu siūlytina praplėsti jų mokymų tematiką, orientuojantis į bibliotekoms svarbias sritis, tarp jų ir psichologines personalo kompetencijas, įgūdžius bendrauti su žiniasklaidos atstovais ir kt.

Kai kurios projekto veiklas tęsti planuojančios bibliotekos ateityje mato „dvasingesnę bibliotekos veiklą“. Tai galėtume sieti ir su sociokultūrinės bibliotekos veiklos plėtra, inovacijomis šioje srityje. Pvz., atliktas Lietuvos viešųjų bibliotekų monitoringas parodė, kad beveik pusė Lietuvos viešųjų bibliotekų teikia paslaugas, tarptautiniu mastu priskiriamas vienai iš biblioterapijos rūšių. Tačiau nemaža dalis apklaustųjų neigė arba nelinkusios diskutuoti apie netradicinių paslaugų teikimą.

Kitas tyrimas, kuriuo siekta išsiaiškinti biblioterapijos poreikį bibliotekose, parodė personalo pritarimą, ypač galvojant apie mažuosius skaitytojus. Bibliotekoms rekomenduotina labiau atsižvelgti į vaikų porei-

kus. Klubų ar skaitytojų grupių veikla, biblioterapinės, adekvačios situacijai literatūros aptarimai, psichologinės literatūros parodos ar literatūros sąrašų sudarymas ir kita rūpestį skaitytoju išreiškianti veikla praplėstų skaitymo skatinimo galimybes. Tai iliustruoja tarptautinė viešųjų bibliotekų biblioterapijos paslaugų patirtis. Pagirtina, kad Lietuvos bibliotekos galvoja apie paslaugas, kurios jaunuosius skaitytojus atitraukia nuo kompiuterinių žaidimų, sudomina kūrybine veikla, suteikia sąlygas asmenybės raiškai. Tam tikrai būtų naudingi „gerosios patirties sklaidos“ seminarai, praktikumai.

Žingsnis informacinių paslaugų link

Neginčytinai svarūs ir svarbūs projekto metu pasiekti bibliotekų kompiuterizavimo ir skaitmeninio raštingumo ugdymo rezultatai. Įvyko neabejotinai reikšmingas bibliotekų institucijų žingsnis informacijos ir žinių visuomenės link. Biblioteka jau suvokiama ne tik kaip „knygas nemokamai skolinanti“, bet ir kaip „informacijos paslaugas teikianti“ institucija.

Kažkam tokiu būdu pavyko susirasti darbą, kažkam užsiregistruoti socialiniame tinkle ir pasidalinti įspūdžiais bei rasti draugų pagal kūrybinius pomėgius.

Bibliotekininkų įgytos kompetencijos lėmė bendruomenių kompiuterinio raštingumo plėtrą – informacinio raštingumo kursai ne tik miesto, bet ir atokiose kaimo vietovėse, specialiųjų poreikių visuomenės grupėms iš tiesų sudarė galimybę daugeliui išmokti moderniam gyvenimui reikalingų įgūdžių.

Lankytojų pasisakymai liudija įgytų įgūdžių pritaikymo spektrą – mamos džiaugiasi galėdamos internetu susisiekti su emigravusiais vaikais ar susisiekti su buvusiais klasės draugais. Kažkam tokiu būdu pavyko susirasti darbą, kažkam užsiregistruoti socialiniame tinkle ir pasidalinti įspūdžiais bei rasti draugų pagal kūrybinius pomėgius. Tai akivaizdūs sėkmingos projekto veiklų įtakos faktai.

Svarbus ne tik kompiuteris, bet ir vietos iniciatyva

Padaugėjo žiniasklaidos publikacijų apie bibliotekas. Jeigu dar visai neseniai studentų atlikti bibliotekos įvaizdžio tyrimai vietos spaudoje demonstruodavo bibliotekininkų skundus arba skaitytojų nepasitenkinimą išreiškiančios informacijos dominavimą, tai pastaruoju metu situacija akivaizdžiai keičiasi. Publikacijos atskleidžia bibliotekų pasiekimus, profesionalumą, socialiai orientuotas paslaugas.

Tiesa, kartais bibliotekininkai nepamiršta padejuoti – štai mes kokie pažangūs, bet skaitytojai nenori to pripažinti. Neseniai skaitytoje publikacijoje apie bibliotekoje demonstruotus socialinės tematikos filmus buvo profesionaliai pristatyta projektinė veikla, jos tikslai, akivaiz-

dus pasididžiavimas dalyvavimu „Bibliotekos pažangai“ veikloje ir... darbuotojos padejavimas, kad miestelyje tai nepopuliariau. Filmą žiūrėjo tik keturi skaitytojai. Tai rodo, kad rezultatai konkrečioje bibliotekoje labai priklauso nuo vietos situacijos, vadovo ir darbuotojų požiūrio į veiklą ir noro veikti (o ne skųstis, kaip taikliai pažymi patys bibliotekininkai).

Akivaizdu, kad kompiuteris – tik instrumentas, su kuriuo galima atlikti įvairius darbus. Įgytas kompiuteris, kitų inicijuotos veiklos padedant IT plėtrai pačios savaime nesuburs bendruomenės – tam reikalinga vietos iniciatyva, aktyvumas, ilgalaikis triūsas siekiant rezultato.

Man skaudūs bibliotekos bendruomenę peikiantys ar net užgaulūs straipsniai didžiųjų Lietuvos dienraščių interneto puslapiuose apie „nieko neveikiančias, apsileidusias bibliotekines“, kurie galimai nori sukelti erzėlį, iššaukti skandalingą apsižodžiavimą. Ir dar skaudžiau, kad tą tikslą labai lengva pasiekti. Čia taip pat matyčiau kompetencijų spragą. Tai sritis, kurioje reikia pasitobulinti. Patys keldami ir intensyviai palaikydami erzėlį, prisidedame nustelbiant pasiektus teigiamus rezultatus, kurie galbūt ir ne visiems patinka.

Būtina nesustoti ir nuolat keistis

Nemaža dalis bibliotekų tolesnę veiklos perspektyvą sieja su elektroninių knygų prenumerata ir sklaidos organizavimu. Pasaulio tendencijos patvirtina, kad tai teisingas požiūris. Šioje srityje reikalingas tikslingas mokslo, praktikų ir verslo bendradarbiavimas.

Iš kitos pusės, 2011 metų vasarą Klaipėdos universitete visą semestrą dėstęs bibliotekininkystės mokslų profesorius Delmus Williams iš JAV nuolat akcentavo bibliotekos reikšmę bendruomenėms ne tik suteikiant galimybes nemokamai pasinaudoti informacija, bet ir galimybe susitikti, pabendrauti, pabūti kartu. Todėl svarbu ir malonu, kad tolesnės veiklos gairėse bibliotekos planuoja renginius, klubinės veiklos organizavimą, pastangas sukurti ir išlaikyti malonią aplinką savo klientams.

Įdomios ir kūrybingos projekto „Bibliotekos pažangai“ inicijuotos veiklos, skirtos jaunimo pritraukimui į bibliotekas. Pritariant prof. A. Glosienės mintims, išreikštomis mokslo studijoje „Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis“, bibliotekos turi potencialo tapti kūrybinės industrijos atsto-

vėmis, erdvėmis, kuriose jaunimas gali rinktis, atsiskleisti kūryboje, rungtyniauti pozityviomis iniciatyvomis ir būti įvertintas.

Prof. D. Williams žmona, kalbėdama apie Lietuvos bibliotekas, be kitų pastebėjimų, išreiškė ir tokią mintį: „Jums derėtų skaitytojus į biblioteką kviestis nuo pat kūdikystės. Kad čia užaugę, jie tikrai žinotų, kur gera praleisti laisvalaikį paauglystėje“. Neradusi Klaipėdos bibliotekose savo mėgstamo autoriaus knygelės vaikučiams iki 3 metų amžiaus, ji nupirko knygyne keletą tokių egzempliorių ir padovanojo juos Klaipėdos bibliotekoms, aptarnaujančioms vaikus.

Nemokamomis paslaugomis ir pozityviomis iniciatyvomis biblioteka išsiskiria iš aplinkoje vyraujančio materialių vertybių pasaulio. Labai

džiugu, kad projekto „Bibliotekos pažangai“ iniciatyvas palaikė daug įžymių asmenybių, tame tarpe ir aukščiausi šalies vadovai. Prezidentės Dalios Grybauskaitės Kalėdinėje knygų dovanojimo akcijoje galima įžvelgti projekto „Bibliotekos pažangai“ veiklų palaikymą ir tęstinumą. Jeigu prezidentei vaikai rašo apie bibliotekas, tegul ir apie tai, kad jose trūksta naujų knygų, reiškia, kad vaikai bibliotekose lankosi ir jiems svarbu, kad ten būtų gera.

Projektas „Bibliotekos pažangai“ sėkmingai įgyvendintas. Jo iniciatyvos ne tik akivaizdžiai pagerino bibliotekų technologinę būklę, bet ir lėmė bibliotekos įvaizdžio kaitą. Svarbu, kad profesinio aktyvumo impulsai, noras veikti bendruomenės labai neišblėstų, o atrastų naujų paskatų ir įgytų pažangias veiklos formas.

VIS DAUGIAU BIBLIOTEKŲ INICIUOJA KŪRYBINES VEIKLAS (NUOTR. - KAUNO BIBLIOTEKA).

Bibliotekos turi potencialo tapti kūrybinės industrijos atstovėmis, erdvėmis, kuriose jaunimas gali rinktis, atsiskleisti kūryboje, rungtyniauti pozityviomis iniciatyvomis ir būti įvertintas.

Bibliotekos įsiliejo į informacinę infrastruktūrą. Kaip joje išlikti?

Alvyda Skuodytė, Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos direktoriaus pavaduotoja bibliotekininkyste

Pastaraisiais metais vykstant projektui „Bibliotekos pažangai“ sąvoka „biblioteka“, kaip ir pačios bibliotekos Lietuvoje, įgyja daug spalvingesnį turinį nei anksčiau. Buvusi ganėtinai statiška trumpalaikio kultūrinio tranzito erdvė, biblioteka pamažu tampa informacijos centru ir „trečiaja vieta“ – t.y. vieta, kurioje norisi pasilikti, bendrauti, kuri gali tapti 24 valandas per parą veikiančia atvira diskusijų erdve, kavinės ar miesto aikštės pakaitalu. Vieta, kur ne tik skaitomos knygos ir periodiniai leidiniai, bet ir organizuojami lankytojų mokymai, generuojamos idėjos, vyksta bendraminčių susibūrimai, politiniai debatai, filmų peržiūros, stalo žaidimai, protų mūšiai ir panašios veiklos.

gyventojai. Verslas, pramonė, duomenų bazių gamintojai, valdžios institucijos, mokslininkai, akademiniai institutai ir paprasti piliečiai – visi susieti su šia infrastruktūra ir yra jos veikiami.

Vienas reikšmingiausių projekto „Bibliotekos pažangai“ rezultatų yra kompleksinis technologinis viešųjų bibliotekų modernizavimas bei kryptingas bibliotekų personalo gebėjimų sustiprinimas. Sukurtos efektyvios priemonės padėjo bibliotekoms integruotis į informacinę infrastruktūrą, o veiksminga parama suteikė daugiau galimybių joms tapti lygiavertėmis informacinio ir kultūrinio proceso dalyvėmis.

Technologijos leidžia atskleisti unikalias bibliotekos savybes

Žvelgiant iš informacijos eros perspektyvos, bibliotekos yra sparčiai besivystančios informacinės infrastruktūros dalis. Šią infrastruktūrą sudaro informacijos kūrimo, platinimo, sklaidos ir panaudojimo proceso dalyviai – institucijos bei

Modernios technologijos nuolat diegiamos visose šios infrastruktūros grandyse – jų pagalba ieškoma būdų, kaip palengvinti ir supaprastinti informacijos paieškos procesus. Skaitmeninės technologijos suteikia iki šiol neregėtas galimybes kopijuoti elektroninėje erdvėje esančią informaciją ir tokiu būdu ja naudotis. Dėl šios bei kitų priežasčių mėgėjiškumas ir fragmentiškumas tampa pagrindiniu elektroninių išteklių turinio komponentu. Informacijos bei kultūros kontekstai sklėja, intensyvėja ir plinta komercinis požiūris.

Skatinamas viešosiose institucijose, šis požiūris neaplenkia ir interneto, kuris vis dažniau konsultuojamas vadovaujantis ekonominės naudos principais. Bibliotekų techninis bejėgiškumas šiose varžytuvėse yra parankus visiems jų da-

BIBLIOTEKOS SAVO LANKYTOJUS UGDO NUO MAŽENS (NUOTR. - MARIJAMPOLĖS P.KRIAUČIŪNO BIBLIOTEKA).

lyviams, išskyrus pačias bibliotekas. Joms jis tampa vienu rimčiausių iššūkių jau šiandien. Tiesą sakant, jau vakar, nes bibliotekų techninių ir materialinių nepriteklių šaknys siekia ne vieną dešimtmetį.

Tik būdamas visavertėmis kultūrinės ir informacinės sistemos dalyvėmis, bibliotekos gali efektyviai dalyvauti informacijos ir žinių atrankos, kūrimo, išsaugojimo, sklaidos bei panaudojimo procesuose. Tuo pačiu jos gali atskleisti tas unikalias savybes, kurios išskiria biblioteką, kaip socialinį institutą, iš kitų komunikacinių kanalų ir suteikia jai konkurencinį pranašumą.

Todėl projekto dėka įdiegtos modernios technologijos sudaro palankesnes sąlygas plėtoti bibliotekos pažintinę ir socialinę funkcijas. Šios funkcijos ir išskiria biblioteką iš kitų institucijų bei informacijos sklaidos kanalų.

Šiandieninė biblioteka – be sienų

Šiandieninis bibliotekos lankytojų aptarnavimas neatsiejamas nuo būtinybės turėti greitus ir efektyvius ryšio kanalus. Siekiama, kad vartotojas dokumentą gautų nepriklausomai nei nuo laiko, nei nuo dokumento buvimo vietos – neapsiribojama leidiniais, esančiais dokumentų fonde ar bibliotekos serveriuose. Pereidama iš realios erdvės į virtualią, biblioteka griaua fizinės sienas, suteikia tiek bibliotekininkui, tiek vartotojui prieigą prie duomenų, kurie priklauso kitiems informacinės erdvės subjektams.

Todėl bibliotekų integravimas į virtualią erdvę suaktyvino bibliotekų tinklų sąveiką ir sustiprino korporacinius komunikacinius ryšius. Biblioteka savo prigimtimi yra „tinklinė“ institucija ir efektyviai veikia tik dalydamasi informacija. O technologijų plėtra leido paspartinti šio keitimosi informacija greitį.

Be to, IT padeda efektyviau spręsti ir visos bibliotekų sistemos valdymo bei administravimo problemas. Nors bibliotekose dar retai kalbama apie valdymo kaštus, valdymo informacijos gavimo kainą, tačiau komunikacinių ir kitų technologijų plėtra neabejotinai teigiamai veikia viešųjų bibliotekų sistemos funkcionavimo kokybę ir efektyvumą.

Ypač svarbi technologijų plėtra kaimo bibliotekose. Šioms bibliotekoms, turinčioms ribotus informacinius išteklius, mažai kintantį vartotojų kontingentą, informacijos įvairovė ir nuolatinis jos atnaujinimas tampa svarbia gyvybingumo prielaida.

Pereidama iš realios erdvės į virtualią, biblioteka griaua fizinės sienas, suteikia tiek bibliotekininkui, tiek vartotojui prieigą prie duomenų, kurie priklauso kitiems informacinės erdvės subjektams.

Išaugo bibliotekininkų savivertė

Projekto „Bibliotekos pažangai“ metu ugdant bibliotekų darbuotojų kompetenciją, daugiausia dėmesio skirta skaitmeniniams gebėjimams, kurie padeda orientuotis modernioje aplinkoje ir ją valdyti, bendrauti su esamais ir potencialiais skaitmeninių paslaugų naudotojais.

Teigiamas pokytis, kurį pastebi patys bibliotekų darbuotojai, yra ūgtelėjusi savivertė. Tai itin reikalinga savybė bibliotekininkams. Savivertė turi didžiulę reikšmę formuojant komandą darbui, institucijos interesų atstovavimui, mokėjimui prisiimti atsakomybę už savo veiklą, priimti naujus iššūkius, gebėjimui paveikti aplinkinius, įsitraukti į platesnius socialinius santykius.

Tam, kad teigiami pokyčiai personalo ugdymo srityje tęstųsi, turėtų būti nustatytos profesionalių bibliotekininkų ir IT specialistų kompetencijų sritys, sukurta kvalifikacijos tobulinimo

sistema, sukurtos paskatos kvalifikacijai tobulinti. Bibliotekos ir jų steigėjai privalo užtikrinti darbuotojų tęstinio mokymosi galimybę, kad kas 3 metus kiekvienas darbuotojas galėtų patobulinti savo profesinę kvalifikaciją ir dalykinę kompetenciją, tam panaudojant biudžeto(-ų) asignavimus.

Ateities iššūkis – atnaujinti informacinę infrastruktūrą

Bibliotekų kaita – sudėtingas ir įvairiapusis procesas. Projektas „Bibliotekos pažangai“ nemažai prisidėjo prie to, kad šis procesas įgautų pagreitį. Dabar be galo svarbu, kad jis nesustotų pusiaukelėje. O tam, mano manymu, svarbūs keli dalykai.

Pirma, IT galimybės su tradicinėmis bibliotekų paslaugomis turėtų būti sujungtos ne jas priešinant, o tikslingai naudojant abi paslaugų rūšis.

Antra, biblioteka ir ateityje turėtų būti plėtojama kaip neformalaus mokymo ir mokymosi institucija. Visuomenėje visada bus gyventojų grupės, kurios neturės prieigos prie IT, o dėl nepakankamo išsilavinimo ar motyvacijos negalės išmokti to savarankiškai. Tikėtina, kad visada bus dalis žmonių, kurie dėl paminėtų priežasčių niekada ir nesinaudos IT. Tuo pačiu netenka abejoti, jog sparti pačių technologijų kaita gana greitai nustumis į skaitmeninę atskirtį tuos, kurie šiandien sėkmingai jomis naudojasi. Todėl reikia išnaudoti bibliotekų technologinę bazę ir darbuotojų kompetenciją tolesniam gyventojų įgūdžių IT srityje tobulinimui.

Dar vienas svarbus aspektas – sėkminga viešųjų bibliotekų veikla turėtų būti užtikrinta valstybės ir savivaldybių teisės aktais bei stabilu finansavimu. Naujų technologijų vaidmenį bibliotekų veikloje turi atspindėti ir bibliotekų biudžetai. Vietos savivalda turėtų įsipareigoti įgyvendinti strateginius sprendimus, palaikančius unikalią viešųjų bibliotekų infrastruktūrą, vertindama ją kaip pagrindinę aptarnavimo modernizavimo priemonę. Technologijos turėtų būti atnaujinamos ne rečiau nei kas 4-5 metus.

Sukurtos informacinės infrastruktūros palaikymas ir jos atnaujinimas taps bene didžiausiu iššūkiu viešosioms bibliotekoms. Įvertinant tai, kad stabilus ir pakankamas finansavimas tėra siekiamybė, akivaizdu, jog bibliotekoms teks neišvengiamai ieškoti išteklių kuriant korporatyvines bei individualias programas, planus ir projektus, leidžiančius kurti inovacijų centrus, kurie palaikytų naujovių diegimą bibliotekose.

Reikia išnaudoti bibliotekų technologinę bazę ir darbuotojų kompetenciją tolesniam gyventojų įgūdžių IT srityje tobulinimui.

VIEŠOSIOS BIBLIOTEKOS: ATEITĮ PASITINKAME ŠIANDIEN

Gyvendamos dinamiškoje ir pokyčių kupinoje aplinkoje, Lietuvos viešosios bibliotekos ir pačios žengia į priekį. Net ekonominiu požiūriu sudėtingu laikotarpiu bibliotekų vadovai kartu su bibliotekininkų komandomis imasi iniciatyvos plėsti teikiamų paslaugų spektrą, atnaujinti bibliotekų patalpas bei turimą įrangą, kitais būdais didinti lankytojų srautą.

Nuomonių tyrimų bendrovės SIC atliktos apklausos duomenimis, daugiau nei pusė viešųjų bibliotekų artimiausiu metu planuoja sustiprinti kompiuterinio raštingumo kursų, knygų išdavimo paslaugas. Pagrindinėse savivaldybių bibliotekose ir jų miesto filialuose daug dėmesio ketinama skirti duomenų bazių kūrimui internete, nemokamo interneto paslaugų tobulinimui.

Daugelis viešųjų bibliotekų spausdintą kraštotyros fondo medžiagą ketina perkelti į **skaitmeninę erdvę**.

Lankytojus pasieks elektroninės knygos

Nemažai viešųjų bibliotekų jau kurį laiką aktyviai plėtoja elektronines paslaugas, o netrukus ketina dar daugiau jų pasiūlyti savo lankytojams.

Alytaus Jurgio Kunčino, Utenos A. ir M. Miškinių, Elektrėnų, Kupiškio rajono, Kaišiadorių rajono, Zarasų rajono, Kauno rajono savivaldybių, taip pat kai kurios kitos viešosios bibliotekos planuoja įsigyti ir pasiūlyti lankytojams išbandyti elektroninių knygų skaitykles. Elektrėniškiai taip pat ketina teikti knygų užsakymo internetu, pasinaudojant LIBIS sistema, paslaugą, o jų kolegos iš Alytaus – diegti savitarnos sistemą bibliotekoje.

Savitarnos paslaugas plės ir Anykščių rajono L. ir S. Didžiulių biblioteka. Anykštėnai, kaip ir Ignalinos biblioteka, taip pat Švenčionių bibliotekos filialai, diegs elektroninio skaitytojo pažymėjimo užsakymo sistemą.

Visoms šioms naujovėms sąlygas sudaro Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos interaktyvių ir skaitmeninių bibliotekos paslaugų infrastruktūros plėtra, kuriai skirtos ES struktūrinės paramos ir valstybės biudžeto lėšos.

Virtualias paslaugas plečianti Molėtų rajono biblioteka ateityje sudarys galimybę naudotis bibliotekos paslaugomis 24 valandas, 7 dienas per savaitę – tam bus pasitelkti mobilieji įrenginiai, bendravimo erdvė bibliotekos interneto svetainėje.

Pasvalio M. Katiliškio biblioteka su lankytojais taip pat ketina daugiau bendrauti naudodama mobiliąsias technologijas – tekstines žinutes, mobiliems įrenginiams pritaikytą svetainę, QR kodus. Pasvaliečiai žada pasiūlyti ir leidinių maketavimo, spausdinimo, apipavidalinimo bei kitų kompiuterinių leidybos paslaugų. Šią Pasvalio bibliotekininkų iniciatyvą finansuoja tarptautinės pelno nesiekiančios organizacijos eIFL Viešųjų bibliotekų inovacijų programa.

Kraštotyros fondai keliasi į internetą

Daugelis viešųjų bibliotekų spausdintą kraštotyros fondo medžiagą ketina perkelti į skaitmeninę erdvę. Kraštotyros darbų sklaidą internete planuoja Alytaus J. Kunčino, Elektrėnų, Joniškio rajono, Marijampolės P. Kriaučiūno, Plungės rajono, nemažai kitų regionų viešųjų bibliotekų bei jų filialų. Šiaulių savivaldybės bibliotekos „Varsos“ filialas tikisi suburti mikrorajono bendruomenę ir bendromis pastangomis rinkti, skaitmeninti bei publikuoti vietos kultūrinį ir istorinį paveldą.

Ukmergės rajono V. Šlaito biblioteka planuoja kurti savo filialų tinklaraščius, kuriuose bibliotekų darbuotojai publikuos skaitmeninę kraštotyros medžiagą, taip pat skelbtų kitą naudingą informaciją savo lankytojams.

Didžioji dalis bibliotekų ne tik tęs, bet ir dar labiau plės gyventojų neformalaus mokymo veiklą. Kaišiadorių rajono biblioteka rengs mokymus „Nuotraukų dalijimosi svetainės“.

NEMAŽAI BIBLIOTEKŲ KETINA ĮSIGYTI IR PASIŪLYTI LANKYTOJAMS IŠBANDYTI ELEKTRONIŲ KNYGŲ SKAITYKLIŲ (NUOTR. – PASVALIO IR TELŠIŲ BIBLIOTEKOS).

„Socialiniai tinklai“. Kauno miesto V. Kudirkos biblioteka lankytojus mokys skaitmeninio turinio kūrimo paslapčių, o Plungės rajono biblioteka gyventojams žada organizuoti skaitmeninės fotografijos bei archyvinių dokumentų skaitmeninimo mokymus.

Bibliotekos įžengia į naujas erdves

Nemažai viešųjų bibliotekų bei jų filialų tęsia patalpų atnaujinimo ir modernizavimo darbus, o kai kurios bibliotekos planuoja perkelti savo veiklą į visiškai naujas erdves.

Visai neseniai naujas duris skaitytojams atvėrė Druskininkų savivaldybės viešoji biblioteka. Patraukli ir jauki aplinka maksimaliai pritaikyta bibliotekos lankytojams, viešųjų renginių organizavimui skirtos erdvi patalpos. Biblioteka tikisi naujai atidarytose patalpose ne tik teikti kvalifikuotas paslaugas, bet ir tapti nauju bendruomenės traukos centru.

Elektrėnų biblioteka ateityje planuoja įrengti vasaros skaityklą bibliotekos kieme – netradicinė aplinka ant Elektrėnų marių kranto turėtų pritraukti dar daugiau naujų lankytojų. Išplėsti bibliotekos patalpas bei įkurti vasaros kiemo skaityklą ketina ir Varėnos rajono biblioteka.

Plungės rajono biblioteka 2012 m. pabaigoje numato persikelti į kunigaikščio M. Oginskio dvaro ansamblio laikrodinę-oranžeriją, XIX. vidurio kultūros paveldo objektą. Parke įsikūrusi biblioteka naujose, moderniai įrengtose patalpose turės geras sąlygas tradicinei ir naujoviškai veiklai. Biblioteka tikisi pritraukti naujų lankytojų, organizuoti įvairesnius ir didesnius renginius, tapti patrauklia turistams.

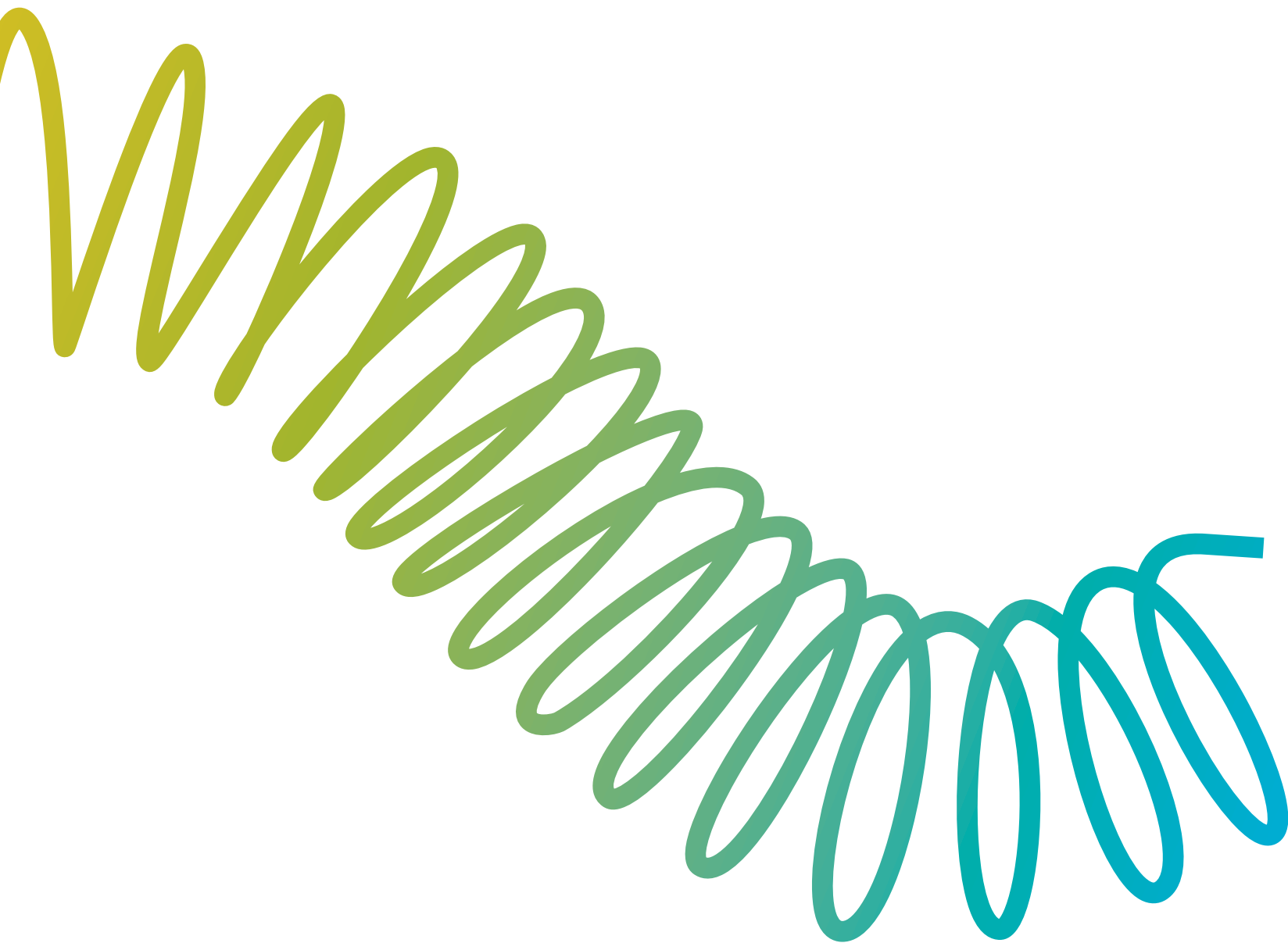
2013 metais plungiškiai naujai suremontuotose patalpose ketina įkurdinti vaikų ir jaunimo biblioteką. Ant upės kranto, šalia miesto parko stovinčiame pastate bus organizuojami įvairūs renginiai, kitos veiklos, vykdomos bendradar-

biaujant su jaunimo klubais, taip pat bus plėtojamos jaunimui skirtos elektroninės paslaugos.

Jau artimiausiais metais įsikurti naujose patalpose ketina ir Jurbarko rajono, kai kurių kitų šalies regionų viešosios bibliotekos, gavusios lėšų iš Bibliotekų renovavimo ir modernizavimo 2003-2013 metų programos ar kitų šaltinių.

Patalpų modernizavimas leidžia bibliotekoms išplėsti paslaugų turinį. Antai Kėdainių rajono savivaldybės M. Daukšos biblioteka, baigusi pagrindinės bibliotekos pastatų rekonstrukciją, planuoja diegti LIBIS dokumentų išdavimo procesų automatizavimo ir savitarnos sistemą, plėtoti bibliotekos vartotojų ugdymo paslaugas.

Patalpų modernizavimas leidžia bibliotekoms **išplėsti paslaugų turinį.**

9786094050589